

BANKA SLOVENIJE

EVROSISTEM

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

JANUAR 2016

Izdajatelj:
Banka Slovenije
Slovenska 35

1505 Ljubljana

Tel.: (01) 471 90 00

Faks: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah, dostopnih do konca septembra 2015, razen če ni posebej navedeno drugače.

ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine

SKLEPNE UGOTOVITVE	ix
POVZETEK	xi
1. MAKROEKONOMSKO OKOLJE	1
1.1 Mednarodno okolje	1
1.2 Gospodarska gibanja v Sloveniji	2
1.3 Nepremičninski trg	4
2. TVEGANJA V BANČNEM SEKTORJU	8
2.1 Kreditno tveganje in kreditna aktivnost bank	8
2.2 Izkaz poslovnega izida in dohodkovno tveganje	27
2.3 Obrestno tveganje	31
2.4 Tveganje financiranja bank	33
2.5 Solventnost bank	39
3. NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE	44
3.1 Lizinške družbe	44
3.2 Zavarovalnice	46
3.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi	48
4. UKREPI MAKROBONITETNEGA NADZORA	52
4.1 Spremljanje učinkov instrumentov makrobonitetnega nadzora	52
4.2 Strategija makrobonitetne politike	56
4.3 Uvajanje novih makrobonitetnih instrumentov v letu 2015	56

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 1.1:	Prikaz tveganj BS za slovenski bančni sistem	ix
Tabela 1.2:	Napoved Evropske komisije o izbranih makroekonomskih kazalnikih za glavne trgovinske partnerice Slovenije	1
Tabela 2.1:	Delež prehodov MSP in velikih podjetij med bonitetnimi razredi ob upoštevanju števila komitentov v odstotkih	11
Tabela 2.2:	Zamude razvrščenih terjatev po dejavnosti v mio EUR in v odstotkih	12
Tabela 2.3:	Pokritost razvrščenih terjatev in terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami v mio EUR in odstotkih	16
Tabela 2.4:	Zavarovanje terjatev v zamudi nad 90 dni po skupinah bank v septembru 2015 v odstotkih	17
Tabela 2.5:	Prestrukturirane razvrščene terjatve in terjatve v zamudi nad 90 dni do nefinančnih podjetij po dejavnostih v mio EUR in odstotkih	17
Tabela 2.6:	Razčlenitev izpostavljenosti in NPE po definiciji EBA na 30. 6. 2015, v mio EUR in odstotkih	19
Tabela 2.7:	Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja, september 2015	28
Tabela 2.8:	Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih	41
Tabela 3.1:	Uspešnost lizinskih družb in viri financiranja	46
Tabela 3.2:	Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala	49
Tabela 4.1:	Raven in zniževanje LTD bančnega sistema in skupin bank, osnovni kazalnik in brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter prenosa nedonosnih terjatev na DUTB	53

Slike:

Slika 1.1:	Medletne rasti četrtnega bruto domačega proizvoda v odstotkih (levo) in indeksi cen surovin, 2005 = 100 (desno)	2
Slika 1.2:	Medletne stopnje rasti inflacije HICP v odstotkih (levo) in zahtevana stopnja donosnosti na državne obveznice v odstotkih (desno)	2
Slika 1.3:	Medletne rasti BDP v odstotkih in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v stalnih cenah v odstotkih (desno)	3
Slika 1.4:	Stopnja varčevanja v odstotkih ter delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter anketna in registrirana stopnja brezposelnosti v odstotkih (desno)	3
Slika 1.5:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP	4
Slika 1.6:	Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih (desno) v odstotkih BDP	4
Slika 1.7:	Letne stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks cen stanovanj (2010 = 100) (desno) v odstotkih	5
Slika 1.8:	Razmerje med ceno stanovanj in mesečno neto plačo za Ljubljano v odstotkih (levo) ter razmerje med cenami in najemnini (P/E) za Ljubljano (desno)	5
Slika 1.9:	Stanovanjska posojila prebivalstvu v mio EUR (levo) ter kazalnik zaupanja v gradbeništvu in letna stopnja rasti bruto investicij v stanovanja in druge zgradbe in objekte (desno)	6
Slika 1.10:	Delež novoodobrenih posojil po vrstah obrestovanja (levo) ter gibanje fiksnih in variabilnih obrestnih mer za nova stanovanjska posojila (desno).	7
Slika 2.1:	Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v zamudi nad 90 dni v mio EUR (levo) in terjatve v zamudi nad 90 dni po skupinah bank in skupinah komitentov za september 2015 (desno) v mio EUR in v odstotkih	9
Slika 2.2:	Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjatvah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno)	9
Slika 2.3:	Koncentracija vseh dolžnikov z zamudo nad 90 dni (levo) in razporeditev RT v zamudi nad 90 dni v sektorju podjetij po številu podjetij (desno), v septembru 2015	10
Slika 2.4:	Obseg zamud nad 90 dni po velikosti komitentov (levo) in delež zamud nad 90 dni po velikosti za segment podjetij (desno) v mio EUR in odstotkih	11
Slika 2.5:	Število začetih stečajnih postopkov konec posameznega leta (levo) ter razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij v stečaju in delež teh v celotnih terjatvah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih (desno) v mio EUR in odstotkih	12
Slika 2.6:	Finančni vzvod vseh podjetij in podjetij z razvrščenimi terjatvami do bank v odstotkih (levo) ter finančni dolg aktivnih podjetij in podjetij v stečaju, ki so bremenila bilance bank konec leta 2014 (desno)	13
Slika 2.7:	Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2014 (desno) v odstotkih	14
Slika 2.8:	Finančni vzvod v odstotkih (levo) in neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) za izbrane dejavnosti po letih	14

Slika 2.9:	Pokritost neoslabljenih terjatev v zamudi nad 90 dni s kapitalom (levo) in pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami (desno) v mio EUR in odstotkih	15
Slika 2.10:	Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih	16
Slika 2.11:	Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR	18
Slika 2.12:	Obseg zamud nad 90 dni v primerjavi z obsegom nedonosnih terjatev, junij 2015	20
Slika 2.13:	Struktura naložb bank (levo) in medletne stopnje rasti posojil (desno) v odstotkih	22
Slika 2.14:	Novoodobrena posojila podjetjem v mio EUR (levo) ter delež in povprečna ročnost dolgoročnih posojil podjetjem v odstotkih (desno)	22
Slika 2.15:	Medletne stopnje rasti posojil po skupinah bank nefinančnim družbam (levo) in letne rasti posojil gospodinjstvom po vrstah posojil (desno) v odstotkih	23
Slika 2.16:	Anketno zaznani kreditni standardi za posojila podjetjem (levo) in dejavniki, ki vplivajo na gibanje kreditnih standardov (desno)	24
Slika 2.17:	Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR, primerjava z evroobmočjem (levo) in pribitek na referenčno obrestno mero glede na tveganost posojil za novoodobrena dolgoročna posojila po velikosti podjetij (desno) v odstotkih	24
Slika 2.18:	Kreditni standardi za stanovanjska posojila gospodinjstvom (levo) in dejavniki, ki vplivajo na povpraševanje po stanovanjskih posojilih (desno)	25
Slika 2.19:	Stopnja rasti povpraševanja in stopnja presežnega povpraševanja po posojilih v odstotkih	26
Slika 2.20:	Povpraševanje po posojilih po skupinah bank v mio EUR (levo) in struktura povpraševanja v odstotkih (desno)	26
Slika 2.21:	Presežno povpraševanje po posojilih in stopnja presežnega povpraševanja po skupinah bank v mio EUR (levo) in struktura presežnega povpraševanja v odstotkih (desno)	26
Slika 2.22:	Rast povpraševanja po posojilih po dejavnostih v letih 2013 in 2014 v odstotkih	27
Slika 2.23:	Rast povpraševanja po vrstah posojil v odstotkih (levo) in najpogostejši razlogi za zavrnitev posojil v odstotkih (desno)	27
Slika 2.24:	Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo) in neto obrestna marža v nekaterih državah srednje Evrope v odstotkih	29
Slika 2.25:	Gibanje neto obrestne marže in prispevek spremembe kategorij "razmika med obrestnimi merami" in "dobička/izgube na neto obrestno pozicijo" (levo) te gibanje obrestnega razmika in neto obrestne marže ter prispevek spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer na gibanje obrestnega razmika (desno), oboje v obdobju 1998–september 2015	29
Slika 2.26:	Gibanje donosnosti na kapital (ROE), neto obrestne marže na obrestonosno aktivo ter stroškov oslabitev in rezervacij na bilančno vsoto v obdobju 1998–2015 v odstotkih (levo) ter gibanje in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank; dekompozicija ROE v obdobju 2008–september 2015	30
Slika 2.27:	Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)	31
Slika 2.28:	Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR	32
Slika 2.29:	Spremembe v obsegu bilančne vsote in grosističnega financiranja v mio EUR (levo) in struktura virov financiranja bank v slovenskem bančnem sistemu (desno)	33
Slika 2.30:	Rast vlog nebančnega sektorja (levo) ter razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank (desno) v odstotkih	34
Slika 2.31:	Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev v odstotkih (levo) ter struktura spremembe stanj vlog gospodinjstev glede na skupine bank v odstotkih in mio EUR (desno)	34
Slika 2.32:	Struktura vlog nebančnega sektorja po sektorjih (levo) in po ročnostih (desno)	35
Slika 2.33:	Letne rasti posojil (levo) in vlog (desno) nefinančnim družbam v izbranih državah evroobmočja v odstotkih	35
Slika 2.34:	Delež vlog nefinančnih podjetij v bilančni vsoti bank (levo) in delež vpoglednih vlog med vsemi vlogami nefinančnih podjetij pri bankah (desno) v odstotkih	36
Slika 2.35:	Delež vlog v strukturi finančnega premoženja nefinančnih podjetij v izbranih državah evroobmočja v odstotkih	36
Slika 2.36:	Struktura finančnega premoženja nefinančnih podjetij v Sloveniji in evroobmočju (levo) ter na Portugalskem in v Avstriji (desno) v odstotkih	36
Slika 2.37:	Povprečni stroški dolžniških virov bank in gibanje 3-mesečnega euriborja (levo) ter povprečni stroški dolžniškega financiranja bank po glavnih oblikah virov-instrumentov v odstotkih (desno)	37
Slika 2.38:	Dnevni količniki likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice v odstotkih (levo) ter obseg tržne sekundarne likvidnosti, mesečna povprečja v mio EUR in delež v bilančni vsoti v odstotkih (desno)	38
Slika 2.39:	Delež vpoglednih vlog v bilančni vsoti bančnega sistema (levo) ter pokritost vpoglednih vlog z likvidnimi naložbami za izračun količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda (desno)	38
Slika 2.40:	Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema v mio EUR in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja (levo) ter stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja (desno)	38
Slika 2.41:	Osnovni kazalniki kapitalske ustreznosti bančnega sistema, na posamični osnovi, v odstotkih	39

Slika 2.42:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank, na posamični osnovi, v odstotkih	40
Slika 2.43:	Razmerje med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto po skupinah bank, na posamični osnovi, v odstotkih, mesečni podatki	40
Slika 2.44:	Struktura regulatornega kapitala (levo) in struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) za bančni sistem, na posamični osnovi, v odstotkih	41
Slika 2.45:	Uteži tveganja po vrstah kreditne izpostavljenosti, na posamični osnovi, v odstotkih	42
Slika 2.46:	Gibanje količnika kapitalske ustreznost (levo) in količnika kapitalske ustreznosti temeljnega kapitala (desno) slovenskega bančnega sistema v primerjavi z evroobmočjem, na konsolidirani osnovi, v odstotkih	42
Slika 2.47:	Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z evroobmočjem po skupinah bank, na konsolidirani osnovi, v odstotkih	43
Slika 2.48:	Porazdelitev razmerja med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto za države EMU (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EMU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih	43
Slika 3.1:	Obseg novoodobrenih lizinskih poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)	44
Slika 3.2:	Stanje lizinskih poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni	45
Slika 3.3:	Stanje in delež lizinskih poslov v zamudi nad 90 dni v mio EUR in v odstotkih (levo) ter stopnje rasti stanj lizinskih poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (desno)	45
Slika 3.4:	Gibanje čistega dobička v mio EUR in bilančne vsote v odstotkih (indeksirano na 2008) (levo) ter zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR in letne stopnje rasti v odstotkih (desno)	46
Slika 3.5:	Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih	47
Slika 3.6:	Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja in pokojninskih skladov v odstotkih (levo) ter škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) (desno)	48
Slika 3.7:	Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih	49
Slika 3.8:	Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) (levo) ter izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in število izdaj (desno)	49
Slika 3.9:	Mesečne neto naložbe v mio EUR nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino (desno)	50
Slika 3.10:	Neto denarni tokovi v investicijske sklade po sektorjih (desno) in neto denarni tokovi po vrsti investicijskega sklada (desno) v mio EUR	51
Slika 3.11:	Letna rast VEP investicijskih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)	51
Slika 4.1:	Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosegajo GLTDF $\geq 0\%$ in GLTDF $\geq 40\%$	52
Slika 4.2:	LTD bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja prenosa nedonosnih terjatev na DUTB in brez upoštevanja Factor banke in Probanke (desno)	53
Slika 4.3:	Letne spremembe LTD ter prispevek komponent posojil oziroma vlog nebančnega sektorja k spremembi LTD za bančni sistem in skupine bank v odstotnih točkah	54
Slika 4.4:	Distribucija LTD posameznih bank (levo) in primerjava LTD (posojila pred oslavitvami, brez države) z distribucijo drugih držav EMU (desno) – ob upoštevanju 20/33/66/80 percentila	54
Slika 4.5:	GLTDF bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez Factor banke in Probanke ter izvzetij, povezanih s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB, in odpisov (desno)	55
Slika 4.6:	Struktura pasive bančnega sistema, v odstotkih (levo), in primanjkljaj likvidnih naložb, da bi vsaka posamezna banka izpolnjevala KL2 (4. korektivni ukrep), po skupinah bank, v mio EU	55

Okvirji:

Okvir 2.1:	Primerjava definicije nedonosnih izpostavljenosti po predpisih EBA z objavljeno definicijo zamud nad 90 dni s strani Banke Slovenije	19
Okvir 2.2:	Izvršene in tekoče aktivnosti v okviru projekta Prestrukturiranje nedonosnih izpostavljenosti v bankah	20
Okvir 2.3:	Rezultati ankete o povpraševanju po posojilih nefinančnih družb v letu 2015	25
Okvir 2.4:	Likvidnostno premoženje pri nefinančnih podjetjih	35

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ (sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BRIK	Brazilijska, Rusija, Indija, Kitajska
BS	Banka Slovenije
CCBM	Korespondenčni centralnobančni model
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DVP	Dolžniški vrednostni papirji
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
ECBC	European Covered Bond Council
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association
EFTA	European Free Trade Association
EIOPA	The European Insurance and Occupational Pensions Authority
EMF	European Mortgage Federation
EMU	Ekonomsko in monetarna unija
EONIA	Euro OverNight Index Average (ponderirana povprečna obrestna mera za posojila čez noč)
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU16	Evroobmočje
EU27	Članice Evropske unije
EU3	Članice Evropske unije pred širitvijo 1. 5. 2004, ki niso članice evroobmočja (Danska, Švedska, Velika Britanija)
EU8	Poljska, Madžarska, Češka, Slovenija, Slovaška, Estonija, Latvija, Litva
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
EU-SILC	The European Union Statistics on Income and Living Conditions
FED	Board of Governors of the Federal Reserve System
FESE	Federation of European Securities Exchanges
GURS	Geodetska uprava Republike Slovenije
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
KOS	Koeficient obračanja sredstev
LEASEEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LJSEX	Nekdanji indeks celotnega trga Ljubljanske borze, ki se je izračunaval do oktobra 2010.
LTI	Razmerje med obrokom posojila in prejemki posojilojemalca (angl. loan-to-income ratio)
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja, s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
MTS Slovenija	Del elektronske trgovalne platforme Euro MTS za državne in paradržavne referenčne obveznice, enominirane v evrih
NUTS	Nomenclature of territorial units for statistics
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
P/E	Kazalnik P/E odraža razmerje med tečajem delnice in zadnjim letnim čistim dobičkom na delnico
PID	Pooblaščenca investicijska družba
SBI 20	Nekdanji slovenski borzni indeks
SBI TOP	Indeks blue-chip Ljubljanske borze
SI O/N	Obrestna mera nezavarovanih medbančnih depozitov v evrih čez noč, ki so jih sklenile slovenske kreditne institucije s kreditnimi institucijami evroobmočja
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SRS	Slovenski računovodski standardi
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
S&P	Standard and Poor's
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)

WFE	World Federation of Exchange
ZBS	Združenje bank Slovenije
Z-Doh	Zakon o dohodnini
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje liziških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

POJASNILO: v tej publikaciji uporabljena analitična členitev bančnega sistema na homogene skupine bank, poimenovane velike domače banke, majhne domače banke in banke v večinski tuji lasti, ne izhaja iz prevladujočega lastništva bank. Členitev temelji na značilnostih njihovega poslovanja, zlasti na strukturi financiranja.

SKLEPNE UGOTOVITVE

Gospodarski razvoj v zadnjem letu in pol spodbudno vpliva na okrevanje realnega sektorja in izboljšanje obetov v finančnem sektorju. Nadaljuje se stabiliziranje razmer v bančnem sistemu. Kreditno tveganje se zmanjšuje, ostaja pa pomembno zaradi segmentov portfelja, ki so še vedno močno obremenjeni z visokimi nedonosnimi terjatvami. Dobičkonosnost bank se izboljšuje predvsem zaradi ugodnega vpliva zmanjšanega kreditnega tveganja. Še naprej ostaja relativno visoko zaradi težko dosegljivih zahtevanih donosov v okolju nizkih in padajočih obrestnih mer. Iskanje večjih donosnosti ob bližanju zapadanja visoko donosnih naložb v vrednostne papirje lahko prispeva k ponovnemu povečanju kreditnega tveganja. Zmanjšanje odvisnosti od grosističnih virov in stabilnejša struktura financiranja, ki pretežno temelji na domačih virih, prispevata k dodatnemu zmanjšanju tveganja refinanciranja, hkrati se zaradi krajšanja ročnosti virov povečuje nestabilnost njihove strukture. Krajšanje ročnosti virov financiranja sicer neposredno ne povečuje likvidnostnega tveganja v bankah, saj z visoko sekundarno likvidnostjo lahko prebrodijo ročnostno neusklajenost virov in naložb. Z naraščanjem ročnosti vrzeli in povečanjem deleža naložb s fiksnimi obrestnimi merami se povečuje obrestno tveganje v bankah.

Tabela 1.1: Prikaz tveganj BS za slovenski bančni sistem

Sistemsko tveganje	Ocena tveganja za Q4 2014	za Q1 2015	Tendenci sprem. tveganja	Komentar
Makroekonomsko tveganje			⇒	Gospodarska rast še naprej večinoma izvira iz rasti izvoza, medtem ko struktura gospodarske rasti postaja z okrevanjem zasebne potrošnje bolj uravnotežena. Po drugi strani bo zaradi dinamične investicijske države prispevek države h gospodarski rasti manjši.
Nepremičninski trg			⇒	Novodobrena posojila se povečujejo, a se stopnja rasti upočasňuje. Upočasnila se je tudi stopnja rasti prometa. Ustavljeno je upadanje cen stanovanjskih nepremičnin, možen je preobrat v dinamiki. LTV za novodobrena posojila se je v tretjem četrtletju 2015 povečal tako na četrtletni kot letni ravni.
Kreditno tveganje			⇓	Kreditno tveganje se je v tretjem kvartalu stabiliziralo, delež terjatev v zamudi nad 90 dni ostaja na 11,1%. Največji deleži so še vedno pri nefinancijskih podjetjih, pri čemer so večje breme terjatev v zamudi nad 90 dni pri MSP. Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in kapitalom bank se izboljšuje. Izboljšuje se tudi pokritost z zavarovanji.
Dohodkovno tveganje			⇒	Ostaja relativno visoko zaradi neugodnih razmer za ustvarjanje dohodka bank. Zniževanje posojilnih obrestnih mer in težje doseganje zahtevanih donosov ob negativnem kreditiranju. Upočasnjeno zniževanje pasivnih obrestnih mer in dodatno zmanjševanje donosov na vrednostne papirje. Še vedno zniževanje operativnih stroškov, vendar njihovo povečevanje v bruto dohodku. Ugodno gibanje obsega stroškov oslabitev in rezervacij.
Tveganje financiranja			⇒	Ostaja na razmeroma nizki ravni. Banke imajo visoko presežno likvidnost, velik delež neobremenjenega kolateralnega in s tem potencialen vir likvidnosti pri ECB. Delež grosističnega financiranja se zmanjšuje, breme odplačevanja glede na preostalo ročnost zapadanja dolga se je zmanjšalo. Vloge nebančnega sektorja imajo pozitivno, vloge gospodinjstev solidno rast. Razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja se je stabiliziralo. Dodatno se je povečal delež vpoglednih vlog – potencialna nestabilnost virov.
Tveganje okužbe in velika izpostavljenost			⇒	Tveganje okužbe se je v prvih treh četrtletjih 2015 zmanjšalo, tako po obsegu kot po številu možnih prenosov okužbe. Ob velikem deležu naložb v vrednostne papirje države v bilanci vsoti ostaja pomembno tveganje koncentracije. To se bo zmanjšalo, če bodo banke ob dospelosti omenjenih VP sredstva razpršila v obliki naložb v druge vrednostne papirje.
Solventnostno tveganje			⇒	Kapitalska ustreznost slovenskega bančnega sistema se je v prvih treh četrtletjih leta 2015 izboljšala in ostaja nad povprečjem EMU. Povečanje kapitala je posledica pozitivnega poslovnega rezultata bančnega sistema in dokapitalizacij nekaterih bank. Krčenje kapitalskih zahtev se je nekoliko upočasnilo. Majhne domače banke ostajajo kapitalsko najbolj občutljive kljub postopnemu izboljšanju njihove kapitalne ustreznosti.

Barvna lestvica:

Vir: Banka Slovenije

Gospodarsko okrevanje ugodno vpliva na finančni položaj podjetij in njihovo kreditno sposobnost. Visoka zadolženost podjetij se je po letih vztrajnega razdolževanja v mnogih dejavnostih vrnila na ravni pred začetkom hitrega naraščanja finančnega vzvoda. V drugih dejavnostih in segmentih gospodarstva ostaja stopnja zadolženosti še vedno visoka. Za oživitev kreditnega cikla je pomembno izboljševanje strukture financiranja tudi z rastjo kapitala in ne le z zmanjševanjem zadolženosti.

Večja previdnost bank je prisotna pri kreditiranju malih in srednjih podjetij (MSP), ki se izraža v naraščanju razlike v obrestnih pribitkih v primerjavi z velikimi podjetji. V tej skupini podjetij je skoncentriran velik del slabega portfelja bank, več kot 40%, vendar gre za zelo heterogeno skupino komitentov. Zato je v bankah potrebna večja diverzifikacija komitentov glede na njihove posebnosti, in sicer tako pri reševanju nedonosnih terjatev kot pri kreditiranju. Diferenciran pristop je potreben tudi do komitentov, ki imajo lažji dostop do zunanjih trgov in so bolj občutljivi za konkurenčne pogoje v tujini.

Prepoznavanje pravih priložnosti za financiranje bi dodatno prispevalo k povečanju zdravega dela portfelja in izboljšanju njegove kakovosti. Banke z rahlim sproščanjem kreditnih standardov in ugodnejšimi posojilnimi pogoji spodbujajo zadolževanje prebivalstva. Oživljanje prometa na nepremičninskem trgu ob ustavljanju večletnega upadanja cen nepremičnin kaže, da so kupci ocenili, da so pogoji za nakupe nepremičnin ugodnejši in da lahko pričakujemo živahnejšo rast na tem trgu.

Še vedno velik delež nedonosnih terjatev v bilancah bank je pomemben dejavnik, ki prispeva k ohranjanju visokih kreditnih standardov. Morebitnega rahljanja standardov in ugodnejših pogojev kreditiranja bi morala biti deležna le

podjetja, katerih kreditiranje bi prispevalo k povečanju kakovosti celotnega bančnega portfelja. Ugodnejši kazalniki zadolženosti in kreditne sposobnosti podjetij, ki se financirajo pri bankah, v primerjavi s celotnim sektorjem podjetij, kažejo v zadnjih letih preudarnejše presojanje komitentov kot v preteklosti.

Kreditno tveganje ostaja relativno veliko, čeprav se v absolutnem in tudi v relativnem pomenu nadaljuje zmanjševanje nedonosnih terjatev. Ugodni učinki gospodarske rasti prek večje dobičkonosnosti podjetij in povečane sposobnosti poplačila dolgov vplivajo na manjši prirast novih terjatev v zamudi nad 90 dni ter tudi na višjo stopnjo prehodov iz nedonosnih v donosne terjatve. S prestrukturiranjem in povečanim obsegom odpisov banke aktivneje upravljajo slab del portfelja. Nedonosne terjatve se v večjem obsegu in deležu, kljub ugodnim trendom v gospodarstvu, ohranjajo v malih in srednjih podjetjih ter pri tujcih. Pred kratkim sprejete smernice za upravljanje nedonosnih terjatev do MSP naj bi bile za vodstva poslovnih bank vodilo za temeljito prestrukturiranje tega dela portfelja.

Velik delež nedonosnih terjatev pomeni večje kreditno tveganje, kadar je v kombinaciji z nizko pokritostjo teh terjatev z oslabiljavami in z nizko pokritostjo neoslabljenih terjatev s kapitalom. V slovenskem bančnem sistemu sta oba pokazatelja pokritosti tako glede na zgodovinske vrednosti kot v primerjavi z drugimi državami evroobmočja na relativno visoki ravni. Intenzivno oblikovanje oslabeitev in rezervacij v preteklih letih, ki je prehodno prispevalo k velikim izgubam, je povečalo stabilnost bančnega sistema in zmanjšalo tveganje večjih izgub iz kreditnega tveganja v prihodnje. Vendar pa velik delež nedonosnih posojil kljub visokemu pokritju z oslabiljavami zmanjšuje sposobnost bank za generiranje dohodka.

Kapitalska ustreznost, ki je po zadnjih dokapitalizacijah s strani države presegla povprečje evroobmočja, je bankam zagotovila povečano odpornost ob večjih šokih. V letu 2015 se je kapitalska ustreznost dodatno povišala z ustvarjanjem notranjega kapitala prek pozitivnega poslovnega rezultata. Ob nizki in upadajoči kreditni aktivnosti in nizkih obrestnih merah je ustvarjanje dobička in s tem kapitala omejeno. Pri vzdrževanju kapitalske ustreznosti ima zato še naprej pomembno vlogo optimalna poraba obstoječega kapitala, ki se v prvem polletju 2015, ob upoštevanju strukture kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, ni bistveno izboljšala. Ob tem so še vedno posamezne banke, ki po kapitalski ustreznosti in tudi po pokritosti neoslabljenih nedonosnih terjatev ne dosegajo ustreznih ravni.

Večja kakovost portfelja prek nižjih stroškov oslabeitev in rezervacij ugodno vpliva na dobičkonosnost bank. Ob tem ostaja **dohodkovno tveganje relativno veliko**. Donosnost neoslabljenega dela nedonosnih terjatev je občutno manjša od preostalega dela portfelja, kar sili banke v iskanje večjih donosov pri drugih naložbah. Nizke in padajoče obrestne mere, zmanjševanje obrestnega razmika hkrati z zniževanjem obrestnosne aktive in pasive, slednje tudi zaradi krajšanja ročnosti virov financiranja, tudi v prihodnje vplivajo na ohranjanje dohodkovnega tveganja. K ohranjanju nizkih ravni obrestnih mer prispevajo tudi same banke s plasiranjem presežne likvidnosti na trg tudi v manj donosne naložbe. V iskanju večjih donosov banke usmerjajo naložbe v vedno bolj dolgoročne investicije pri zelo nizkih obrestnih merah. S podaljševanjem povprečne ročnosti naložb in skrajševanjem ročnosti virov postaja vse pomembnejši zadosten obseg sekundarne likvidnosti. Ob opisanih gibanjih se banke izpostavljajo več tveganjem, tako obrestnemu kot dohodkovnemu in ob večji tveganosti naložb še kreditnemu. Na dobičkonosnost bank negativno vpliva tudi naraščajoča obremenitev bank z regulatornimi in poročevalskimi zahtevami, ki povečujejo operativne stroške poslovanja.

Po večletnem razdolževanju bank se je odvisnost od financiranja na grosističnih trgih močno zmanjšala, ročnostna struktura zapadanja preostalega dolga pa je ugodnejša kot v preteklih letih. Na **majhno tveganje financiranja** ugodno vplivata visoka presežna likvidnost in razpoložljivost virov likvidnosti prek nestandardnih ukrepov ECB. V strukturi financiranja se povečuje delež vlog nebančnega sektorja, vendar se ob padajočih obrestnih merah njihova ročnostna struktura skrajšuje v prid vpoglednih vlog. V vlogah podjetij s 70% prevladujejo vpogledne vloge, v vlogah prebivalstva jih je več kot polovica. Stabilnost vpoglednih vlog, predvsem gospodinjstev, je sicer razmeroma visoka, a so napovedi prihodnjega gibanja v okolju zgodovinsko nizkih obrestnih mer nezanesljive. Ob zadnjih trendih na nepremičninskem trgu, ki napovedujejo povečanje naložb v nepremičnine, in makroekonomskih napovedih večje porabe gospodinjstev se večja verjetnost preusmerjanja dela vlog iz varčevanja v investicije in potrošnjo. S pozitivno gospodarsko rastjo se bo tudi pri vlogah podjetij povečala verjetnost delne preusmeritve vlog v investicije in oživljanje kreditnega povpraševanja. Vendar pa bodo banke pripravljene slediti s kreditno ponudbo le ob ustreznem povečevanju lastnih sredstev oziroma kapitala v bilancah podjetij. Večji delež kapitala v bilancah podjetij pomeni poleg stabilnejše strukture financiranja tudi večjo sposobnost podjetniškega sektorja pri obvladovanju prevzetega poslovnega tveganja.

Krajšanje ročnosti virov financiranja sicer neposredno **ne povečuje likvidnostnega tveganja** v bankah, saj z visoko sekundarno likvidnostjo lahko pokrijejo zapadle obveznosti ter prebrodijo ročnostno neusklajenost virov in naložb. Toda zaradi sočasnega podaljševanja povprečne ročnosti naložb **se povečuje obrestno tveganje** v bankah. Na ravni sistema se povečuje razmik med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, predvsem z naraščanjem tega obdobja na aktivni, manj pa s krajšanjem na pasivi. Banke s podaljševanjem ročnosti naložb, s katerim delno blažijo učinke padajočih obrestnih prihodkov, in povečevanjem deleža naložb s fiksno obrestno mero povečujejo vrzel v zapadanju terjatev in obveznosti, saj se bo povišanje obrestnih mer pokazalo prej pri obrestnih odhodkih kot pri obrestnih prihodkih. Zaradi daljšanja ročnosti naložb in prevladujočega deleža posojil, odobrenih v variabilnimi obrestnimi merami, je potrebna večja previdnost pri presojanju sposobnosti dolžnikov za servisiranje dolgov v pogojih verjetnega porasta obrestnih mer. Pri iskanju donosov postaja pomembno tudi, kam bodo banke usmerjale presežno likvidnost. Predvsem v smislu, da ne bi v težnji po diverzifikaciji in zmanjšanju tveganja koncentracije še toliko bolj povečale izpostavljenost obrestnemu tveganju oziroma tveganjem, ki jih slabo poznajo in obvladujejo.

POVZETEK

Razmere v bančnem sistemu so se v letu 2015 izboljševale zaradi učinkov ukrepov stabilizacije bank in tudi stabiliziranja makroekonomskega okolja, v katerem poslujejo banke in njihovi komitenti. Gospodarska rast poleg izvoza bolj kot v preteklih letih temelji na končni potrošnji, kar lahko spodbudno vpliva na porast kreditiranja gospodinjstev in oživljanje nepremičninskega trga.

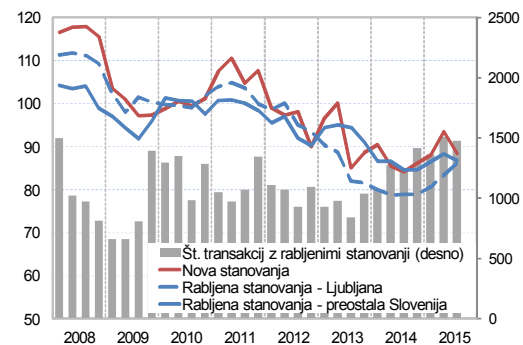
Na nepremičninskem trgu se nadaljuje okrevanje. Povečujeta se promet s stanovanjskimi nepremičninami in obseg novoodobrenih stanovanjskih posojil, sicer nekoliko počasneje kot v prejšnjih mesecih. Ugodnejši posojilni pogoji pri bankah, nižje obrestne mere in blažji kreditni standardi spodbujajo večje povpraševanje po stanovanjskih posojilih. Večletno upadanje cen nepremičnin se je zaustavilo, podatki SURS kažejo njihovo ponovno rast v prvem polletju 2015. Ob rasti cen se je dostopnost stanovanj, merjena z razmerjem med ceno in neto plačo, znova nekoliko znižala. Pomanjkanje gradnje novih stanovanj v zadnjih letih lahko ob povečanem povpraševanju prispeva k nadaljnjemu zviševanju cen nepremičnin.

Med ključnimi tveganji v bančnem sistemu se kreditno tveganje ohranja na relativno visoki ravni, vendar s tendenco zmanjševanja. Do tretjega četrtrletja 2015 se je delež terjatev v zamudi nad 90 dni zmanjšal na 11,1% razvrščenih terjatev bank. Najbolj obremenjeni deli portfelja so še vedno tujci in nefinančna podjetja, pri katerih izstopajo mala in srednja podjetja (MSP). V MSP je skoncentrirano 42% vseh terjatev v zamudi nad 90 dni, ki predstavljajo 26,7% terjatev do MSP. V velikih podjetjih je ta delež po obsežnih prenosih na DUTB in procesih prestrukturiranja po sporazumih MRA zmanjšal na 10,3%. V letu 2015 so banke aktivno zmanjševale nedonosne terjatve do podjetij in tujcev z odpisi in tudi s prestrukturiranjem. Uspešnost prestrukturiranja, merjena z deležem terjatev, ki po prestrukturiranju ponovno zamujajo s plačili, je po skupinah komitentov različna; najugodnejša je v predelovalnih dejavnostih, kjer je tudi gospodarsko okrevanje najmočnejše. Proces gospodarskega okrevanja tudi sicer ugodno vpliva na kakovost portfelja prek manjšega prirasta slabih terjatev in višje stopnje prehoda iz nedonosnih v donosne terjatve.

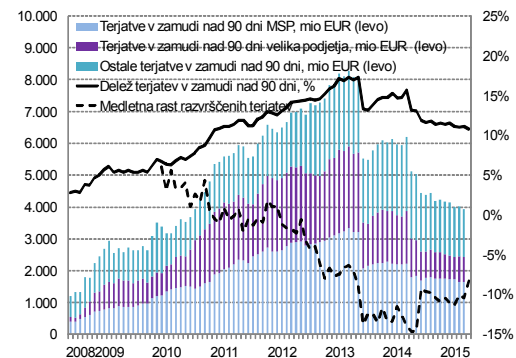
Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslavitvami je relativno visoka, 63% in s trendom naraščanja. Visoka je tudi pokritost neoslabljenega dela teh terjatev s kapitalom. Pred začetkom stabilizacije bančnega sistema raven kapitala ni zadoščala za pokritje neoslabljenih terjatev v zamudi nad 90 dni, septembra 2015 jih presega 3,5-krat. Oba pokazatelja pokritosti nedonosnih terjatev pomembno vplivata na odpornost bank v primeru večjih nepričakovanih poslabšanj kreditnega portfelja.

Pri kreditiranju podjetij so prisotni kazalniki, ki v prihodnje nakazujejo ugodnejšo dinamiko. Z gospodarsko rastjo se od lani krepi povpraševanje podjetij po posojilih. Po večletnem upadanju se ponovno povečuje povpraševanje po posojilih za investicije, zmanjšuje pa se povpraševanje po posojilih za prestrukturiranje, ki so v preteklih letih izražala težave podjetij s servisiranjem dolgov. V strukturi novoodobrenih posojil podjetjem se izrazito povečuje delež dolgoročnih posojil, kar izraža iskanje večjih donosov na daljšem delu krivulje donosnosti. Ob upadanju kratkoročnih posojil je njihov delež v strukturi stanj posojil

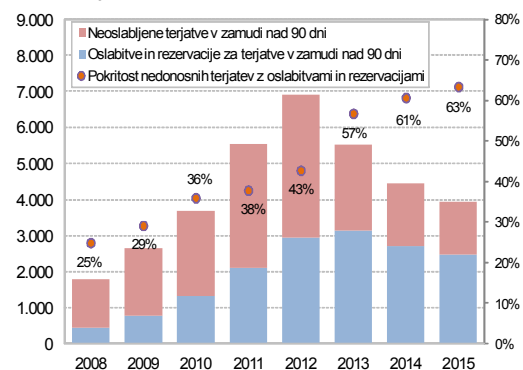
Indeks cen stanovanj (2010 = 100) in število transakcij z rabljenimi stanovanji

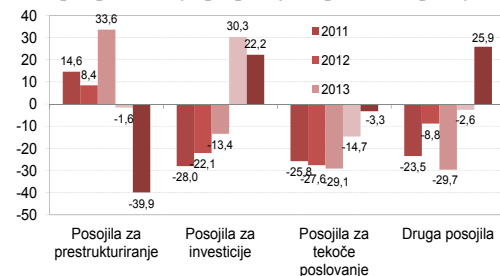
Zamude nad 90 dni v obsegu in deležu v mio EUR in odstotkih

Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslavitvami in rezervacijami v odstotkih

Rast povpraševanja po posojilih po vrstah posojil

do septembra 2015 zmanjšan na le 12%, trikrat manj kot leta 2008. Zniževanje kratkoročnega kreditiranja podjetij pomeni omejitve pri tekočem financiranju, kar delno pojasni povečanje vlog podjetij pri bankah.

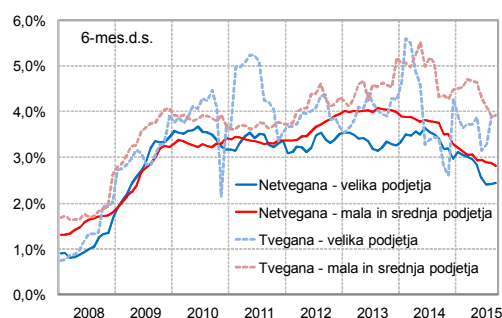
Posojilne obrestne mere bank se v letu 2015 pospešeno znižujejo in so spodbudne za novo zadolževanje. Za posojila do 1 mio EUR so le še za 0,4 odstotne točke nad povprečjem evroobmočja. Ob tem ostajajo kreditni standardi slovenskih bank na doseženih visokih ravneh, za razliko od evroobmočja, kjer se v zadnjem letu ti standardi rahljajo. Obremenjenost kreditnega portfelja bank z nedonosnimi terjatvami je eden pomembnejših razlogov za zadržanost bank pri novem kreditiranju. Večja previdnost bank pri kreditiranju se izraža tudi v povečani diferenciaciji podjetij glede na njihovo tveganost in velikost, prek višjih in naraščajočih pribitkov za posojila MSP.

Podjetja so po večletnem razdolževanju znižala finančni vzvod, ki je s povprečno vrednostjo 123% na ravni iz leta 2005, pred začetkom obsežne rasti posojil podjetjem. Visoka zadolženost je zdaj skoncentrirana v nekaterih ranljivejših segmentih podjetij in posameznih dejavnostih. V nekaterih, med njimi je predelovalna dejavnost, je bila zadolženost zmerena tudi ob začetku krize, do leta 2014 pa se je še znižala; finančni vzvod je znašal 106%, neto finančni dolg/EBITDA pa dve leti. Podjetniški sektor se je razdolžil predvsem z zmanjšanjem dolga, za 14%, stanje lastniškega kapitala pa se je povečalo le za 2%.

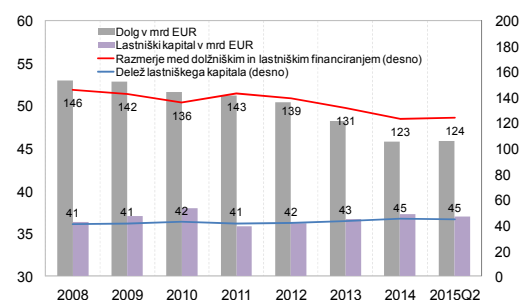
Ob nadaljnjem zniževanju kreditne aktivnosti bank do podjetij so banke bolj naklonjene kreditiranju gospodinjstev, katerega zadolževanje spodbujajo z rahlim sproščanjem kreditnih standardov in ugodnejšimi posojilnimi pogoji, vključno z večjim odobravanjem posojil s fiksno obrestno mero. Delež novoodobrenih stanovanjskih posojil s fiksno obrestno mero je v tretjem četrtletju 2015 dosegel 26%, v primerjavi z le 2% v letu 2014. Zadolževanje gospodinjstev se spodbuja tudi z zniževanjem fiksnih obrestnih mer, kar močno zmanjšuje obrestno tveganje dolžnikov in olajšuje servisiranje dolga, glede na veliko verjetnost porasta euriborjev v povprečno 16,7-letnem trajanju dobe odplačevanja stanovanjskih posojil (kar je povprečna ročnost posojil, sklenjenih s fiksno obrestno mero v tretjem četrtletju 2015).

Ustvarjanje dohodka v pogojih nizkih obrestnih mer in krčenja bilanc ostaja za banke izziv tudi v prihodnje ter ohranja dohodkovno tveganje na relativno visoki ravni. Zaradi manjšega kreditnega tveganja in v preteklih letih že oblikovanih visokih oslabitev so v letu 2015 ti stroški bistveno nižji, kar je odločilno prispevalo k povečanju dobička bank v devetih mesecih 2015 na 197 mio EUR, za 62% več kot v enakem obdobju 2014. Neoslabljeni del nedonosnih terjatev še vedno obremenjuje dohodkovno uspešnost bank zaradi nizke in negotove donosnosti tega dela portfelja. Neto prihodki od obresti se zmanjšujejo, vendar se je zaradi krčenja bilančne vsote neto obrestna marža le minimalno znižala. Zaradi zmanjševanja donosov naložb bo marža v prihodnje vse bolj pod pritiskom. V prizadevanju za večje donose ob nizkih obrestnih merah in krčenju kreditne aktivnosti banke podaljšujejo ročnosti svojih naložb, tako posojil kot vrednostnih papirjev. Pri tem usmerjajo presežno likvidnost tudi v manj donosne naložbe daljših ročnosti in tako tudi same prispevajo k ohranjanju nizkih obrestnih mer. Ob zapadlosti relativno visoko donosnih vrednostnih papirjev obstaja tveganje, da bodo banke plasirale sredstva v bolj tvegane papirje drugih držav in podjetniške obveznice. Ob poslabšanju bo vprašljiva

Pribitek na referenčno obrestno mero glede na tveganost posojila in velikost podjetja v odstotkih

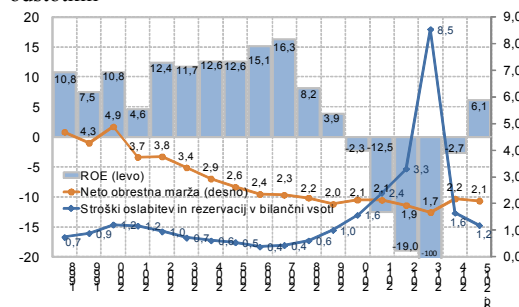
Zadolženost nefinančnih podjetij in delež lastniškega kapitala v odstotkih

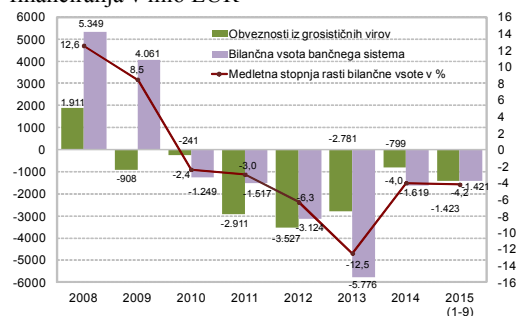
Obrestne mere za stanovanjska posojila v odstotkih

ROE, neto obrestna marža in stroški oslabitev v BV v odstotkih

Spremembe bilančne vsote in grosističnih virov financiranja v mio EUR

unovčljivost teh naložb, kar lahko poveča likvidnostno tveganje v bankah.

Po večletnem razdolževanju bank na grosističnih trgih se je struktura financiranja bank stabilizirala z velikim deležem vlog nebančnega sektorja. Delež zunanjih virov z 12,8% pomeni le tretjino deleža iz leta 2008. Obseg in ročnostna struktura zapadanja preostalega dolga sta ugodnejša kot v preteklih letih in odplačevanje dolga ne predstavlja večjega bremena za banke. Banke le v manjši meri obnavljajo zapadle vire v tujini, v letih 2014 in 2015 do septembra le z dvema izdajama dolžniških vrednostnih papirjev. Struktura financiranja se je stabilizirala s prevladujočim deležem vlog nebančnega sektorja, ki ohranjajo pozitivno rast. Vloge nebančnega sektorja so do septembra dosegle dve tretjini bančnih virov in vloge gospodinjstev 41%.

Na tveganje financiranja neugodno vpliva ročnostna struktura vlog, ki se pod vplivom znižanih obrestnih mer skrajšuje. Obrestne mere na vloge so se v letu 2015 zniževale počasneje kot v letu 2014, vendar z nizko ravno na daljših ročnostih, ki je že od konca 2014 praktično enaka povprečju evroobmočja, destimulirajo daljše vezave. V vlogah gospodinjstev je dobra polovica vlog vpoglednih. Ročnost vlog gospodinjstev se skrajšuje predvsem s prehodi iz kratkoročnih v vpogledne vloge, v zadnjih mesecih pa tudi s prehajanjem dolgoročnih vlog. V vlogah podjetij s 70% prevladujejo vpogledne vloge, naraščanje in držanje teh vlog pri bankah pa ima predvsem likvidnostno naravo.

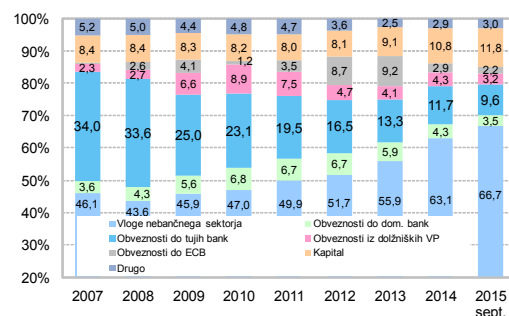
Ročnostna neusklajenost virov in obveznosti za banke ne pomeni večjega tveganja v pogojih visoke presežne likvidnosti in razpoložljivosti virov likvidnosti prek nestandardnih ukrepov ECB. Čeprav je velik odstotek vpoglednih vlog stabilen, obstaja v okolju izredno nizkih obrestnih mer možnost njihovega prehoda v porabo in investicije.

Zaradi krajšanja ročnosti virov in sočasnega podaljševanja povprečne ročnosti naložb se večja obrestno tveganje v bankah. V letu 2015 se nadaljuje podaljševanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, s 13,6 na 14,8 meseca. Porast je posledica podaljševanja povprečne ročnosti posojil in tudi naraščanja deleža posojil, predvsem stanovanjskih, in naložb v vrednostne papirje s fiksnimi donosi v celotnem obdobju trajanja naložbe. Na pasivi se je povprečno obdobje sprememb obrestnih mer skrajšalo za 0,3 meseca, na 4,9 meseca. Z odpiranjem tega razmika se bo ob porastu obrestnih mer ta prej odrazil na obrestnih odhodkih kot na obrestnih prihodkih, kar banke izpostavlja večjemu obrestnemu tveganju.

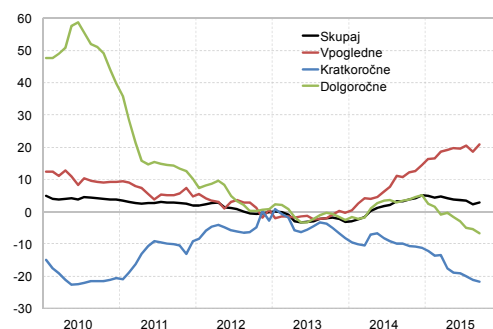
Banke so v letu 2015 dodatno izboljšale kapitalsko ustreznost, za 1,2 odstotne točke, na 20,5%, oziroma na konsolidirani osnovi 18,1%. Od konca 2014 je ta kazalnik nad povprečjem evroobmočja, 16,1%. Banke so za razliko od predhodnih let začele krepiti obseg svojega kapitala s pozitivnim poslovnim rezultatom, kar se je izrazilo tudi v povečanju deleža postavk dobička v strukturi navadnega lastniškega temeljnega kapitala. V strukturi kapitala se je ponovno okrepil delež temeljnega kapitala, na 96,3%, kar potrjuje visoko stopnjo kakovosti kapitala slovenskih bank. Tveganju solventnosti ostajajo, kljub rahlemu izboljšanju količnikov kapitalске ustreznosti, najbolj izpostavljene majhne domače banke.

Poslovanje lizingov je v letu 2015 pod vplivom ugodnega gospodarskega okolja. Povečan je obseg novih poslov na področju premičnin, predvsem poslov z osebnimi,

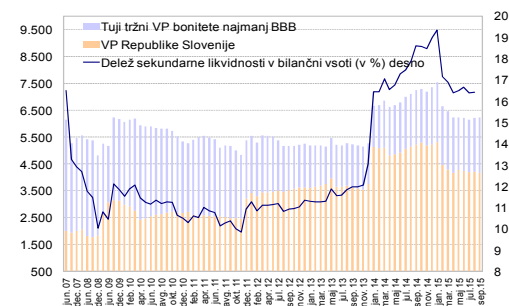
Struktura virov financiranja bank v odstotkih

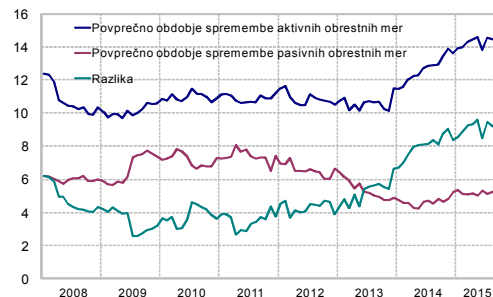
Rast vlog gospodinjstev po ročnosti v odstotkih

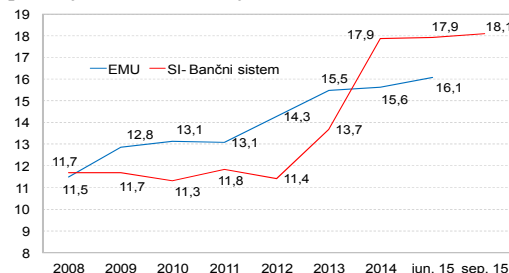
Tržna sekundarna likvidnost in delež v bilančni vsoti v mio EUR in v odstotkih

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v odstotkih

Kapitalska ustreznost na konsolidirani osnovi v primerjavi z evroobmočjem v odstotkih

komercialnimi in tovornimi vozili. Še naprej se krčijo posli z nepremičninami, pri katerih je tudi največ odpisov. Uspešnost poslovanja se izboljšuje, lizinski družbe so v devetih mesecih ustvarile čisti dobiček v višini 22 mio EUR. Daljšanje zamud pri plačilih v celotnem stanju poslov se umirja. Septembra je delež terjatev v zamudi nad 90 dni znašal 10,3%. Tako kot pri bankah je tudi pri lizinskih družbah največje kreditno tveganje v nefinančnih podjetjih, s 14,0-odstotnim deležem zamud nad 90 dni. Največji delež zamud je pri poslih s posojili, vendar je njihov delež v strukturi vseh poslov z nefinančnimi podjetji nizek. Pri financiranju nefinančnih družb sicer prevladujejo posli finančnega najema.

V sektorju zavarovalnic se okrevanje domačega gospodarstva še ni izrazilo v večjih spremembah nakupnih navad zavarovancev, ki ostajajo zadržani do zavarovalniških produktov. Uspešnost poslovanja zavarovalnic se je glede na leto 2014 zmanjšala, predvsem zaradi krčenja zbranih premij in zaradi slabšega neto rezultata iz naložbenega dela poslovanja. V pozavarovalniški dejavnosti se je obseg zbranih bruto premij povečal in tudi poslovni rezultat je bil ugodnejši.

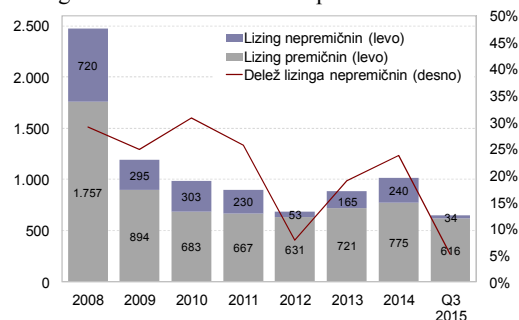
Na poslovanje celotnega zavarovalniškega sektorja vpliva povečana volatilnost na kapitalnih trgih v povezavi z nizkimi obrestnimi merami. Postopno dozorevanje življenjskih zavarovanj in negativna stopnja rasti bruto premij bosta negativno vplivala na škodni rezultat življenjskega dela zavarovanja. Naložbeno tveganje zavarovalnic in pokojninskih skladov, ki izvira iz dodatnega pokojninskega zavarovanja, se z dejansko uvedbo skladov življenjskega cikla postopoma prenaša z upravljalcev na varčevalce.

Na finančnih trgih, tako mednarodnih kot slovenskih, je pozitivni rasti na začetku leta sledil obraten trend v drugi polovici leta. Na domači borzi se je likvidnost znižala zaradi ustavljanja prevzemnih aktivnosti, ki so v preteklem letu dvigovale promet. Okolje nizkih obrestnih mer spodbuja podjetja k financiranju z izdajami dolžniških vrednostnih papirjev. V prvih devetih mesecih 2015 so izdaje obveznic znašale 89,8 mio EUR, zmanjšalo pa se je financiranje z izdajami komercialnih zapisov, v skupni višini 75 mio EUR, v primerjavi s 189,2 mio EUR v 2014.

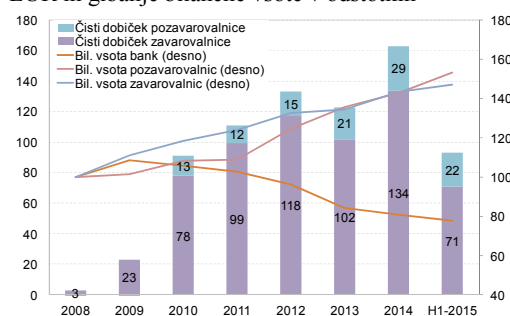
Močna rast neto denarnega toka v investicijske sklade se je od maja naprej umirila skladno s povečanjem negotovosti na kapitalnih trgih. Gospodinjstva so na začetku leta najbolj povečala naložbe v investicijske sklade, nato se je rast umirila. Septembra 2015 so imela medletno za 7,4% več naložb v investicijskih skladih.

Zanimanje tujcev za nakup domačih obveznic ostaja veliko, predvsem zaradi okolja nizkih obrestnih mer. Ob izdajah slovenskih državnih obveznic v skupni nominalni vrednosti 2,9 mrd EUR so tujci povečali neto nakupe domačih obveznic za 2,2 mrd EUR. Okolje nizkih obrestnih mer in bolj tveganih naložb povečuje tveganje realokacije sredstev, kar lahko dodatno močno zniža likvidnost na domačem finančnem trgu.

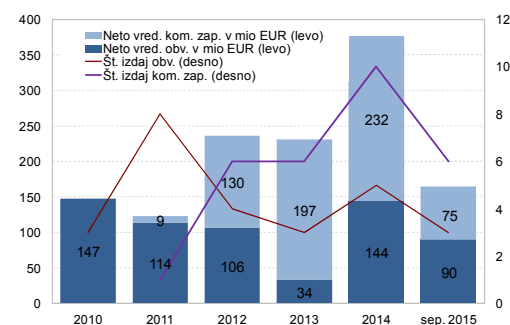
Obseg novoodobrenih lizinskih poslov v mio EUR

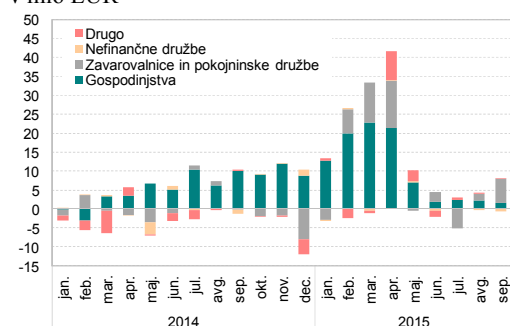
Čisti dobiček zavarovalnic in pozavarovalnic v mio EUR in gibanje bilančne vsote v odstotkih

Izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in številu

Neto denarni tokovi v investicijske sklade po sektorjih v mio EUR

1. MAKROEKONOMSKO OKOLJE

Povzetek

Tveganja v mednarodnem okolju se povečujejo, izziv za leto 2016 so zlasti ohlajanje nekaterih večjih gospodarstev in geopolitična trenja na Bližnjem vzhodu, čeprav ta do zdaj še niso imela večjih gospodarskih posledic. Tveganje je tudi še vedno navzoča nizka stopnja inflacije, ki vztraja kljub nadaljevanju spodbujevalne denarne politike in dodatnim nestandardnim ukrepom ECB.

Napovedi makroekonomskih kazalnikov za Slovenijo so se pri mednarodnih institucijah za leti 2015 in 2016 izboljšale, najpomembnejše gonilo gospodarske rasti je rast izvoza in zasebne potrošnje. Postopno se krepi rast razpoložljivega dohodka in potrošnja gospodinjstev. Zadolženost slovenskih gospodinjstev ostaja razmeroma nizka in ne prinaša večjega kreditnega tveganja za slovenski bančni sistem. Z okrevaljem kupne moči gospodinjstev se pričakuje postopna oživitvev potrošniškega kreditiranja, hkrati se z nizkim nivojem obrestnih mer in cenami nepremičnin pričakuje aktivnejše stanovanjsko kreditiranje. S stabilizacijo javnega dolga in nadaljnjimi ukrepi za fiskalno konsolidacijo se je pri bonitetnih agencijah izboljšalo zaupanje v Slovenijo, kar se izraža v pozitivnih obetih.

Nepremičninski trg je v prvih treh četrtletjih 2015 kazal znake okrevanja. Trend večanja prometa na nepremičninskem trgu se je nadaljeval, a nekoliko počasneje. Padanje cen stanovanj se je zaustavilo. Dejavniki, ki pozitivno vplivajo na povpraševanje na stanovanjskem trgu, so se izboljšali. Postopno okrevanje obsega novih stanovanjskih posojil se je nadaljevalo tudi leta 2015, dejavniki ponudbe pa ostajajo za nepremičninski trg omejujoči.

1.1 Mednarodno okolje

Gospodarsko rast v evroobmočju po letu 2014 zaznamuje podobna dinamika. Največ je k 1,2-odstotni rasti v prvem polletju 2015 prispeval neto izvoz, predvsem zaradi izboljšanja cenovne konkurenčnosti ob deprecijaciji tečaja evra, pomemben delež pa je prispevala tudi zasebna potrošnja. Zaradi izboljševanja razmer na trgu dela, znižanja cen surovin (še zlasti nafte) in povečevanja kupne moči lahko tudi v prihodnje pričakujemo večji prispevek zasebne potrošnje h gospodarski rasti. Na gospodarsko rast bodo še vedno vplivali nadaljnje finančno in poslovno prestrukturiranje finančnih in tudi nefinančnih družb, počasna implementacija strukturnih reform in visoka stopnja brezposelnosti.

Tudi v prvem polletju 2015 se v evroobmočju nadaljuje gospodarska rast, predvsem zaradi rasti izvoza in večje zasebne potrošnje.

Tabela 1.2: Napoved Evropske komisije o izbranih makroekonomskih kazalnikih za glavne trgovinske partnerice Slovenije

	Realni BDP				Stopnja brezposelnosti				Inflacija			
	2014	2015	2016*	2017*	2014	2015	2016*	2017*	2014	2015	2016*	2017*
EU	1,4	1,9	2,0	2,1	10,2	9,5	9,2	8,9	0,6	0,0	1,1	1,6
Evroobmočje	0,9	1,6	1,8	1,9	11,6	11,0	10,6	10,3	0,4	0,1	1,0	1,6
Nemčija	1,6	1,7	1,9	1,9	5,0	4,7	4,9	5,2	0,8	0,2	1,0	1,7
Italija	-0,4	0,9	1,5	1,4	12,7	12,2	11,8	11,6	0,2	0,2	1,0	1,9
Avstrija	0,4	0,6	1,5	1,4	5,6	6,1	6,1	6,0	1,5	0,9	1,8	2,0
Francija	0,2	1,1	1,4	1,7	10,3	10,4	10,4	10,2	0,6	0,1	0,9	1,3
Hrvaška	-0,4	1,1	1,4	1,7	17,3	16,2	15,6	14,7	0,2	-0,1	0,9	1,7
Slovenija	3,0	2,6	1,9	2,5	9,7	9,4	9,2	8,7	0,4	-0,6	0,8	1,4

Opomba: Napovedi Evropske komisije so pobarvane sivo.

Vir: Evropska komisija, jesenska napoved

Kljub poslabšanju napovedi mednarodnih institucij gospodarska rast pri najpomembnejših gospodarskih partnericah Slovenije¹, z izjemo Nemčije, ostaja šibka; gospodarska aktivnost v EMU še naprej niha in ostaja med državami precej neuravnotežena. Sicer naj bi se ekonomska aktivnost v letu 2016 povečala v vseh državah članicah, vendar pa so mednarodne institucije ob koncu leta 2015 poslabšale svoje napovedi. Na rast bodo precej vplivala prisotna tveganja in negotovosti.

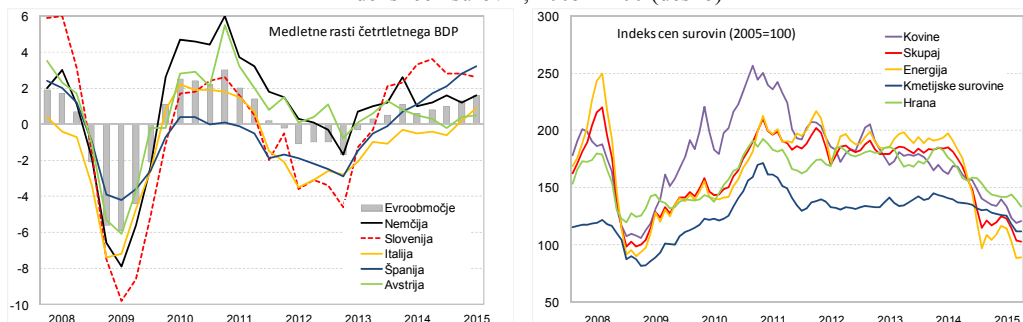
Tveganja iz mednarodnega okolja se še naprej povečujejo in predstavljajo določeno negotovost za doseganje stabilne gospodarske rasti v Sloveniji. Dogovor Grčije in njenih

Ob stabilizaciji dogajanj v Grčiji pomembnejše tveganje za doseganje gospodarske rasti v Sloveniji predstavlja ohlajanje nekaterih večjih gospodarstev.

¹ Najpomembnejši izvozni trg Slovenije je Evropska unija in obsega dobre tri četrtine vsega izvoza. Najpomembnejše trgovinske partnerice pa so Nemčija (20,8% celotnega izvoza), Italija (11,5%), Avstrija (8,4%), Hrvaška (7,6%) in Francija (5,1%).

upnic je sicer stabiliziral še na začetku leta 2015 eno večjih tveganj v evroobmočju, še naprej pa obstajajo tveganja glede gospodarskih razmer v Rusiji, Braziliji, na Kitajskem in v Turčiji. Prav tako so negotovi učinki afere Volkswagen, tudi neposredno za Slovenijo, saj je to podjetje eden najpomembnejših kupcev slovenske avtomobilske industrije. V nekaterih evropskih državah se zaradi begunske krize pojavljajo zaostritve v obliki večjega nadzora nad mejami, kar povzroča motnje v transportu in tveganje negativnega vpliva na izvoz. Zaostrujejo se tudi geopolitična trenja na Bližnjem vzhodu, ki pa do zdaj še niso imela večjih gospodarskih posledic.

Slika 1.1: Medletne rasti četrtnega bruto domačega proizvoda v odstotkih (levo) in indeksi cen surovin, 2005 = 100 (desno)

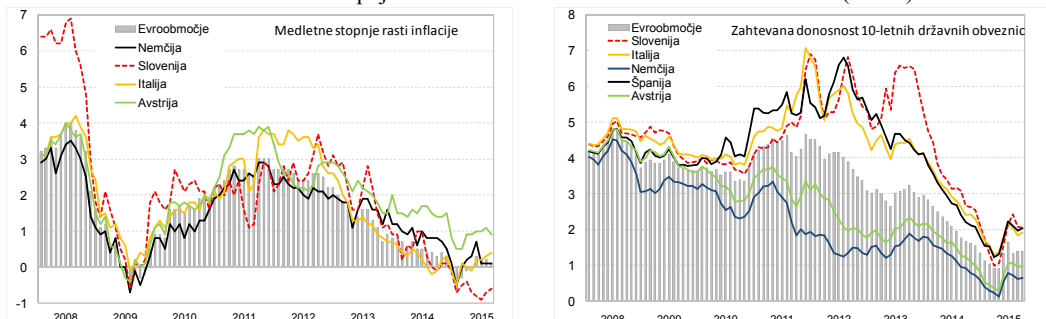
Opomba: Podatki za BDP niso sezonsko prilagojeni.

Vir: Eurostat; MDS podatkovna baza

V evroobmočju je še vedno prisotna nizka inflacija, kljub spodbujevalni politiki in dodatnim nestandardnim ukrepom ECB.

V evroobmočju je še vedno prisotno tveganje daljšega obdobja nizke inflacije oziroma deflacije, kljub dodatni spodbujevalni politiki ECB v obliki razširjenega programa nakupovanja vrednostnih papirjev. ECB je na začetku decembra 2014 veljavnost tega ukrepa podaljšala za šest mesecev do marca 2017. Ob tem lahko zaradi spodbujevalne politike ECB pričakujemo nadaljnje pozitivne učinke na konkurenčnost gospodarstva evroobmočja.

Slika 1.2: Medletne stopnje rasti inflacije HICP v odstotkih (levo) in zahtevana stopnja donosnosti na državne obveznice v odstotkih (desno)

Vir: Eurostat

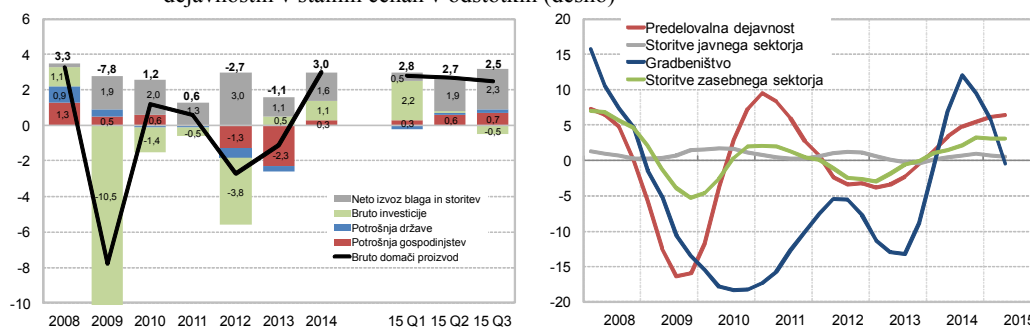
Po uspešnih pogajanjih in sklenitvi dogovora z Grčijo so zahtevani donosi na državne vrednostne papirje v drugi polovici leta 2015 spet nekoliko upadli in se stabilizirali na relativno nizkih ravneh. To ugodno vpliva na refinanciranje dolga in lajša breme fiskalne konsolidacije, ki so ji zavezane države v okviru fiskalnega pakta.

1.2 Gospodarska gibanja v Sloveniji

Gospodarska rast se je v letu 2015 nadaljevala zaradi postopnega okrevanja potrošnje gospodinjskih in neto izvoza.

Ugodna rast BDP se je z 2,5% nadaljevala v prvih treh četrtletjih 2015. Tudi v zadnjem obdobju je rast BDP predvsem posledica pozitivnega vpliva zunanega povpraševanja, pomemben prispevek pa ima tudi postopno okrevanje potrošnje gospodinjskih. Letos zaradi manjše rasti državnih in šibkega okrevanja zasebnih investicij ni mogoče pričakovati močnejše rasti bruto investicij.

Slika 1.3: Medletne rasti BDP v odstotkih in prispevki komponent trošenja k rasti BDP v odstotnih točkah (levo) ter medletne rasti dodane vrednosti po dejavnostih v stalnih cenah v odstotkih (desno)

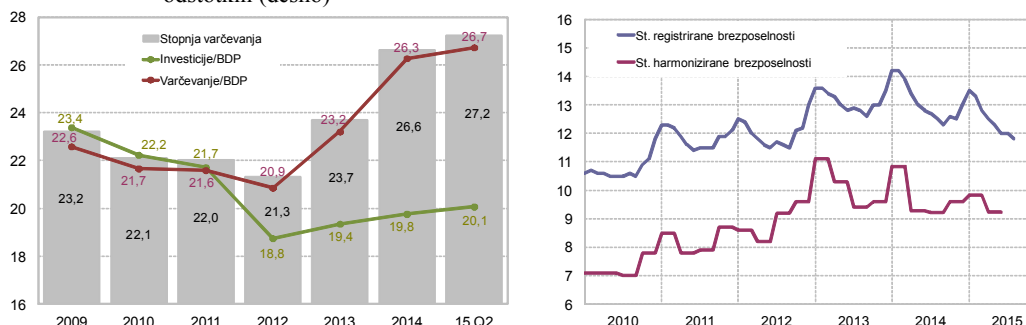

Opomba: Četrtletne rasti za leto 2015 so izračunane glede na enako četrtletje predhodnega leta.

Vir: SURS

H gospodarski rasti je prispevala predvsem predelovalna dejavnost, ki naj bi bila zaradi visoke izvozne usmerjenosti pomemben dejavnik gospodarske rasti tudi v prihodnjih dveh letih. Na umirjanje rasti dodane vrednosti v letu 2015 vpliva predvsem padec dodane vrednosti v gradbeništvu, ki se bo predvidoma nadaljeval tudi v letu 2016. Letna rast BDP je po ocenah znašala med 2,1% in 2,7%. Struktura gospodarske rasti naj bi s postopnim okrevanjem končne potrošnje gospodinjstev postala bolj uravnotežena.

Slika 1.4: Stopnja varčevanja v odstotkih ter delež investicij in varčevanja v odstotkih BDP (levo) ter anketna in registrirana stopnja brezposelnosti v odstotkih (desno)

Vir: SURS

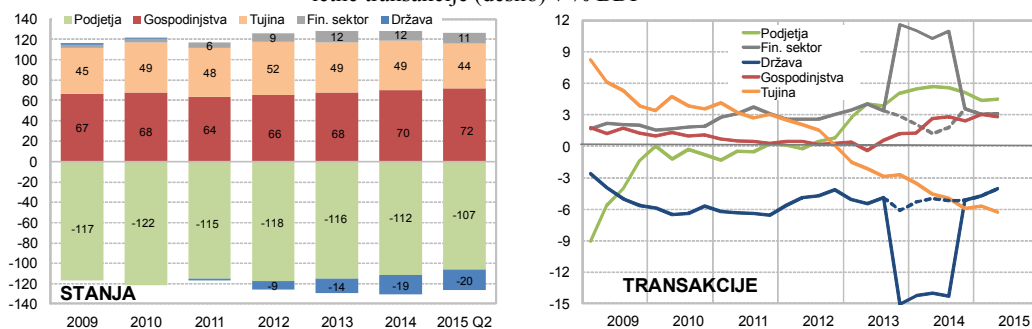
Varčevanje slovenskega gospodarstva še vedno narašča, čeprav z upočasnjeno dinamiko, tudi kot posledica še vedno prisotne zadržanosti pri potrošnji in investicijah. Slovenska gospodinjstva so s 14,1-odstotno stopnjo varčevanja konec leta 2014 med najvarčnejšimi v Evropi. Avtonomni viri financiranja, med katerimi je najpomembnejše varčevanje domačih gospodinjstev, imajo poseben pomen za domače investicije. Ob nadaljevanju gospodarske rasti lahko pričakujemo nadaljevanje ugodnih gibanj na trgu dela in okrevanje realnih bruto plač. Razpoložljiv dohodek gospodinjstev se je leta 2014 po dveh letih zniževanja povečal za 1,4% in v prvi polovici leta 2015 za 0,6%, predvsem kot posledica zaposlovanja, potrošnja gospodinjstev pa je dosegla 0,4-odstotno rast.

Izboljšanje gospodarskih razmer se že kaže tudi na trgu dela z rastjo zaposlenosti in okrevanjem razpoložljivega dohodka gospodinjstev.

Slovenija je v prvi polovici leta znižala neto negativno finančno pozicijo do tujine na 44% BDP. Na letni ravni je finančni presežek Slovenije do tujine iz transakcij v prvem polletju 2015 dosegel 6,3% oziroma 1,7 odstotne točke več kot pred enim letom, kar pomeni povečanje razkoraka med varčevanjem in investicijami. Gospodinjstva ohranjajo presežek tekočih letnih finančnih sredstev nad obveznostmi pri 3% BDP, podjetja pa na ravni okoli 4,4% BDP. Razkorak med varčevanjem in investicijami podjetij je pozitiven tudi za podjetja evroobmočja in je lahko posledica različnih dejavnikov. Podjetja so s krizo in z omejenim dostopom do virov financiranja oblikovala previdnostno varčevanje ter hkrati racionalizirala proizvodnjo, na kar so vplivale tudi nižje cene surovin, delovne sile in deflacija. Previdnostno varčevanje se izraža tudi v manjšem povpraševanju po posojilih oziroma v končni nižji kreditni aktivnosti bank. V preteklih letih sta bili tudi potrošnja gospodinjstev in države, s tem pa povpraševanje, precej omejeni. Podjetja privarčevana sredstva namenijo predvsem odplačevanju dolga in izboljševanju strukture financiranja. Primanjkljaj države in presežek finančnih družb sta se z ukrepi za stabilizacijo bančnega sistema ob koncu leta 2014 vrnila na stabilno raven.

Slovenija znižuje neto negativno pozicijo do tujine.

Slika 1.5: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev glede na stanja (levo) in letne transakcije (desno) v % BDP

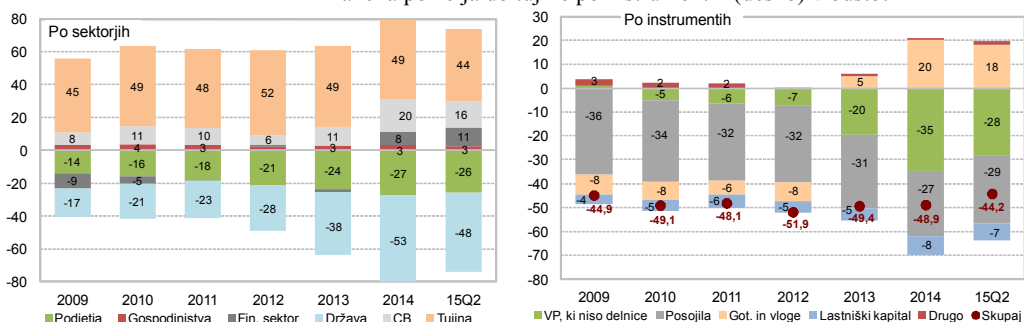
Opomba: Letne transakcije so izračunane na drsečih vsotah štirih četrtletij. Pri finančnem sektorju in državi so s črtkano črto prikazane transakcije brez učinkov dokapitalizacije ob koncu let 2013 in 2014.

Vir: Banka Slovenije, SURS

Država in banke so v prvi polovici leta znižale obveznosti do tujine.

Banke so v drugi polovici 2014 zaradi nadaljnjega zniževanja obveznosti do tujine postale neto posojilodajalke tujini. Slovenski finančni sektor je tako v prvem polletju 2015 povečal neto pozitivno finančno pozicijo do tujine za 3 odstotne točke, na 11% BDP. Država je zaradi povečanja vlog v tuje banke v prvi polovici leta znižala neto obveznosti do tujine za 5 odstotnih točk BDP, saj domače banke zaradi presežne likvidnosti niso zainteresirane za vloge države. Obveznosti države do tujine so se v prvi polovici leta znižale tudi zaradi odkupovanja slovenskih državnih vrednostnih papirjev od tujih bank s strani slovenske centralne banke v okviru izvajanja nestandardnih ukrepov ECB (programa PSPP).

Slika 1.6: Neto finančna pozicija gospodarskih sektorjev do tujine (levo) in neto finančna pozicija do tujine po instrumentih (desno) v odstotkih BDP

Vir: Banka Slovenije

V Sloveniji se bo po pričakovanjih letos proračunski primanjkljaj države zmanjšal in dosegel vrednost pod 3% BDP, pod vplivom relativno visoke gospodarske rasti ter ukrepov na strani prihodkov in odhodkov ter tudi ugodnejših virov financiranja. Izboljšanje gospodarskih razmer, stabilizacija javnega dolga in nadaljnji ukrepi k fiskalni konsolidaciji so glavni razlogi, da je na začetku 2015 agencija Moody's bonitetno ceno Slovenije povišala v investicijsko (Baa3), preostali dve agenciji pa sta obete iz stabilnih spremenili v pozitivne. Kljub temu agencije opozarjajo na pomembnost nadaljnjih prizadevanj pri izvedbi potrebnih strukturnih reform in na izzive v bančništvu, predvsem zaradi nadaljnjega procesa razdolževanja.

1.3 Nepremičninski trg

Gibanje cen nepremičnin

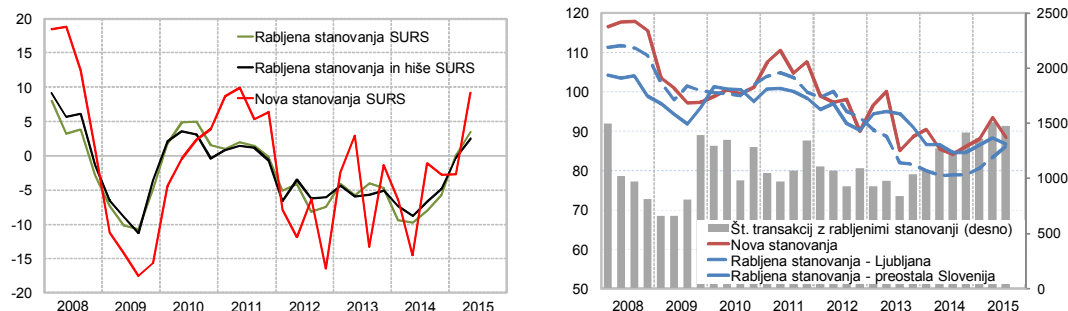
V letu 2015 se je ustavilo upadanje cen nepremičnin. Trend naraščanja prometa se nadaljuje, a se je v drugem četrtletju 2015 že nekoliko upočasnil.

Po treh letih zniževanja se je upadanje cen stanovanj v letu 2015 zaustavilo. Po podatkih Statističnega urada RS (SURS) so se cene stanovanj in hiš v tretjem četrtletju 2015 medletno povečale za 1,0%. Pri tem so se cene rabljenih stanovanj medletno povečale za 5,4% in cene novih stanovanj za 5,2%.² Cene hiš se še niso stabilizirale in so v tretjem

² Podatki o cenah rabljenih stanovanj se zaradi izboljšane metodologije nekoliko razlikujejo od podatkov, objavljenih v preteklih publikacijah Poročila o finančni stabilnosti. Od leta 2015 se ne upoštevajo več vse transakcije fizičnih oseb, temveč samo tiste, kjer je cena razdeljena po

četrtnetu 2015 na letni ravni še naprej padale. Cene rabljenih hiš so se tako znižale za 8,7% in cene novih hiš za 17,7%. V tretjem četrtnetu 2015 so bile cene rabljenih stanovanj od vrha v prvem četrtnetu 2008 nižje za 19,0%, cene novih stanovanj pa so se od vrha v tretjem četrtnetu 2008 zmanjšale za 24,9%. Trend naraščanja prometa na nepremičninskem trgu se po podatkih SURS nadaljuje. V letu 2014 se je promet z rabljenimi stanovanji in hišami povečal za skoraj tretjino v primerjavi z letom prej, v tretjem četrtnetu 2015 pa se je rast prometa s 26,2% nekoliko umirila.

Slika 1.7: Letne stopnje rasti cen rabljenih in novih stanovanjskih nepremičnin v Sloveniji (levo) ter bazni indeks cen stanovanj (2010 = 100) (desno) v odstotkih

Opomba: Zaradi prehoda na nov informacijski sistem preverjanja in dopolnjevanja podatkov ter posledično preloma v časovni vrsti podatkov so v primerjavi s predhodnimi polletji povprečne cene relativno nižje.

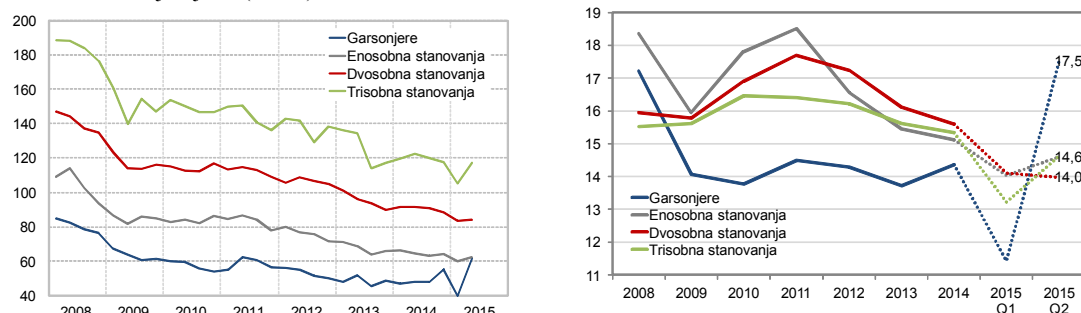
Vir: SURS, BS

S prenehanjem upadanja cen nepremičnin se je začela slabšati tudi dostopnost stanovanj v Ljubljani. Dostopnost stanovanj v glavnem mestu, merjena kot razmerje med ceno rabljenih stanovanj in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač, se je po šestih letih izboljševanja v drugi polovici leta 2014 začela slabšati pri garsonjerah in trisobnih stanovanjih.

Dostopnost rabljenih stanovanj v Ljubljani se od druge polovice leta 2014 poslabšuje.

Podobno nakazuje kazalnik dostopnosti stanovanj z upoštevanjem posojilnih pogojev³, ki se je v Ljubljani začel slabšati v drugi polovici leta 2014. Na poslabšanje so v drugem četrtnetu 2015 vplivale predvsem v povprečju višje cene rabljenih stanovanj glede na predhodno četrtnetje. Ta učinek je prevladal nad ugodnim učinkom nižjih spremenljivih obrestnih mer za stanovanjska posojila in daljšo ročnostjo stanovanjskih posojil, ki je v povprečju dosegla 18,3 leta.

Slika 1.8: Razmerje med ceno stanovanj in mesečno neto plačo za Ljubljano v odstotkih (levo) ter razmerje med cenami in najemnini (P/E) za Ljubljano (desno)

Opomba: Razmerje med ceno rabljenih stanovanj in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač.

Vir: DURS, GURS, Banka Slovenije, SURS, preračuni BS

Padanje razmerja med ceno in najemnino stanovanj (P/E) v Ljubljani se je nadaljevalo tudi v prvi polovici leta 2015; cene nepremičnin so se v povprečju znižale bolj kot najemnine. P/E je bil 2014 v povprečju za petino višji od temeljnega razmerja⁴, vendar se

posameznih kategorijah nepremičnin. Statistike torej ne zajemajo več celotne tržne populacije, pač pa le neslučajni vzorec homogenih transakcij.

³ Pri izračunu je upoštevana predpostavka, da se nakup stanovanja v celoti financira s posojilom, za katerega veljajo pogoji odobritve, izračunani za povprečje bančnega sistema.

⁴ Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E) smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2003. Za natančnejši

je ta razlika v prvi polovici 2015 zmanjšala. Še vedno pa je bil P/E pri 14 odstotkih precej manjši kot na predkriznem vrhu – v prvem četrtletju 2007 je bil namreč od temeljnega razmerja višji kar za polovico. Na podlagi obeh kazalnikov gibanja cen nepremičnin lahko sodimo, da se je obdobje hitrega spreminjanja cen končalo in da se bodo cene nepremičnin stabilizirale.

Dejavniki ponudbe in povpraševanja na trgu nepremičnin

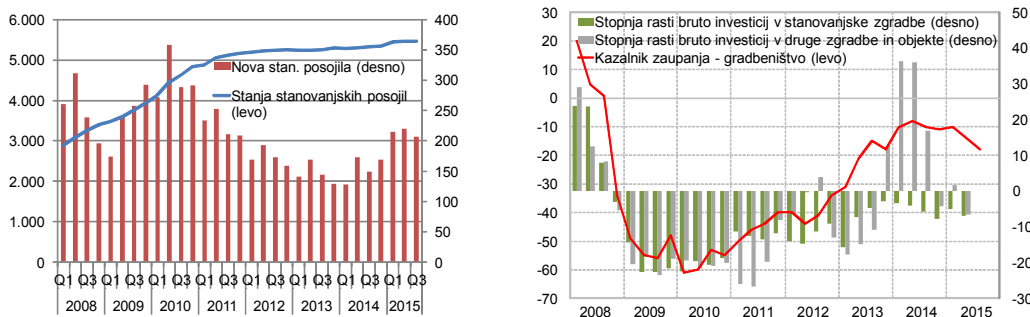
Dejavniki povpraševanja na stanovanjskem trgu so se bistveno izboljšali.

Med pomembnejšimi dejavniki povpraševanja po nepremičninah je kupna moč gospodinjstev, ki se postopno izboljšuje. Zadolženost slovenskih gospodinjstev ostaja relativno nizka in ne pomeni večjega kreditnega tveganja za slovenski bančni sistem. Delež posojil gospodinjstev, ki so v zamudi nad 90 dni, ostaja stabilen, na ravni nekaj nad 4%. Povprečne obrestne mere za stanovanjska posojila so znašale 2,3% ter nadaljujejo počasen trend upadanja in približevanja povprečju evroobmočja, ki se nahaja 0,2 odstotne točke nižje. Zaznati je mogoče izrazito povečanje deleža novoodobrenih posojil s fiksno obrestno mero. V letih 2013 in 2014 je ta delež znašal le 2%, v letu 2015 pa je začel naraščati in je septembra dosegel že 28%. Povečan delež novoodobrenih dolgoročnih posojil s fiksno obrestno mero v obdobju nizkih obrestnih mer in relativno majhnih razlik med fiksno in variabilno obrestno mero kaže previdnost gospodinjstev in hkrati njihovo racionalno vedenje, saj se ob nekoliko višji ceni ne izpostavijo obrestnemu tveganju. Z ugodnimi obrestnimi merami in cenami nepremičnin ter ob izboljšanju kupne moči gospodinjstev se postopno pričakuje obsežnejše stanovanjsko kreditiranje. Investicije gospodinjstev so se v prvem polletju 2015 povečale za 3,2%, medtem ko je bila njihova rast leta 2014 že skoraj 10-odstotna. Na trgu nepremičnin se je to izrazilo v povečanem prometu z nepremičninami in v zaustavitvi padanja cen.

Rast stanovanjskih posojil se nadaljuje tudi v letu 2015.

Na postopno oživljanje trga nepremičnin kažejo podatki o porastu stanovanjskih posojil, ki so se v prvih treh četrtletjih 2015 povečala za 127 mio EUR oziroma za 2,4%, predvsem pri hranilnicah in bankah v večinski tuji lasti. Novoodobrena stanovanjska posojila so se v tem obdobju povečala za 192 mio EUR oziroma 43%, in sicer po lanski 6,1-odstotni rasti, ki je prekinila triletni trend upadanja. Del gospodinjstev, ki se je v preteklosti zadolžil v švicarskih frankih, ostaja izpostavljen tečajnemu tveganju, ki je od začetku leta apreciral za 10%. Delež stanovanjskih posojil v švicarskih frankih dosega 12% in se znižuje.

Slika 1.9: Stanovanjska posojila prebivalstvu v mio EUR (levo) ter kazalnik zaupanja v gradbeništvo in letna stopnja rasti bruto investicij v stanovanja in druge zgradbe in objekte (desno)

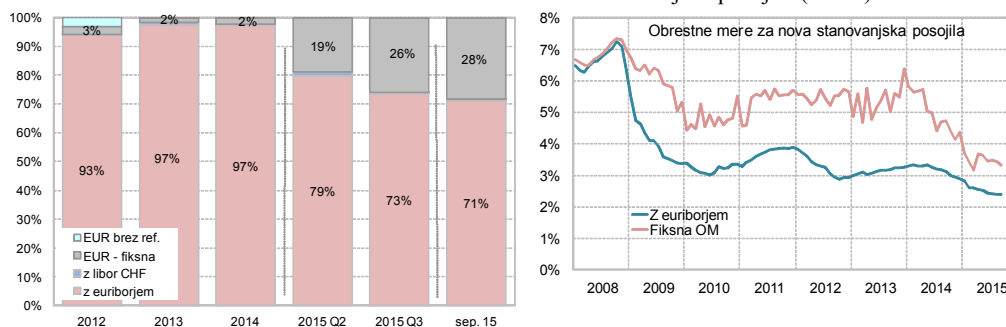
Vir: Banka Slovenije, SURS

Na omejevanje čezmerne rasti stanovanjskih posojil vpliva tradicionalno velik delež lastništva v Sloveniji. V Sloveniji ima okoli 80% gospodinjstev v lasti nepremičnino, v kateri živi, medtem ko je povprečje za evroobmočje okoli 60%. Za slovenska gospodinjstva velja tudi tradicionalno visoka stopnja varčevanja in nenaklonjenost prevelikim tveganjem. Kreditni standardi za stanovanjska posojila so kljub rahlemu rahljanju še vedno višji glede na predkrizno raven, hkrati se povečujejo negotove oblike zaposlovanja (za določen čas, samozaposlitve), ki zaposlenim otežujejo dostop do bančnih posojil. V letu 2015 so banke in hranilnice sicer nekoliko sprostile pogoje ob odobritvi stanovanjskih posojil. Pri novoodobrenih stanovanjskih posojilih se je povprečni LTV (angl. Loan-to-Value; razmerje med višino zavarovanega stanovanjskega posojila in

izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše stabilnejše obdobje, najmanj od 10 do 15 let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga tega ne omogočata. Sprememba upoštevanega obdobja bi vplivala tudi na spremembo temeljnega razmerja P/E. Navedene omejitve je treba upoštevati pri interpretaciji.

vrednostjo zavarovanja, danega v zastavo) v prvih treh četrtletjih 2015 povečal za 4 odstotne točke glede na enako obdobje predhodnega leta, na 58%.⁵

Slika 1.10: Delež novoodobrenih posojil po vrstah obrestovanja (levo) ter gibanje fiksnih in variabilnih obrestnih mer za nova stanovanjska posojila (desno).

Vir: Banka Slovenije

Pri ponudbi stanovanj obstajajo nekateri omejitveni dejavniki. Obseg bančnih posojil gradbenim podjetjem se je v letu 2015 še naprej manjšal. Kazalnik pričakovane zaposlenosti je v tretjem četrtletju ostajal negativen, medtem ko je bila povprečna vrednost kazalnika pričakovanih naročil v tem obdobju že pozitivna. Če se bo nadaljevalo okrevanje povpraševanja, bo lahko pomanjkanje gradnje novih stanovanj v zadnjih letih prispevalo k zviševanju cen nepremičnin. Bruto investicije v stanovanjske objekte so bile v tretjem četrtletju 2015 za 5,1% nižje kot v enakem obdobju leto prej. Pozitiven signal je povišanje novoizdanih gradbenih dovoljenj, število katerih se je v tretjem četrtletju na letni ravni povečalo za 9,2%. Po podatkih Geodetske uprave RS se je v prvem polletju 2015 promet z zemljišči za gradnjo stavb na letni ravni povečal za 11,6%.

⁵ Banke v večinski tuji lasti so povečale LTV v povprečju za 2 odstotni točki na 57%, majhne domače banke so LTV povečale v povprečju za 8 odstotnih točk na 52%, velike domače banke pa v povprečju za 7 odstotnih točk na 62%.

2. TVEGANJA V BANČNEM SEKTORJU

2.1 Kreditno tveganje in kreditna aktivnost bank

Povzetek

Kakovost kreditnega portfelja se v letu 2015 postopno izboljšuje. Terjatve v zamudi nad 90 dni so se v letu 2015 zmanjšale za 516 mio EUR, na 3,9 mrd EUR, in septembra zajemale 11,1% razvrščenih terjatev. Nefinančna podjetja še vedno predstavljajo pretežni delež terjatev v zamudi nad 90 dni bank, vendar so v zadnjih letih aktivna podjetja znižala zadolženost na raven pred krizo, hkrati pa se izboljšuje tudi sposobnost podjetij za odplačevanje dolga. Podjetniški sektor je zadolženost sicer znižal, a lastniški kapital ostaja na skoraj enaki ravni kot na vrhu zadolženosti v letu 2008. Razdolževanje podjetij bi moralo bolj temeljiti na rasti lastniškega kapitala in manj na zmanjševanju dolga. Na nizko kakovost portfelja bank močno vpliva obremenjenost s terjatvami do podjetij v stečaju, ki predstavljajo 43,5% zamud nad 90 dni pri podjetjih.

Obremenjenost kreditnega portfelja s terjatvami v zamudi nad 90 dni pomeni za banke omejeno sposobnost ustvarjanja dohodka iz tega dela portfelja in prispeva k ohranjanju dohodkovnega tveganja na relativno visoki ravni. Predstavlja tudi pomemben dejavnik, ki prispeva k ohranjanju visokih kreditnih standardov bank. Morebitnega rahljanja kreditnih standardov in ugodnejših pogojev kreditiranja bi morala biti deležna le podjetja, katerih kreditiranje bi prispevalo k povečanju kakovosti celotnega bančnega portfelja. Banke z ugodnejšimi posojilnimi pogoji in ohlapnejšimi standardi kažejo večjo naklonjenost kreditiranju manj tveganih segmentov, predvsem prebivalstva.

Segment komitentov, izrazito obremenjen z nedonosnimi terjatvami, so majhna in srednja podjetja (MSP), ki od začetka finančne krize bistveno hitreje povečujejo terjatve v zamudi nad 90 dni v primerjavi z velikimi podjetji. Kreditni portfelj MSP zaradi specifične razdrobljenosti terjatev potrebuje drugačen pristop bank k reševanju nedonosnih terjatev, kot to velja za velika podjetja z več izpostavljenosti do različnih bank. Razvrščene terjatve do MSP so septembra 2015 obsegale 17,3% kreditnega portfelja oziroma 42% terjatev v zamudi nad 90 dni.

Prestrukturiranje kot način reševanja nedonosnih terjatev bank je v največjem obsegu usmerjen v sektor podjetij. Uspešnost prestrukturiranja, merjena z deležem teh terjatev, ki so ponovno v zamudi nad 90 dni, je različna po dejavnostih, nadpovprečno visoka uspešnost pa je v predelovalnih dejavnostih, pri katerih je tudi zaradi ugodnega vpliva gospodarske rasti prisotno izboljšanje portfelja. Učinkovitost in uspešnost prestrukturiranja terjatev v zamudi nad 90 dni se bosta potrdili s časom. Gre za zapleten proces presoje poslovanja dolžnika in splošnih gospodarskih razmer, čemur je treba prilagajati pogoje prestrukturiranja terjatev.

EBA je s 1. 1. 2014 z Uredbo 575/2013 CRR uvedla nove kapitalske zahteve ter določila enotno definicijo nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti. Poleg zamud nad 90 dni vključuje EBA definicija nedonosnih izpostavljenosti tudi tiste izpostavljenosti, ki ustrezajo merilu majhne verjetnosti plačila. Po predpisani metodologiji so tako med nedonosne terjatve po EBA definiciji vključene tudi prestrukturirane izpostavljenosti, to so izpostavljenosti, ki so jim banke zaradi finančnih težav komitenta spremenile pogoje odplačevanja. Prestrukturirane izpostavljenosti, pri katerih ne prihaja do zamude nad 90 dni, tako večajo obseg nedonosnih izpostavljenosti.

V nadaljevanju poročila so kot nedonosne terjatve upoštevane terjatve v zamudi nad 90 dni, saj se s tem ohrani konsistentnost časovnega prikaza podatkov s preteklimi poročili finančne stabilnosti. Poleg tega je poročilo EBA o nedonosnih terjatvah razpoložljivo samo na presečni datum 30. 6. 2015, s čimer ni mogoče določiti dinamike gibanj nedonosnih terjatev pred kriznim obdobjem in med njim.

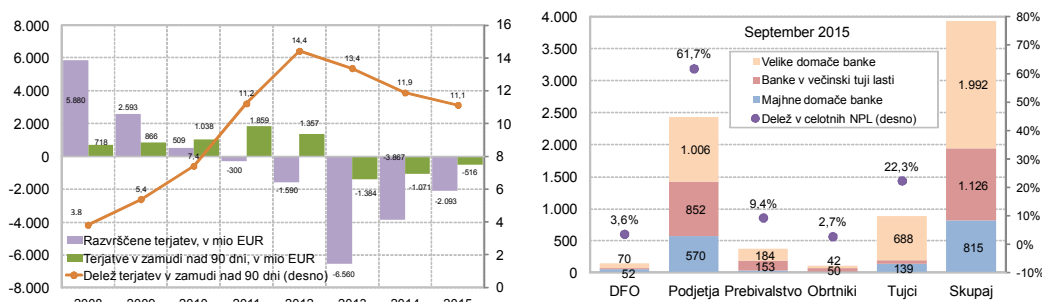
2.1.1 Kakovost kreditnih portfeljev bank in hranilnic

Razvrščene terjatve z zamudami nad 90 dni

Nadaljuje se trend manjšanja deleža terjatev v zamudi nad 90 dni. V letu 2015 se je do septembra delež terjatev v zamudi nad 90 dni zmanjšal za 0,8 odstotne točke na 11,1% razvrščenih terjatev oziroma na raven iz julija 2011. Z izključitvijo Probanke in Factor banke v nadzorovani likvidaciji znaša ta delež 9,9%. Če prenos slabih terjatev na DUTB ne bi bil izveden, bi ob nespremenjenih pogojih prenesenih terjatev delež terjatev v zamudi nad 90 dni znašal 18,4%.

Zmanjšujeta se obseg terjatev v zamudi nad 90 dni in tudi obseg celotnih razvrščenih terjatev. Poleg treh prenosov na DUTB v letih 2013 in 2014 je manjšanje obsega tudi posledica krčenja kreditiranja podjetij. Hkrati so banke v letu 2015 oblikovale večji obseg odpisov. Septembra 2015 so bile razvrščene terjatve glede na november 2013, tj. pred prvim prenosom na DUTB, manjše za 9,5 mrd EUR, in so znašale 35,4 mrd EUR, kar je najnižja raven od leta 2007.

Slika 2.1: Rast razvrščenih terjatev (RT) in terjatev v zamudi nad 90 dni v mio EUR (levo) in terjatve v zamudi nad 90 dni po skupinah bank in skupinah komitentov za september 2015 (desno) v mio EUR in v odstotkih

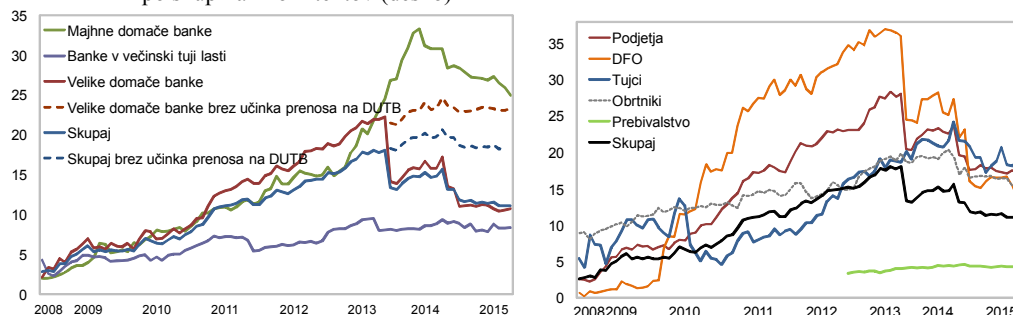

Vir: Banka Slovenije

Terjatve v zamudi nad 90 dni pri skupini velikih domačih bank so septembra 2015 znašale 2 mrd EUR, tretjino zneska pred prvim prenosom na DUTB novembra 2013 oziroma 10,7% razvrščenih terjatev. Še vedno obsegajo polovico vseh terjatev v zamudi nad 90 dni v bančnem sistemu. Deleži so v letu 2015 ugodnejši tudi v bankah v večinski tuji lasti, čeprav so se v primerjavi z obdobjem pred začetkom stabilizacije bančnega sistema nekoliko povečali, z 8% na 8,3% septembra 2015. V tej skupini sta tudi banki Raiffeisen banka in Sberbank, ki sta objavili namero o umiku s slovenskega trga. Kljub izključitvi teh dveh bank bi bil delež terjatev v zamudi nad 90 dni septembra 2015 v skupini enak.

Delež terjatev v zamudi nad 90 dni se je pri velikih domačih bankah v letu 2015 zmanjševal.

Slika 2.2: Delež zamud nad 90 dni v razvrščenih terjativah bank po skupinah bank (levo) in po skupinah komitentov (desno)

Vir: Banka Slovenije

Podjetja še vedno predstavljajo pretežni delež terjatev bank v zamudi nad 90 dni, vendar so v zadnjih letih aktivna podjetja znižala zadolženost na raven pred krizo, hkrati pa se izboljšuje sposobnost podjetij za odplačevanje dolga. V bilancah bank poleg aktivnih ostajajo podjetja v stečajju, ki predstavljajo 43,5% zamud podjetij nad 90 dni. Gospodinjstva imajo najmanj problematičen sektor kreditnega portfelja, saj po deležu terjatev v zamudi nad 90 dni stagnirajo od začetka leta 2014. So tudi edini sektor, poleg države, do katerega so banke v letu 2015 povečale obseg razvrščenih terjatev. Septembra 2015 so zamude nad 90 dni predstavljale 4,2% razvrščenih terjatev v tem sektorju.

Delež terjatev v zamudi nad 90 dni do tujcev v celotnih terjativah v zamudi nad 90 dni se od leta 2011 v bančnem sistemu povečuje. Delno kot preostali del portfelja bank, ki ni bil del prenosa slabih terjatev na DUTB, a hkrati tudi kot pokazatelj reševanja hčerinskih bank na tujih trgih, s prenosom terjatev v lastni portfelj bank nosilk skupine, s sedežem v Sloveniji. Septembra 2015 so terjatve do tujcev v zamudi nad 90 dni predstavljale 22,3% celotnih bančnih terjatev v zamudi nad 90 dni, kar je za 10,1 odstotne točke več kot pred prenosom na DUTB. Kljub temu je obseg terjatev v zamudi nad 90 dni do tujcev nekoliko manjši kot pred dvema letoma ter predstavlja enega bolj dinamičnih delov kreditnega portfelja bank pri celotnih in tudi nedonosnih terjativah.

Povečuje se relativen pomen terjatev do tujcev v zamudi nad 90 dni v celotnem obsegu zamud nad 90 dni.

Obseg terjatev v zamudi nad 90 dni do tujcev se od zadnjega četrtertja 2014 zmanjšuje. Delno je to posledica velikega obsega odpisov, zlasti v juniju in avgustu 2015, predvsem pri velikih domačih bankah. V tej skupini so se razvrščene terjatve do tujcev v letu 2015 znižale za 584 mio EUR, vendar so se terjatve v zamudi nad 90 dni znižale bistveno manj, za 118 mio EUR. Obremenjenost tega dela portfelja z zamudami nad 90 dni ostaja še naprej visoka, pri 23,3%. Hkrati pomenijo te terjatve 35% vseh terjatev v zamudi pri velikih bankah v primerjavi s 13% pred prvim prenosom na DUTB.

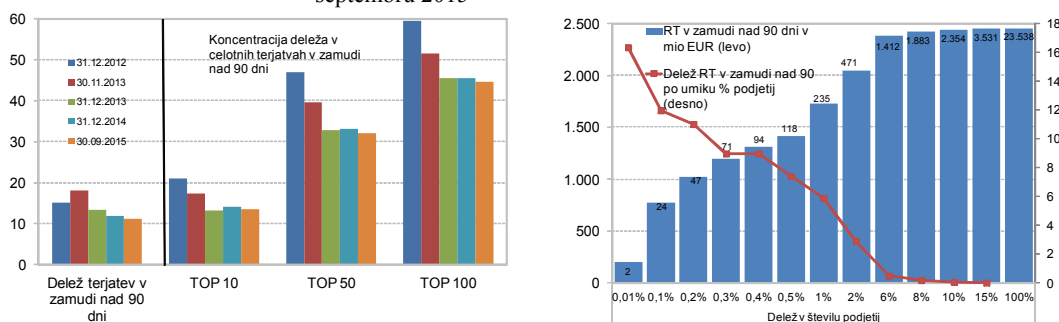
Majhne domače banke so obremenjene s slabimi terjatvami do tujcev predvsem pri Factor banki in Probanki. Po drugi strani je to najmanj obremenjen del kreditnega portfelja pri bankah v večinski tuji lasti, ki so od začetka 2014 povečevale razvrščene terjatve do tujcev, predvsem do nadrejenih bank v tujini, in so hkrati zmanjšale obseg terjatev v zamudi nad 90 dni v letu 2015.

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni do nefinančnih podjetij ostajajo koncentrirane

Kakovost terjatev do nefinančnih podjetij se v letu 2015 ni pomembneje izboljšala kljub zmanjševanju obsega terjatev v zamudi nad 90 dni skozi celotno leto, saj na kazalnik močno vpliva hitro krčenje kreditiranja podjetij. Po anketnih podatkih se za aktivna podjetja zaustavlja krčenje povpraševanja po kreditih, vendar se to v obsegu kreditiranja še ne izraža, povečal pa se je obseg novoodobrenih dolgoročnih kreditov.

V letu 2015 do septembra se je obseg terjatev v zamudi nad 90 dni do podjetij zmanjšal za 162,7 mio EUR, na 2,4 mrd EUR, kar predstavlja 17,6% razvrščenih terjatev do podjetij, v primerjavi s 5,7 mrd EUR oziroma 28,1% novembra 2013. V letu 2015 se je kakovost portfelja na tem segmentu komitentov spreminjala različno po skupinah bank: boljša je pri bankah v večinski domači lasti in slabša pri bankah v večinski tuji lasti.

Slika 2.3: Koncentracija vseh dolžnikov z zamudo nad 90 dni (levo) in razporeditev RT v zamudi nad 90 dni v sektorju podjetij po številu podjetij (desno), v septembru 2015

Vir: Banka Slovenije

Visoka koncentracija terjatev z zamudo nad 90 dni v majhnem številu podjetij.

Ob zmanjšanju obsega terjatev v zamudi nad 90 dni je še vedno prisotna njihova visoka koncentracija, saj prvih 50 komitentov v zamudi nad 90 dni predstavlja 32% terjatev v zamudi nad 90 dni; se je pa ta glede na predhodno leto nekoliko znižala. V portfelju podjetij je vidna koncentracija zamud nad 90 dni, saj so skoncentrirane v 3626 podjetij oziroma slabih 15% celotnega števila podjetij ne glede na višino obsega razvrščenih terjatev. V enem odstotku vseh podjetij je skoncentrirano 71% oziroma 1,7 mrd EUR terjatev z zamudo nad 90 dni. V preostalem delu portfelja delež terjatev z zamudo nad 90 dni znaša slabih 6%. Če bi banke nadaljevale skupni pristop k reševanju največjih podjetij v zamudi nad 90 dni, bi se delež zamud nad 90 dni strmo zmanjševal.

Prehodi nefinančnih družb med bonitetnimi razredi; umirja se prerazvrščanje podjetij v nižjo bonitetno skupino

V letu 2015 je manj prehajanja med nižje bonitetne razrede.

V letu 2015 se je nadaljevalo umirjanje dinamike prerazvrščanja podjetij med bonitetnimi razredi. Dinamika prehodov med bonitetnimi razredi je analizirana s prehodnimi matrikami, ločeno izračunanih za MSP in velika podjetja. Med seboj je primerjana dinamika prehodov v prvih devetih mesecih leta 2015 z istim obdobjem lani. Prehodne matrike za leto 2015 kažejo izboljšanje na vseh kombinacijah prehodov in za oba segmenta podjetij. Večje izboljšanje je mogoče zaznati na segmentu velikih podjetij. Problematika teh se je do zdaj aktivno reševala s prenosi na DUTB in poskusi prestrukturiranja, medtem ko posebne pozornosti MSP še ni bilo. To se kaže tudi v precej večjem deležu posojil v zamudi nad 90 dni za ta segment podjetij.

Tabela 2.1: Delež prehodov MSP in velikih podjetij med bonitetnimi razredi ob upoštevanju števila komitentov v odstotkih

Mikro, mala in srednje velika podjetja (MSP)

Sep. 2014						
		A	B	C	D	E
Dec. 2013	A	84,3	13,3	1,4	0,9	0,2
	B	9,3	78,6	8,6	2,9	0,7
	C	2,4	7,6	60,5	22,5	6,9
	D	0,6	0,7	2,1	63,6	33,0
	E	0,1	0,0	0,1	2,0	97,7
Velika podjetja						
Sep. 2014						
		A	B	C	D	E
Dec. 2013	A	89,0	8,3	1,3	1,2	0,1
	B	7,4	76,2	11,2	4,7	0,5
	C	0,7	2,8	59,9	33,6	3,1
	D	0,4	0,0	0,8	80,6	18,2
	E	0,0	0,0	0,0	3,0	97,0

Sep. 2015						
		A	B	C	D	E
Dec. 2014	A	84,8	12,7	1,5	0,8	0,2
	B	13,0	75,7	9,0	2,1	0,2
	C	4,7	14,7	66,1	12,4	2,0
	D	0,5	1,6	1,7	73,2	23,0
	E	0,1	0,1	0,2	1,1	98,6

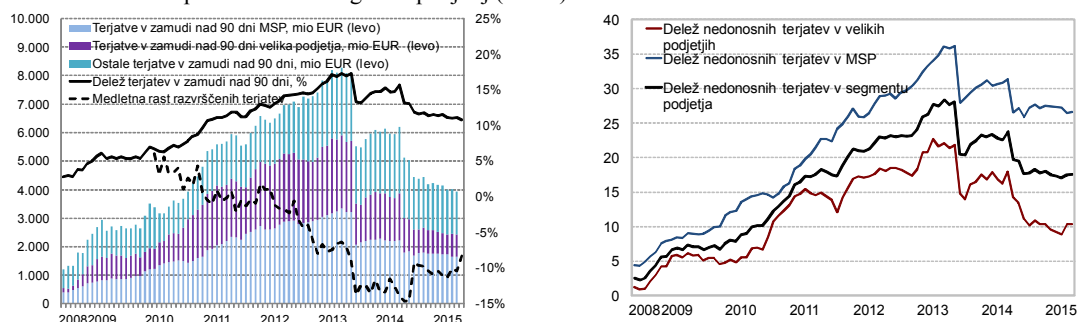
Sep. 2015						
		A	B	C	D	E
Dec. 2014	A	94,4	4,3	0,9	0,3	0,3
	B	16,1	77,1	4,5	2,3	0,0
	C	0,5	9,3	81,3	7,8	1,0
	D	0,0	1,1	5,2	85,2	8,5
	E	0,0	0,0	1,8	4,3	93,9

Vir: Banka Slovenije

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni po velikosti nefinančnih podjetij

Od začetka finančne krize se bistveno hitreje povečujejo terjatve v zamudi nad 90 dni do malih in srednje velikih podjetij (MSP⁶) ter tudi do velikih podjetij. Terjatve do velikih podjetij so bile reševane tudi s sporazumi MRA, medtem ko portfelj MSP zaradi specifičnosti razdrobljenosti terjatev potrebuje drugačen pristop bank. Razvrščene terjatve do MSP so septembra 2015 predstavljale 17,3% slovenskega bančnega kreditnega portfelja oziroma 42% vseh terjatev v zamudi nad 90 dni.

Slika 2.4: Obseg zamud nad 90 dni po velikosti komitentov (levo) in delež zamud nad 90 dni po velikosti za segment podjetij (desno) v mio EUR in odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Razvrščene terjatve do MSP so se do septembra 2015 bistveno hitreje krčile, kot se je zmanjševal obseg terjatev v zamudi nad 90 dni, saj je obseg zmanjšanih terjatev 9-kratnik spremembe obsega terjatev v zamudi nad 90 dni. Zato kljub zmanjšanju terjatev v zamudi nad 90 dni pri MSP za 44 mio EUR, na 1,6 mrd EUR, njihov delež v letu 2015 ostaja velik, 26,7%. Od največjega deleža iz novembra 2013, 36,2%, je manjši za 9,5 odstotne točke.

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni do nefinančnih podjetij, po dejavnostih

Kakovost kreditnega portfelja do nefinančnih podjetij se je do septembra 2015 v povprečju sektorja nekoliko izboljšala, vendar različno po posameznih dejavnostih. Po izboljšanju izstopajo predelovalne dejavnosti, pri katerih se je nadaljeval trend upadanja, v obsegu za 145 mio EUR, in v deležu terjatev v zamudi nad 90 dni za 3 odstotne točke, na 9,2%.

Izboljševanje strukture portfelja v predelovalni dejavnosti je večinoma tudi posledica ugodne gospodarske rasti, h kateri so največ prispevala prav podjetja iz predelovalne

Od začetka finančne krize se bistveno hitreje povečujejo terjatve v zamudi nad 90 dni MSP kot velikim podjetjem.

⁶ Kot MSP so upoštevana podjetja velikosti mikro, mala in srednje velika podjetja, velikost podjetij je definirana po ZGD-1H 55. člen. Pri tem se za podjetja, ki so nehala objavljati svoje finančne izkaze, upošteva zadnja znana velikost skozi celotno nadaljnje obdobje izpostavljenosti v bančnem sistemu.

dejavnosti. Gospodarska rast se izraža na izboljšani dobičkonosnosti podjetniškega sektorja in povečani sposobnosti poplčila dolgov, kar lahko ugodno vpliva na manjši prirast novih terjatev v zamudi nad 90 dni in višjo stopnjo prehodov iz nedonosnih v donosne terjatve.

Tabela 2.2: Zamude razvrščenih terjatev po dejavnosti v mio EUR in v odstotkih

	Znesek razvrščenih terjatev			Znesek razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni			Delež razvrščenih terjatev z zamudo nad 90 dni po dejavnosti		
	dec. 13	dec. 14	sep. 15	dec. 13	dec. 14	sep. 15	dec. 13	dec. 14	sep. 15
Kmetijstvo, gozdarstvo, rib., rud.	239	208	204	39	39	34	16,4	19,0	16,5
Predelovalne dejavnosti	4.732	3.994	3.777	748	493	348	15,8	12,4	9,2
Elektrika, plin in voda, saniranje ok.	1.068	1.063	1.103	48	79	48	4,5	7,5	4,3
Gradbeništvo	1.927	1.490	1.398	967	674	604	50,1	45,2	43,2
Trgovina	3.183	2.607	2.565	596	490	466	18,4	18,8	18,2
Promet in skladiščenje	1.836	1.676	1.559	141	58	50	7,1	3,5	3,2
Gostinstvo	505	427	384	167	96	107	33,0	22,6	27,8
Informacije in komunikacije	451	483	389	61	66	61	13,6	13,8	15,8
Finančno posredništvo	406	282	235	116	36	100	28,6	12,9	42,5
Poslovanje z nepremičninami	814	789	727	186	252	277	23,3	32,5	38,1
Strokovne in druge poslovne dej.	1.631	1.318	1.158	406	271	299	25,1	20,6	25,8
Javne storitve	363	327	311	34	35	34	9,4	10,6	10,8
Skupaj	17.155	14.664	13.811	3.508	2.590	2.428	20,4	17,7	17,6

Vir: Banka Slovenije

Prav tako je v letu 2015 mogoče spremljati zmanjševanje deležev in obsega terjatev v zamudi nad 90 dni v gradbeništvu in trgovini, ki skupaj predstavljata 44% terjatev v zamudi nad 90 dni v sektorju podjetij. Septembra 2015 je pri gradbeništvu 43,2% razvrščenih terjatev dejavnosti predstavljalo terjatve v zamudi nad 90 dni kljub prenosom slabih terjatev na DUTB, s čimer gradbeništvo še vedno ostaja tvegana dejavnost.

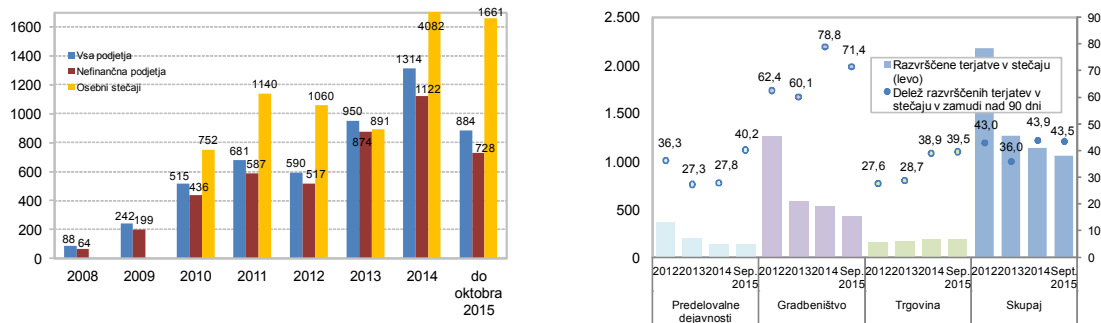
Dejavnosti finančno posredništvo in poslovanje z nepremičninami sta v letu 2015 povečali delež in obseg terjatev v zamudi nad 90 dni. Finančno posredništvo je bilo v juniju in juliju celo bolj obremenjeno z deležem terjatev v zamudi nad 90 dni kot gradbeništvo. Vendar te predstavljajo le 4,1% terjatev v zamudi nad 90 dni v sektorju podjetij.

Razvrščene terjatve v zamudi nad 90 dni do podjetij v stečajnem postopku in osebni stečajji fizičnih oseb

Število podjetij, ki so v stečajnem postopku, in osebnih stečajev fizičnih oseb še vedno narašča.

Število stečajev od konca leta 2012 strmo narašča, kar je bilo dodatno spodbujeno z uveljavitvijo novele zakona⁷ maja 2013, ki opraviči plačilo predujma podjetju, ki zase vloži stečaj ali če stečaj vložijo delavci zaradi neizplačanih plač. V prvih desetih mesecih 2015 je število podjetij v stečajnem postopku že preseglo celotno število iz leta 2012 oziroma pred uveljavitvijo novele, vendar je sorazmerno manjše kot v letu 2014. Tudi število osebnih stečajev že presega število stečajnih postopkov v letu 2013, toda je precej manjše kot leta 2014. Kljub temu ostaja segment prebivalstva najmanj tvegan.

Slika 2.5: Število začeti stečajnih postopkov konec posameznega leta (levo) ter razvrščene terjatve bank do nefinančnih podjetij v stečaju in delež teh v celotnih terjativah bank do nefinančnih podjetij po dejavnostih (desno) v mio EUR in odstotkih

Vir: Banka Slovenije, Ajpes

⁷ Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o finančnem poslovanju, postopkih zaradi insolventnosti in prisilnem prenehanju (ZFPPIPP-E), Ur. l. RS št. 47/2013.

Izpostavljenost bank do podjetij v stečaju je največje tveganje izgube terjatve oziroma le delnega poplačila. V število so zajeta tista podjetja, ki spadajo v sektor nefinančnih podjetij, DFO in obrtnikov, niso pa vključena tuja podjetja⁸.

V letu 2015 se je nadaljevalo zmanjševanje obsega terjatev do podjetij v stečaju, še vedno pa predstavljajo 43,5% vseh terjatev v zamudi nad 90 dni do podjetij. Gradbeništvo ostaja kljub zmanjšanju v letu 2015 dejavnost z največjim obsegom in deležem razvrščenih terjatev v stečaju. Nadpovprečen delež imajo še strokovne in druge poslovne dejavnosti ter promet in skladiščenje. Velik delež ima tudi predelovalna dejavnost, kjer se je ob zniževanju terjatev v zamudi nad 90 dni v letu 2015 delež razvrščenih terjatev v stečaju povečal z 27,8% na 40,2%, čeprav je njihov obseg ostal skoraj nespremenjen, 140 mio EUR.

2.1.2 Zadolženost podjetij

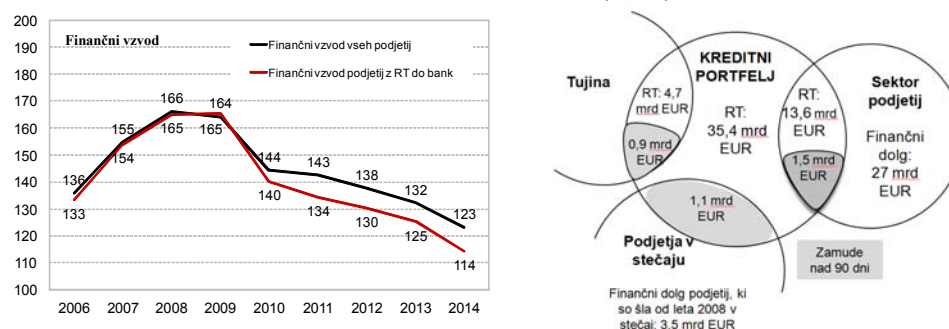
Zadolženost podjetij, merjena z razmerjem med dolžniškim in lastniškim financiranjem, se je v zadnjih letih opazno znižala. Na razdolžitev sektorja podjetij so poleg poplačila dolgov močno vplivali številni stečaji podjetij, ki tako niso več vključeni v izračun kazalnika za celoten sektor. Sektor podjetij se je s tem razbremenil nekaterih močno zadolženih podjetij, ki niso bila sposobna servisiranja dolgov. Breme pretirane kreditne rasti pred desetletjem in naraščanja izpostavljenosti bank do sektorja podjetij brez ustreznega preverjanja sposobnosti odplačevanja dolga še vedno ostaja v bilancah bank⁹. Bilance bank so ob koncu leta 2014 bremenile terjatve v zamudi nad 90 dni do podjetij v stečaju v višini 1,1 mrd EUR oziroma 44% vseh terjatev do podjetij v zamudi nad 90 dni. Drugi del teh terjatev bank v višini 1,5 mrd EUR so zamude aktivnih podjetij.

Razdolževanje podjetij je torej delno posledica stečajev podjetij, vendar se razdolžujejo tudi podjetja, ki so krizo preživela. Finančni vzvod tistih podjetij, ki so poslovala v letu 2008 in tudi v letu 2013, se je v tem obdobju s 128% zmanjšal na 98%¹⁰. Pri tem se po eni strani razdolžujejo visoko zadolžena podjetja, po drugi strani pa se finančni vzvod povečuje pri obstoječih družbah, ki so razširile obseg poslovanja, in mladih podjetjih. Pri bančnem financiranju je zato potreben poudarek na ustrezno dodelitev posojil podjetjem z dobrimi poslovnimi modeli. Finančni vzvod podjetij, ki se financirajo pri bankah, je nižji kot finančni vzvod vseh podjetij, kar kaže, da so se podjetja, ki imajo razvrščene terjatve, do bank razdolžila v večji meri (tudi zaradi večjega vpliva podjetij v stečaju) in da so banke v zadnjih letih previdnejše pri presojanju komitentov.

Breme pretirane kreditne rasti pred desetletjem še vedno ostaja v bilancah bank.

Zadolženost se od začetka krize povečuje pri nekaterih obstoječih družbah, ki so razširile obseg poslovanja, in pri mladih podjetjih.

Slika 2.6: Finančni vzvod vseh podjetij in podjetij z razvrščenimi terjatvami do bank v odstotkih (levo) ter finančni dolg aktivnih podjetij in podjetij v stečaju, ki so bremenila bilance bank konec leta 2014 (desno)

Opomba: Podjetja z razvrščenimi terjatvami do bank so opredeljena kot podjetja, ki so imela ob koncu posameznega leta razvrščene terjatve do bank.

Vir: Banka Slovenije, AJPEŠ, preračuni BS

Podjetja so v zadnjih treh letih močno znižala zadolženost. Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem se je v letu 2014 znižalo s 131% na 123%¹¹, od vrha v letu 2008

Podjetniški sektor se je v zadnjih treh letih močno razdolžil, a predvsem z zmanjšanjem dolga; lastniški kapital ostaja na skoraj enaki ravni.

⁸ Upoštevana so vsa podjetja, ki so registrirana v Republiki Slovenije in so bila izpostavljena pri bankah na dan 30. 9. 2015 ter so bila v postopku osebnega stečaja ali stečajnem postopku nad pravno osebo.

⁹ Pri izračunu razmerja med dolžniškim in lastniškim kapitalom aktivnega dela gospodarstva se ne upoštevajo podjetja, ki so v stečaju, ta pa še vedno bremenijo bilance bank.

¹⁰ Med podjetji, ki so preživela krizo oziroma so poslovala tako v letu 2008 kot v letu 2013, je zadolženost znižala 60% podjetij. Glej Stabilnost Slovenskega bančnega sistema, 2015, str. 56.

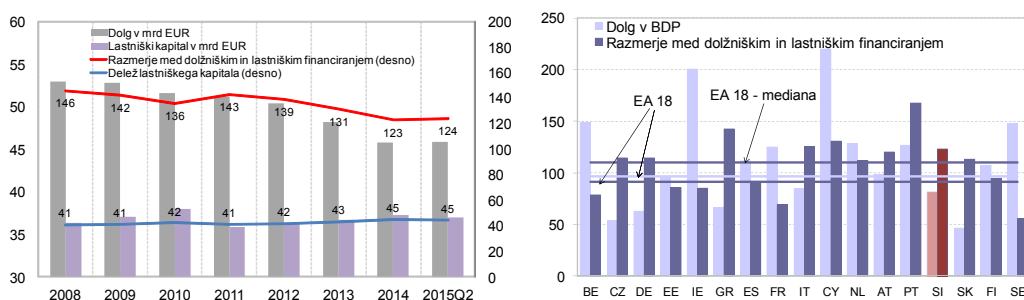
¹¹ Razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem podjetij se je spremenilo v primerjavi z razmerjem, objavljenim v predhodnem Poročilu o finančni stabilnosti zaradi spremembe v statistiki finančnih računov pri vrednotenju slabih terjatev, prenesenih na DUTB. Z drugim četrtletjem 2015 so prenesene terjatve na DUTB prikazane po nominalni vrednosti in ne več po

Razdolževanje podjetij bi moralo v večji meri temeljiti na rasti lastniškega kapitala in manj na zmanjševanju dolga.

pa je bilo nižje za 23 odstotnih točk. Pri tem se je podjetniški sektor razdolžil predvsem z zmanjšanjem dolga, za 14%, stanje lastniškega kapitala pa se je povečalo le za 2%. Razdolževanje podjetij se je v letu 2015 ustavilo. V drugem četrtletju 2015 se je razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem ohranilo na skoraj enaki ravni pri 124%.

Model financiranja podjetij bi moral v prihodnje bolj temeljiti na rasti lastniškega kapitala in manj na dolžniškem financiranju. Dolg podjetij v BDP je pod povprečjem evroobmočja, razmerje med dolžniškim financiranjem in lastniškim kapitalom je kljub izboljšanju še vedno nad povprečjem evroobmočja. Raven dolga podjetij torej ni problematična, neprimerna je struktura financiranja, saj podjetjem primanjkuje lastniškega kapitala. Na razmerje med dolžniškim in lastniškim financiranjem močno vplivajo spremembe v vrednotenju kapitala; razdolževanje podjetij spremlja trend razvrednotenja kapitala. Poleg vrednostnih sprememb kapitala, ki lahko vplivajo v obe smeri, se kapital podjetij lahko poveča ne le iz novih investicij ali dokapitalizacij podjetij, ampak tudi iz izboljšanja poslovnih rezultatov in povečanega obsega zadržanih dobičkov.

Slika 2.7: Razmerje med dolžniškim in lastniškim in financiranjem podjetij (levo) ter primerjava zadolženosti podjetij z evroobmočjem v letu 2014 (desno) v odstotkih

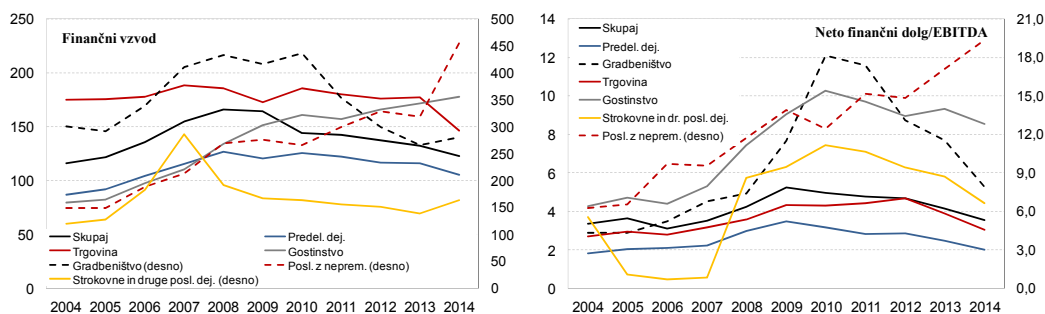

Vir: Banka Slovenije, Eurostat, preračuni BS

Finančni vzvod podjetij iz gradbeništva je nižji kot v letih pred krizo, a je sposobnost servisiranja dolga nizka. Zadolženost podjetij v gostinstvu in poslovanju z nepremičninami narašča.

Zadolženost podjetniškega sektorja je bila konec leta 2014 na ravni pred krizo oziroma pred začetkom obsežnega zadolževanja podjetij v letih 2005–2007. Raven in gibanje zadolženosti podjetij ter sposobnosti za odplačevanje dolga se med dejavnostmi razlikujejo. Zadolženost podjetij iz predelovalnih dejavnosti je bila zmerna tudi ob začetku krize, do leta 2014 pa se je še znižala; finančni vzvod je znašal 106%, neto finančni dolg/EBITDA¹² pa 2 leti.

Slika 2.8: Finančni vzvod v odstotkih (levo) in neto finančni dolg/EBITDA v številu let (desno) za izbrane dejavnosti po letih

Vir: AJPES, preračuni BS

Finančni vzvod ostaja najvišji pri podjetjih v dejavnosti gradbeništva in poslovanja z nepremičninami. Podjetja iz dejavnosti gradbeništva so finančni vzvod znižala s 433% v letu 2008 na 281% v letu 2014, s čimer je zdaj nižji kot v letih pred krizo. Kljub temu imajo ta zaradi nizke dobičkonosnosti še vedno težave s servisiranjem dolga. V zadnjih letih se tveganje v nekaterih dejavnostih tudi povečuje. Podjetja iz dejavnosti poslovanja z

transakcijski vrednosti. Če bi bile v izračunu slabe terjatve vrednotene po transakcijski vrednosti, bi ob koncu leta 2014 to razmerje znašalo 112%. Pri tem je treba upoštevati, da je večina podjetij, katerih terjatve so bile prenesene na DUTB in so tako vključene v izračun, v stečaju.

¹² Neto finančni dolg/EBITDA je merjen kot razmerje med finančnimi obveznostmi, zmanjšanimi za denarna sredstva, in denarnim tokom iz poslovanja. Kazalnik kaže sposobnost podjetja za redno odplačevanje dolga (obresti in glavnice) in pove, koliko let bo podjetje z ustvarjenim denarnim tokom moralo odplačevati dolg; podjetja z nižjo vrednostjo kazalnika z manjšim tveganjem odplačujejo svoje obveznosti.

nepremičninami so od začetka krize močno povečala finančni vzvod, z 269% v letu 2008 na kar 455% v letu 2014, znižala se je tudi sposobnost servisiranja dolga. Finančni vzvod narašča tudi pri podjetjih iz dejavnosti gostinstva, v letu 2014 je znašal že 178%, neto finančni dolg/EBITDA pa 8,5 leta.

Kljub razdolževanju podjetniškega sektorja v zadnjih letih ostaja določen segment podjetij še vedno visoko zadolžen. Del sektorja podjetij je svojo zadolženost od začetka krize uspešno znižal, okrepil kapital in prispeval k rasti slovenskega gospodarstva. Drugi del sektorja še vedno potrebuje prestrukturiranje dolgov in poslovanja ter predstavlja breme v bilancah bank, kar posledično prispeva k šibki kreditni rasti. Med njimi so tudi mala in srednje velika podjetja (MSP), ki so od vrha krize zadolženost sicer znižala hitreje in bolj kot velika podjetja, vendar pa so v primerjavi z njimi še vedno bolj zadolžena in z večjim tveganjem odplačujejo svoje obveznosti. Zaradi hitrejšega in lažjega prestrukturiranja nedonosnih terjatev do MSP sta Banka Slovenije in Združenje bank Slovenije pripravila Smernice za prestrukturiranje MSP. Tudi ustvarjanje podpornega okolja za MSP bi močno izboljšalo potencial rasti gospodarstva.

Del sektorja podjetij ostaja visoko zadolžen ter potrebuje prestrukturiranje svojih dolgov in poslovanja.

2.1.3 Pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami ter zavarovanji

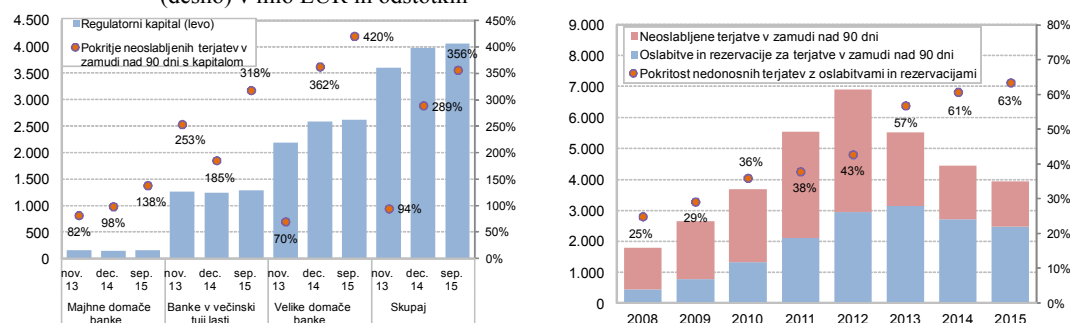
V letu 2015 se je pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami dodatno izboljšala. Septembra je pokritost dosegla 63%, kar je za 6,2 odstotne točke višje kot po prvem prenosu terjatev v zamudi nad 90 dni na DUTB decembra 2013. Obseg oslabitev in rezervacij se ob tem zmanjšuje zaradi dejstva, da je bil do septembra opravljen relativno velik odpis terjatev, te pa so imele visoko stopnjo pokritosti z oslabitvami. Z visoko pokritostjo z oslabitvami in rezervacijami so banke odporne v primeru, da ni mogoče iz terjatev v zamudi nad 90 dni ničesar iztržiti. V tem primeru bi bil bremenjen kapital bank, in sicer v višini nepokritega dela terjatev z oslabitvami in rezervacijami. Septembra 2015 so te terjatve predstavljale 37% terjatev v zamudi nad 90 dni oziroma 1,5 mrd EUR.

V letu 2015 so obseg oblikovanih oslabitev najbolj povečale banke v večinski tuji lasti. Septembra je bila njihova pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami za 6,1 odstotne točke višja kot konec leta 2014 in je znašala 58,2%. Izboljšalo se je tudi razmerje med neoslabljenim delom terjatev v zamudi nad 90 dni in kapitalom, pokritost s kapitalom je bila 185% decembra 2014 na 318% septembra 2015.

Pri velikih domačih bankah je pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami višja kot konec leta 2014 in znaša 65,5%. Banke v tej skupini imajo tudi najvišjo pokritost neoslabljenih terjatev v zamudi nad 90 dni s kapitalom. Iz primanjkljaja kapitala za pokritje neoslabljenega dela nedonosnih terjatev pred začetkom procesa stabilizacije bank (70%) so pokritje s kapitalom do septembra 2015 povišale na 420%. Majhne domače banke so tudi povišale pokritje neoslabljenih terjatev v zamudi nad 90 dni s kapitalom, z 98% decembra 2014 na 138% septembra 2015.

Največjo pokritost terjatev z oslabitvami imajo velike domače banke.

Slika 2.9: Pokritost neoslabljenih terjatev v zamudi nad 90 dni s kapitalom (levo) in pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami (desno) v mio EUR in odstotkih

Opomba: ¹ V levem prikazu sta izločeni Factor banka in Probanka.

Vir: Banka Slovenije

Kazalnik pokritosti terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami ne upošteva neposredno zavarovanja terjatev z zastavljenim premoženjem dolžnika, vendar je ta že upoštevan pri individualnem pristopu oblikovanja oslabitev in rezervacij pri bankah. Kljub večjemu obsegu odpisanih terjatev do tujcev se je pokritost z oslabitvami ohranila na skoraj enaki ravni kot decembra 2014.

Povečuje se pokritost z oslabitvami v večini sektorjev.

Tabela 2.3: Pokritost razvrščenih terjatev in terjatev v zamudi nad 90 dni z oslabitvami in rezervacijami v mio EUR in odstotkih

	Pokritost celotnih razvrščenih terjatev z oslabitvami					Pokritost zamud nad 90 dni z oslabitvami				
	dec. 11	dec. 12	dec. 13	dec. 14	sep. 15	dec. 11	dec. 12	dec. 13	dec. 14	sep. 15
Podjetja	8,8	11,5	17,1	16,3	16,0	38,2	39,2	50,6	57,1	58,7
DFO	14,4	24,9	26,9	14,4	15,2	38,7	64,1	76,5	69,0	67,3
Gospodinjstva	3,6	3,9	4,5	4,3	4,2	-	-	65,2	66,8	70,8
obrtniki	8,8	9,1	13,5	14,7	13,7	43,7	43,3	51,6	57,0	56,2
prebivalstvo	3,0	3,3	3,7	3,7	3,7	-	-	70,9	70,7	70,8
Tujci	6,6	10,4	22,4	38,7	39,6	32,9	42,6	71,0	72,9	71,3
Država	0,1	0,2	0,5	0,6	0,6	3,3	5,3	28,4	30,9	84,0
Banke in hranilnice	0,5	1,2	1,2	0,5	0,5	12,1	12,2	0,8	0,6	44,0
Skupaj pokritost	6,6	8,7	12,2	10,9	10,4	37,8	42,7	56,8	60,8	63,0
	Razvrščene terjatve, skupaj					Zamude nad 90 dni, skupaj				
v mio EUR	49.466	47.876	41.329	37.449	36.159	5.547	6.904	5.520	4.448	3.933
	Oslabitve, skupaj					Oslabitve za zamude nad 90 dni, skupaj				
v mio EUR	3.249	4.170	5.054	4.091	3.750	2.097	2.949	3.133	2.703	2.478

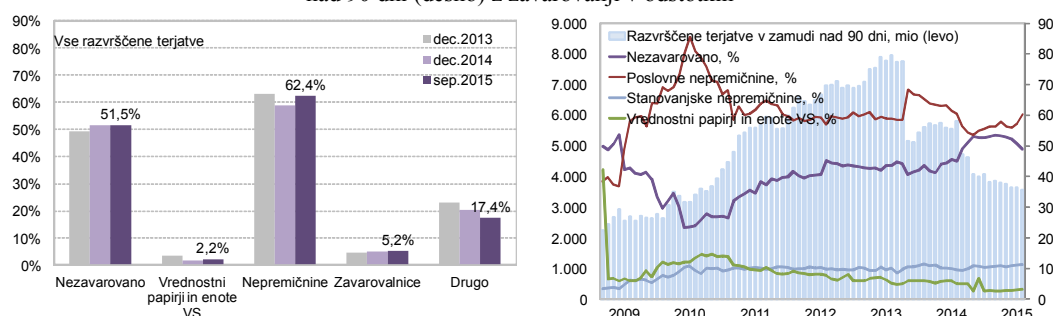
Vir: Banka Slovenije

Zavarovanja terjatev

Glede na konec leta 2013 se je povečal delež nezavarovanih nedonosnih terjatev in znižala skupna vrednost zavarovanj.

Delež nezavarovanih terjatev v bančnem sistemu se večja od leta 2012, pri čemer je manjši pri terjatvah v zamudi nad 90 dni. Leta 2015 predstavljajo nezavarovane terjatve polovico terjatev v zamudi nad 90 dni. Vrednost vseh zavarovanj se znižuje, razen zavarovanj pri zavarovalnicah, katerih delež v zavarovanjih je majhen. Skupna vrednost prejetih zavarovanj (merjena po pošteni vrednosti) dosega 89,7% terjatev v zamudi nad 90 dni, s čimer se je delež v primerjavi s koncem leta 2015 povečal za 8,7 odstotne točke.

Slika 2.10: Pokritost vseh razvrščenih terjatev bank (levo) in pokritost terjatev v zamudi nad 90 dni (desno) z zavarovanji v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Prevladujoča oblika zavarovanj še vedno ostajajo nepremičnine.

Največji delež nezavarovanih terjatev imajo velike domače banke, 52,6%, ki se je od začetka leta zmanjšal. Ta skupina bank je pri prenosu dela terjatev v zamudi nad 90 dni na DUTB prenesla tudi pripadajoča zavarovanja, s čimer se je povečal delež nezavarovanih terjatev v portfelju bank. Izstopajo hranilnice z majhnim deležem nezavarovanih terjatev, saj je teh 25%, skupna vrednost zavarovanja glede na znesek terjatev v zamudi nad 90 dni pa je najvišja, 175,6%. Vendar ima ta skupina bistveno manjši obseg terjatev v zamudi od drugih. Prevladujoča oblika zavarovanj ostajajo nepremičnine, katerim se je delež v letu 2015 še povečal in predstavljajo 71,6% vrednosti zavarovanj. Zavarovanja z nepremičninami so pod vplivom nižjega trgovanja z nepremičninami, ki se sicer v letu 2015 izboljšuje, in padanja cen nepremičnin od leta 2008, kar se je v letu 2015 sicer zaustavilo. Od leta 2011 se je delež zavarovanj z vrednostnimi papirji in enotami vzajemnih skladov zmanjševal, posledično tako kreditni portfelj bančnega sistema ni močno izpostavljen nihanju vrednosti vrednostnih papirjev ob nizki likvidnosti kapitalnega trga v Sloveniji.

Tabela 2.4: Zavarovanje terjatev v zamudi nad 90 dni po skupinah bank v septembru 2015 v odstotkih

	Primerjava zavarovanj ² z razvrščenimi terjatvami z zamudo nad 90 dni v %						Skupaj v rednost zavarovanj ³
	Razvrščene terjatve v mio EUR	Terjatve brez zastave premoženja ¹	Z delnicami in deleži ter enotami VS	S poslovnimi neprem. ³	S stanov. neprem. ³	Z drugimi obl. zavar.	
Hranilnice	7,2	25,4		91,3	84,1	0,2	175,6
Majhne domače banke	776,0	43,6	7,1	61,2	22,9	29,3	120,4
Tuje banke	973,4	46,5	2,3	58,1	11,5	23,8	95,7
Velike domače banke	1.808,2	52,6	2,2	60,8	6,1	3,7	72,9
Skupna vsota	3.564,9	48,9	3,3	60,2	11,4	14,8	89,6

Opombe: ¹ Zajete so terjatve brez zastavljenega premoženja oziroma so zavarovane tako, da jih banka ne upošteva pri izračunu oslabitev oziroma rezervacij (npr. zavarovanja z menicami).

² Zavarovanja so vrednotena po poštenu vrednosti.

³ Pri zavarovanju z nepremičninami lahko več bank vpiše hipoteko nad eno nepremičnino, pri čemer je vrednost hipoteke pri vsaki naslednji banki nižja za vrednost terjatev bank, ki so prej na vrsti pri morebitnem unovčevanju. Posledično je vrednost teh zavarovanj multiplicitirana, pri teh vrstah zavarovanj in tudi v agregatu.

Vir: Banka Slovenije

2.1.4 Razreševanje terjatev v zamudi nad 90 dni v bankah

Prestrukturirane terjatve

Prestrukturiranje terjatev je pomemben način reševanja nedonosnih terjatev v bankah. V preteklih letih je bil velik del terjatev predvsem do velikih podjetij prestrukturiran prek t. i. MRA, pri katerih je hkrati sodelovalo večje število bank upnic. Bistveno večje po številu, vendar po obsegu manjše, poteka prestrukturiranje terjatev na ravni posamezne banke. Največji delež prestrukturiranih je s podaljšanjem ročnosti pogodbe ali odloga odplačila ter podaljšanjem ročnosti v kombinaciji z znižanjem obrestne mere in/ali drugih stroškov. Obseg prestrukturiranih terjatev v portfeljih bank se v letu 2015 zmanjšuje. Septembra 2015 je znašal 3,8 mrd EUR, kar je za 204,6 mio EUR manjši obseg kot decembra 2014. Največ prestrukturiranih terjatev po obsegu je v sektorju podjetij, 73,6%.

Neuspešno prestrukturiranih terjatev oziroma takih, pri katerih je ponovno prišlo do zamud nad 90 dni, je bilo septembra 2015 35,3% oziroma 1,4 mrd EUR. V sektorju podjetij je odstotek nekoliko manjši, 32,4%.

Banke v večjem obsegu prestrukturirajo terjatve do velikih podjetij, saj se tudi tukaj kaže specifična razdrobljenost komitentov in manjše izpostavljenosti na komitenta. Septembra 2015 so prestrukturirane terjatve do velikih podjetij obsegale 60% prestrukturiranih terjatev do podjetij, za 2,4 odstotne točke manj kot decembra 2014. Uspešnost reševanja terjatev s prestrukturiranjem, če se ta meri z zamudami nad 90 dni, je pri velikih podjetjih precej večja, saj zamuja 22,7% prestrukturiranih terjatev, v primerjavi z MSP, kjer nad 90 dni zamuja skoraj polovica prestrukturiranih terjatev (47,2%).

V kreditnih portfeljih bank je bilo septembra 2015 za 3,8 mrd EUR prestrukturiranih terjatev.

Večja uspešnost prestrukturiranja velikih podjetij.

Tabela 2.5: Prestrukturirane razvrščene terjatve in terjatve v zamudi nad 90 dni do nefinančnih podjetij po dejavnostih v mio EUR in odstotkih

	Znesek razvrščenih terjatev v restrukturiranju		Delež razvrščenih terjatev v restrukturiranju		Znesek restrukturiranih terjatev z zamudo nad 90 dni		Delež restrukturiranih terjatev z zamudo nad 90 dni	
	dec. 14	sep. 15	dec. 14	sep. 15	dec. 14	sep. 15	dec. 14	sep. 15
Kmetijstvo, rudarstvo	62	72	31,9	35,4	7,9	14,1	12,7	19,5
Predelovalne dejavnosti	880	767	23,0	20,3	149,7	103,7	17,0	13,5
Elektrika, plin in voda	43	21	4,0	1,9	39,9	12,2	91,8	56,6
Gradbeništvo	210	193	14,7	13,8	96,5	98,3	46,0	51,0
Trgovina	688	672	26,7	26,2	186,9	202,6	27,2	30,2
Promet in skladiščenje	118	115	7,5	7,4	4,9	4,3	4,1	3,8
Gostinstvo	166	157	42,5	40,7	40,3	63,6	24,3	40,6
Inform., komunik. dejavnosti	69	64	15,1	16,4	42,6	40,4	62,1	63,5
Finančno posredništvo	142	157	58,5	67,0	17,5	69,4	12,3	44,1
Poslovanje z nepremičninami	301	304	40,0	42,0	99,3	174,4	33,0	57,5
Strokovne in druge posl. dej.	250	174	21,8	15,1	73,0	116,7	29,1	66,9
Javne storitve	88	132	28,2	42,5	13,3	17,8	15,1	13,4
Skupaj	3.018	2.828	21,6	20,5	772	918	25,6	32,4

Vir: Banka Slovenije

Septembra 2015 je obseg prestrukturiranih terjatev v predelovalni dejavnosti dosegel 767 mio EUR ali 20,3% razvrščenih terjatev, od tega je 104 mio EUR ali 13,5% ponovno

uvrščenih med terjatve v zamudi nad 90 dni. To nakazuje izboljšanje postopkov prestrukturiranja v letu 2015 v primerjavi z letom 2014 v predelovalni dejavnosti in nadpovprečno uspešnost prestrukturiranja v primerjavi z drugimi dejavnostmi. Po uspešnosti prestrukturiranja in tudi dobri kakovosti portfelja izstopata promet in skladiščenje. V gradbeništvu je bila septembra 2015 polovica prestrukturiranih terjatev že v zamudi nad 90 dni. Delež prestrukturiranih terjatev je zelo velik v finančnih in zavarovalniških storitvah 67%, hkrati je nizka uspešnost tega prestrukturiranja, merjena s ponovnimi zamudami nad 90 dni v prestrukturiranih terjativah.

Nadpovprečna uspešnost prestrukturiranja v predelovalni dejavnosti.

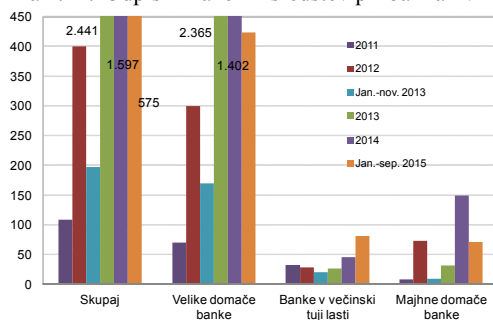
Učinkovitost in uspešnost prestrukturiranja terjatev v zamudi nad 90 dni se bo potrdila s časom. Gre za zapleten proces presoje poslovanja dolžnika in splošnih gospodarskih razmer, čemur je treba prilagajati pogoje prestrukturiranja terjatev. Pri tem ni nujno, da bodo vsi postopki prestrukturiranja uspešni oziroma da se bo ta uspešnost izražala v odstotku ponovnih zamud nad 90 dni. Pomembno je, da se izoblikujejo dobre prakse načina prestrukturiranja, ki dajejo najboljše rezultate in se intenzivno uporabljajo pri reševanju slabih terjatev v portfelju bank.

Odpisi finančnih sredstev pri bankah

Največji delež odpisov terjatev v zamudi nad 90 dni je bil pri velikih domačih bankah.

Banke odpisujejo nezavarovane terjatve pri dolžnikih, ki zamujajo več kot eno leto ali če je dolжник v stečajnem postopku, ter tudi terjatve, zavarovane z nepremičninami, pri katerih je zamuda daljša od štirih let oziroma v tem obdobju banka ni prejela nobenega poplačila iz unovčitve zavarovanj¹³. V prvih devetih mesecih 2015 so banke odpisale terjatve v vrednosti 575 mio EUR, kar že zdaj presega načrte bank, pridobljenih z anketo, kjer so za celotno leto 2015 napovedale zmanjšanje terjatev v zamudi nad 90 dni iz naslovov odpisov za 328 mio EUR. 73,6% odpisanih terjatev v letu 2015 obsegajo terjatve v velikih domačih bankah.

Slika 2.11: Odpisi finančnih sredstev pri bankah v mio EUR

Vir: Banka Slovenije

Majhne domače banke so v letu 2015 izvedle 1,7-krat večji obseg odpisov kot v enakem obdobju 2014, zato kljub manjšemu obsegu oslabitev dosegajo za 2,7 odstotne točke višjo pokritost terjatev v zamudi kot decembra 2014.

¹³ Sprememba Sklepa o ocenjevanju izgub iz kreditnega tveganja (Ur. l. RS, št. 29/12 in Ur. l. RS, št. 12/14).

Okvir 2.1: Primerjava definicije nedonosnih izpostavljenosti po predpisih EBA z objavljeno definicijo zamud nad 90 dni s strani Banke Slovenije

Evropski bančni organ (EBA) je zaradi poenotenja definicije nedonosne izpostavljenosti v bančnih sistemih znotraj evroobmočja določil enotno definicijo nedonosnih in prestrukturiranih izpostavljenosti¹⁴. Ebina definicija nedonosnih izpostavljenosti (NPE) je širša od definicije terjatev z zamudo nad 90 dni, ki jo za spremljanje kakovosti kreditnega portfelja bank objavlja Banka Slovenije za slovenski bančni sistem.

Poleg zamud nad 90 dni vključuje definicija NPE tudi izpostavljenosti, ki ustrezajo merilu majhne verjetnosti plačila. Po predpisani metodologiji so tako med nedonosne terjatve po Ebini definiciji vključene tudi prestrukturirane izpostavljenosti, to so izpostavljenosti, ki so jim banke spremenile pogoje odplačevanja zaradi finančnih težav komitenta. Prestrukturirane izpostavljenosti, pri katerih ne prihaja do zamude nad 90 dni, tako bistveno povečajo obseg nedonosnih izpostavljenosti. Čeprav je prestrukturiranje terjatev eden izmed načinov pristopa bank k zmanjševanju oziroma razreševanju problema nedonosnih terjatev, te po definiciji EBA še določeno obdobje ostanejo med nedonosnimi.

EBA je tako obdobje, v katerem je prestrukturirana izpostavljenost lahko izvzeta iz NPE, in sicer ko izpostavljenost doseže vsa naštetna merila:

- po podaljšanju ni objektivnih dokazov o oslabitvah ali uvrstitvi med neplačnike,
- po preteku enega leta od podaljšanja,
- ni več zamud ali dvomov o popolnem plačilu.

Če se prestrukturirana donosna izpostavljenost (torej po prehodu iz NPE nazaj med donosne izpostavljenosti) v preizkusni dobi, ko je izpostavljenost minimum dve leti na opazovanju, ponovno prestrukturira ali zamuja več kot 30 dni, se ponovno klasificira kot NPE. Prav tako se kot NPE označijo vsa prestrukturiranja, ki so bila pred spremenjenimi pogoji odplačila definirana kot NPE ali bi bila uvrščena med NPE, če ne bi prišlo do prestrukturiranja ali je bila izpostavljenost delno ali v celoti odpisana ter če se rešuje problematičen posel na podlagi črpanja novega kredita, odobrenega pri banki.

Poleg navedenih razširitev, ki vplivajo na obseg števca pri kazalniku NPE, se po Ebini definiciji razširja tudi imenovalec, saj poleg obstoječih finančnih sredstev, merjenih po metodi odplačne vrednosti (kreditov in dolžniških vrednostnih papirjev), in prevzetih obveznosti po zunajbilančnih postavkah, na podlagi katerih lahko za banko nastane obveznost plačila, vključuje tudi finančna sredstva, razpoložljiva za prodajo, finančna sredstva, merjena po pošteni vrednosti, ter odobrene nečrpne kredite.

Tabela 2.6: Razčlenitev izpostavljenosti in NPE po definiciji EBA na 30. 6. 2015, v mio EUR in odstotkih

	Bruto knjigovodska vrednost			
	od tega nedonosne		od tega nedonosne restrukturirane	
	v mio EUR	v odstotkih	v mio EUR	
Dolžniški instrumenti, razen tistih, ki so namenjeni trgovanju:	36.552	5.535	15,1	2.817
od tega dolžniški vrednostni papirji	8.828	0	0,0	0
od tega krediti in druga finančna sred.	27.724	5.535	20,0	2.817
od tega krediti in druga finančna sred. nefinančnim družb.	11.530	4.437	38,5	2.569
Zunajbilančne izpostavljenosti	5.449	417	7,6	28
Skupaj	42.001	5.951	14,2	2.845

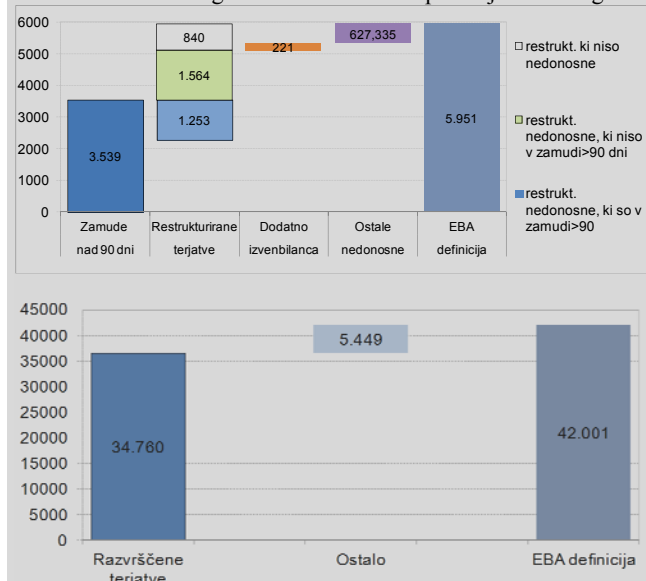
Opomba: Prikaz bančnega sistema brez Factor banke d.d. in Probanke d.d.

Vir: Banka Slovenije

Med terjatvami z zamudo nad 90 dni, ki so junija 2015 znašale 3,5 mrd EUR, je 1,3 mrd EUR, ki so prestrukturirani, vendar ponovno z zamudo nad 90 dni. V širši definiciji nedonosnih izpostavljenosti je zajetih dodatnih 1,6 mrd EUR prestrukturiranih izpostavljenosti, ki sicer ne zamujajo nad 90 dni, vendar so po prej navedenih merilih uvrščene med nedonosne. Obseg nedonosnih zunajbilančnih izpostavljenosti, ki spada v novo zajetje nedonosnih terjatev, je za 0,2 mrd EUR večji kot pri prejšnjem zajetju, verjetno zaradi razširjenega obsega izpostavljenosti, ki jih vključuje široka definicija EBE. Preostalih 0,6 mrd EUR do najširšega zajetja nedonosnih izpostavljenosti na podlagi razpoložljivega poročanja ni mogoče natančno opredeliti, največji del pa predvidoma izhaja iz "mehkih" meril, na podlagi katerih posamezna banka razvrsti terjatev med nedonosne.

¹⁴ Z Izvedbeno uredbo Komisije (EU), št. 2015/227 (Uradni list EU, št. 48/2015, z dne 20. 2. 2015) sta predpisana dva obrazca s podatki o nedonosnih izpostavljenosti (NPE) in prestrukturiranih terjativah (obrazca F.18 in F.19). Poročilo bank na podlagi EBA definicije za nedonosne in prestrukturirane terjatve je izvedeno na stanje 30. 6. 2015.

Slika 2.12: Obseg zamud nad 90 dni v primerjavi z obsegom nedonosnih terjatev, junij 2015

Vir: Banka Slovenije

V imenovalcu kazalnika delež terjatev z zamudo nad 90 dni je po definiciji Banke Slovenije zajetih 34,8 mrd EUR razvrščenih terjatev, po širši definiciji EBE pa 42 mrd EUR. Pri tem je tudi obseg zamud nad 90 dni manjši od nedonosnih izpostavljenosti, 3,5 mrd EUR namesto 6 mrd EUR, s čimer je delež zamud nad 90 dni znašal 10,2% namesto 14,2%. Če se upošteva razširjena definicija EBE, omejena samo na kredite v bančnem portfelju, delež NPE znaša 20.

Okvir 2.2: Izvršene in tekoče aktivnosti v okviru projekta Prestrukturiranje nedonosnih izpostavljenosti v bankah

Banka Slovenije v okviru projekta Prestrukturiranje nedonosnih izpostavljenosti bank izvaja nadzorniške aktivnosti in aktivno sodeluje pri drugih aktivnostih, povezanih s prestrukturiranjem nedonosnih izpostavljenosti bank. Nekatere aktivnosti niso več predmet projekta, temveč so predmet rednega izvajanja nadzora Banke Slovenije in procesov prestrukturiranja v bankah (prve štiri aktivnosti), pri zadnjih treh pa intenzivno potekajo aktivnosti za njihovo implementacijo.

1. Oblikovanje smernic za postopno odpravo oslabitev za naložbe, za katere so banke podpisale sporazum o prestrukturiranju oziroma MRA

Banka Slovenije je decembra 2014 bankam posredovala smernice za postopno odpravo oslabitev za terjatev, pri katerih so banke začele izvajati prestrukturiranje. Smernice so usklajene tudi z revizorji.

2. Prenova poročanja Banki Slovenije

Zaradi zmanjšanja poročevalskih obremenitev ter hkratnega izboljšanja kakovosti in uporabnosti obstoječih poročil je BS ukinita poročanje, ki ga je zahtevala v prvem trimesečju in je zahtevalo posredovanje izbranih dokumentov s področja upravljanja terjatev do prezadolženih, vendar perspektivnih podjetij, ter uvedla spremembe in dopolnitve poročanja na obrazcih DEN TOK in POR-195/5. Banke od prvega četrtletja 2015 poročajo po prenovljeni shemi.

3. Priprava in posredovanje smernic za sistem zgodnjih opozoril v bankah za spremljanje komitentov (t. i. EWS) in optimizacijo procesov (prestrukturiranja nedonosnih terjatev) v bankah

Pregled ter analiza sistemov EWS bank in organizacije procesov v bankah, ki ju je BS pripravila na podlagi ankete, sta pokazala velike razlike v pristopu in razvitosti sistemov posameznih bank. Zaradi pomembnosti, ki jih EWS predstavlja kot preventivno orodje, in pomena organizacije procesov za učinkovito delovanje je BS ocenila, da je nujno treba poenotiti minimalne zahteve na tem področju. Smernice je Banka Slovenije posredovala vsem bankam. Banke, ki niso imele ustrezno in zadostno razvitih procesov in sistemov, so skupaj s smernicami Banke Slovenije prejele tudi zahteve za izboljšave.

4. Spremljanje sporazumov o prestrukturiranju oziroma MRA

Banke so do septembra 2015 (na podlagi sklepa o poročanju) BS poročale o napredku prestrukturiranja 71 družb oziroma skupin, s katerimi so sklenile sporazume o prestrukturiranju (angl. Master Restructuring Agreement). Banke morajo o tem poročati od maja 2013. V dvanajstih primerih poteka ponovno prestrukturiranje (v treh primerih so se upniki na koncu odločili za stečaj) oziroma se dogovorjeno prestrukturiranje popravlja, saj prvo ni bilo dovolj temeljito, in sicer zaradi nezadostnega sodelovanja med bankami, pomanjkanja dobre bančne prakse (le kratkoročne in parcialne rešitve) in tudi načela prestrukturiranja v času večine teh pogajanj še niso bila v veljavi. Razvrščene terjatev poročanih primerov so novembra 2015 znašale 1,8 mrd EUR, vendar je ustrežnejši znesek s konca novembra 2013, ki znaša 3,6 mrd EUR, saj je bil v vmesnem času del terjatev prenesen na DUTB, del terjatev so upniki spremenili v kapital (284 mio EUR), del

terjatev so odpisali, del terjatev pa je bil poplačan. Navedene družbe so konec leta 2014 zaposlovale več kot 34.000 zaposlenih in v letu 2014 ustvarile skoraj 5,5 mrd EUR prihodkov.

Problemi pri izvajanju sporazumov o prestrukturiranju (teh je približno 25%) se večinoma pojavljajo pri podjetjih, kjer lastniki in poslovodstvo pri prestrukturiranju ne sodelujejo v zadostni meri, upniki pa to tolerirajo v prevelikem obsegu in odlašajo z uporabo agresivnejših orodij, kot so odpoved pogodbe in posledično insolvenčni postopki.

5. Upravljanje nedonosnih izpostavljenosti

Za področje NPE je Banka Slovenije od bank zahtevala pripravo in posredovanje načrtov upravljanja (zniževanja) NPE za triletno obdobje od 2015 do 2017. Banke in hranilnice so na podlagi zahtev Banke Slovenije pripravile in do konca maja 2015 tudi posredovale številčne in opisne načrte. Rezultate analize načrtov je Banka Slovenije predstavila bankam julija 2015. Banke so dodatna pojasnila in dopolnitve posredovale do 31. 10. 2015, v prihodnje pa bodo vsako leto pripravile načrt zniževanja za naslednje triletno obdobje.

6. Smernice za upravljanje nedonosnih izpostavljenosti do SME

Banke so se v prvi fazi prestrukturiranja (2012–2014) ukvarjale predvsem s prestrukturiranjem velikih podjetij, saj jih je v to sililo njihovo slabo finančno stanje. V segmentu MSP podjetij so se do zdaj ukvarjali le z najbolj kritičnimi primeri, kar je bila predvsem posledica pomanjkanja človeških virov, pomanjkljive notranje organizacije in pomanjkanja znanja za prestrukturiranje tega segmenta, saj se to močno razlikuje od prestrukturiranja velikih podjetij.

Smernice v bančno prakso prinašajo podrobnejše usmeritve glede:

- predaje dolžnika enoti za upravljanje problematičnih naložb;
- segmentacije dolžnikov, vezane na način obravnave;
- večje vloge in pristojnosti koordinatorja;
- uporabe zunanjih svetovalcev in analize vzdržnosti poslovnega modela;
- odpisov in uporabe konverzije dela terjatev bodisi v kapital ali sredstva.

Smernice bodo poslovodstvom bank pomagale pri hitrejšem sprejemanju odločitev, ki vodijo v temeljito prestrukturiranje MSP in ne v podaljševanje obstoječega (pogosto nevzdržnega) stanja. Poslovodstvom in lastnikom teh podjetij nalagajo, da je za uspešno prestrukturiranje nujno pošteno ravnanje, ki vključuje razkritje vseh relevantnih informacij, da se spoštujejo zahteve in pogoji bank ter da je potreben dodaten finančni angažma lastnikov bodisi v obliki osebnih poroštev bodisi dokapitalizacije.

7. Delovna skupina ECB za zmanjševanje nedonosnih izpostavljenosti bank

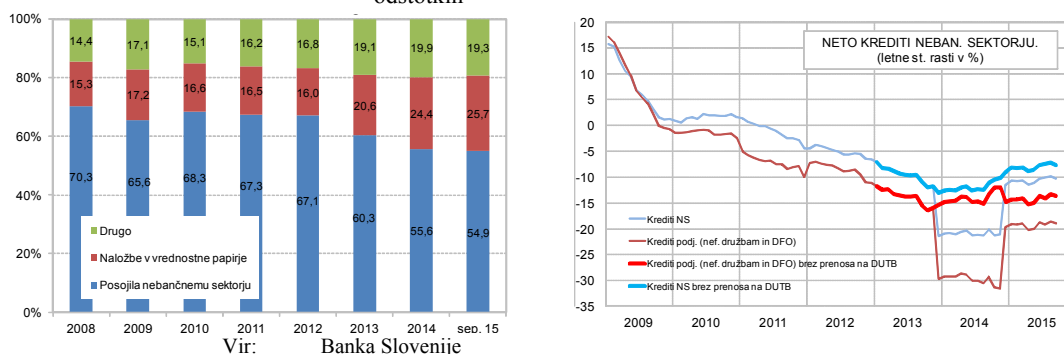
ECB je v okviru enotnega mehanizma nadzora bank (SSM) septembra 2015 oblikovala projektno skupino, ki ima nalogo vzpostaviti enoten pristop nadzornikov in bank k obvladovanju velikega deleža nedonosnih izpostavljenosti v evroobmočju. Aktivnosti potekajo v okviru različnih delovnih skupin, v katerih aktivno sodelujejo tudi predstavniki Banke Slovenije. Najpomembnejši cilji aktivnosti so:

- analiza obstoječe nacionalne zakonodaje, računovodske prakse in nadzorniških pristopov k obvladovanju nedonosnih terjatev;
- oblikovanje načrta reševanja nedonosnih terjatev;
- oblikovanje minimalnih, skupnih smernic za izvajanje nadzora.

2.1.5 Kreditna aktivnost bank

Obremenjenost kreditnega portfelja z nedonosnimi terjatvami pomeni za banke omejeno sposobnost ustvarjanja dohodka iz tega dela portfelja, kar jih usmerja v iskanje večjih donosov pri drugih naložbah. V strukturi naložb bank se v letu 2015 nadaljuje večanje deleža vrednostnih papirjev. Posojila nebančnemu sektorju so se z več kot 70% bilančne vsote leta 2008 do septembra 2015 znižala pod 55%.¹⁵ Delež naložb v vrednostne papirje v bilančni vsoti se je povečal na več kot četrtino celotnega portfelja, pri čemer še zlasti izstopajo velike domače banke. Povečanje naložb v vrednostne papirje izhaja deloma tudi iz poplačanih posojil, ki jih banke ne plasirajo nazaj v gospodarstvo; med njimi so tudi poplačila slabih posojil, ki jih po prevzemu opravijo novi, kreditno sposobni lastniki. Do konca leta 2017 zapade dobra polovica oziroma 4,8 mrd EUR vrednostnih papirjev v portfeljih bank, ki jih bo treba nadomestiti z manj donosnimi ali z bolj tveganimi naložbami.

Slika 2.13: Struktura naložb bank (levo) in medletne stopnje rasti posojil (desno) v odstotkih

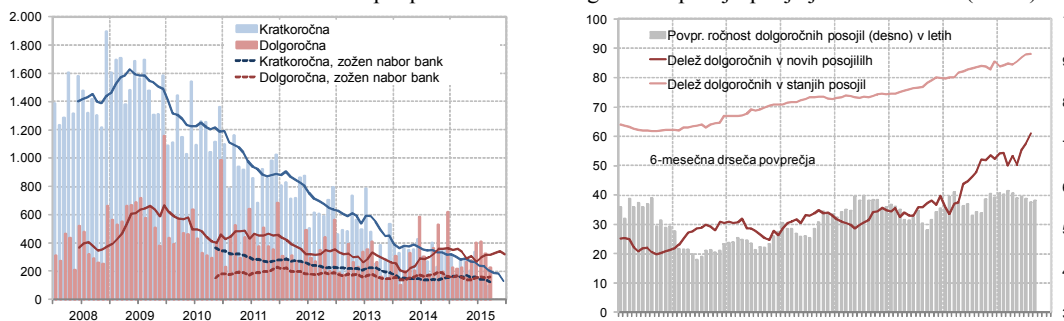
Dinamika upadanja posojil podjetjem se postopoma umirja, posebej pri velikih domačih bankah.

Obseg posojil nebančnemu sektorju se še naprej zmanjšuje, vendar se dinamika upadanja postopoma umirja. Na ravni bančnega sistema je medletna rast posojil nebančnemu sektorju septembra 2015 znašala -10,4%, z izključitvijo vpliva prenosa na DUTB pa -7,7%. Umirjanje negativne dinamike je tako pri posojilih podjetjem in gospodinjstvom opazno pri velikih domačih bankah. Medletni padec posojil podjetjem je sicer pri njih največji, -20%, vendar je ob izločitvi vpliva prenosa slabih terjatev iz Abanke in Banke Celje ob koncu 2014 ugodnejši kot pri drugih skupinah bank, slabih -8%.

Podaljšuje se povprečna ročnost novoodobrenih posojil podjetjem.

Od druge polovice 2014 se večja obseg novoodobrenih dolgoročnih posojil podjetjem, medtem ko kratkoročna še naprej upadajo. Pri dolgoročnih posojilih se podaljšuje tudi povprečna ročnost posojil ob odobritvi. Zaradi daljšanja ročnosti novih posojil se povečuje tudi delež dolgoročnih posojil v stanjih, s 63% v letu 2008 na 88% v septembru 2015. Izrazito zmanjševanje kratkoročnih posojil je pokazatelj sprememb v podjetjih, ki se pred tem zavarujejo s povečanim obsegom likvidnih naložb, predvsem gotovine in vlog (več o tem v okviru). Lahko je tudi pokazatelj manjšega povpraševanja posojil po likvidnih sredstvih oziroma kratkoročnih posojilih.

Slika 2.14: Novoodobrena posojila podjetjem v mio EUR (levo) ter delež in povprečna ročnost dolgoročnih posojil podjetjem v odstotkih (desno)

Opomba: Zožen nabor bank je brez bank, ki so v postopku nadzorovane likvidacije, brez bank, ki zapuščajo slovenski trg, in brez bank, ki kršijo obseg poslovanja zaradi zavez, danih Evropski komisiji.

¹⁵ Zmanjšanje je bilo izrazitejše v letih 2013 in 2014 kot posledica prenosa dela nedonosnih terjatev na DUTB. Sodelujoče banke pri prenosu terjatev so poleg vrednostnih papirjev RS v zameno prejele še vrednostne papirje te družbe.

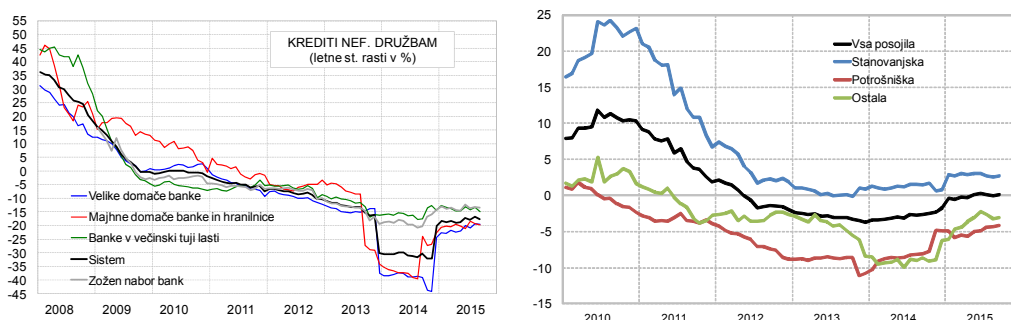
Vir: Banka Slovenije

Na počasno okrevanje kreditne aktivnosti bank vpliva več dejavnikov. Poleg dejavnikov ponudbe in povpraševanja po posojilih nanjo v določeni meri vplivajo zaveze bank prejemnic državne pomoči, dane Evropski komisiji, glede krčenja obsega poslovanja. Napovedan umik nekaterih bank v večinski tuji lasti, ki zaradi nedoseganja pričakovanih donosov zapuščajo slovenski prostor, pomeni tudi nižanje in zapiranje obstoječih naložb ter manjši obseg novih poslov. Tudi procesi konsolidacije in združevanja bank bi lahko za banke v določenem obdobju pomenili večjo osredotočenost na iskanje sinergij in manj na osnovno dejavnost.

Posojila gospodinjstvom po triletnem zmanjševanju od maja 2015 ponovno rastejo. Po skupinah bank imajo pozitivno medletno rast teh posojil banke v večinski tuji lasti ter majhne domače banke in hranilnice, z najvišjo rastjo v hranilnicah. Gospodinjstva so zaradi nizke zadolženosti in majhnega deleža slabih posojil za banke relativno varnejša skupina komitentov, katerih zadolževanje tudi spodbujajo z ugodnejšimi pogoji kreditiranja.

Rast posojil gospodinjstvom je od maja 2015 pozitivna.

Slika 2.15: Medletne stopnje rasti posojil po skupinah bank nefinančnim družbam (levo) in letne rasti posojil gospodinjstvom po vrstah posojil (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Tudi pri gospodinjstvih se povečujejo novoodobrena dolgoročna posojila, tako stanovanjska kot potrošniška. Dinamika stanovanjskih posojil je večji del krize ostala pozitivna, na rast stanj pa je na začetku 2015 vplivala tudi apreciacija švicarskega franka. Medtem ko je stanovanjsko kreditiranje v veliki meri pokazatelj nadpovprečne nagnjenosti slovenskih gospodinjstev k tej obliki naložb, kar je celotno obdobje po letu 2008 ohranilo pozitivno rast stanovanjskih posojil, je dinamika potrošniških kreditov pod večjim vplivom zaupanja potrošnikov in gospodarske klime. Stanovanjska posojila so bila septembra medletno višja za 2,5%. Glede na zgodovinsko nizke obrestne mere, cene nepremičnin in tudi ohlapnejše kreditne standarde bank za stanovanjsko kreditiranje je mogoče pričakovati, da bodo stanovanjska posojila v prihodnjem letu dosegla višje rasti. Potrošniška posojila so bila septembra za 3,4% medletno nižja, vendar se dinamika zniževanja od začetka leta 2015 zmanjšuje, kar je v skladu s pričakovanji o povečanju potrošnje gospodinjstev.

Stanovanjska posojila ohranjajo pozitivno rast, medtem ko se dinamika zmanjševanja potrošniških posojil znižuje.

Kreditna ponudba in povpraševanje ter dejavniki vpliva

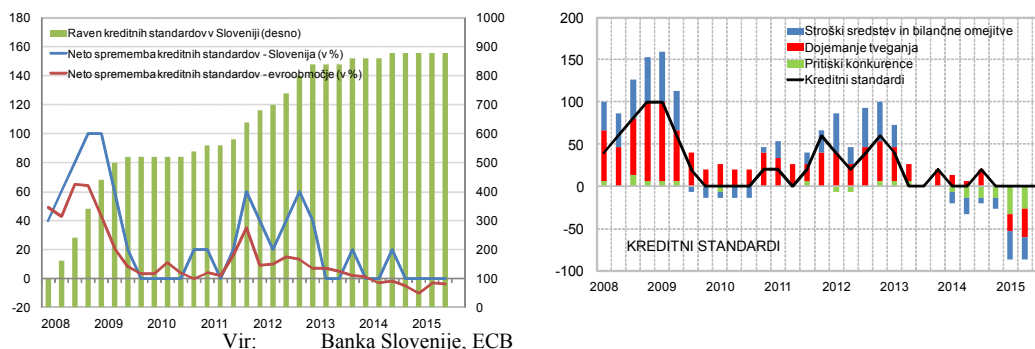
Kreditni standardi¹⁶ pri posojilih podjetjem v Sloveniji se ohranjajo na doseženih visokih ravneh, vendar se od zadnjega četrtega 2014 dodatno ne zaostrujejo. Ob tem banke zaznavajo dejavnike, ki bi nanje lahko vplivali v smeri sproščanja. Pri tem izstopajo pritiski konkurence, dojemanje tveganja ob ugodnejših gospodarskih razmerah ter stroški financiranja in bilančne omejitve, kot posledica okolja nizkih obrestnih mer in ekspanzivne politike ECB. Zaradi ugodnega vpliva teh dejavnikov se kreditni standardi v evroobmočju znižujejo od začetka 2014.

Še vedno velik delež nedonosnih terjatev v bilancah bank je pomemben dejavnik, ki prispeva k ohranjanju visokih kreditnih standardov. Morebitnega rahljanja kreditnih standardov in ugodnejših pogojev kreditiranja bi morala biti deležna le podjetja, katerih kreditiranje bi prispevalo k povečanju kakovosti celotnega bančnega portfelja.

Kreditni standardi se ne zaostrujejo več, ob tem pa nekateri dejavniki nakazujejo na ublažitev v prihodnje.

¹⁶ Kreditni standardi so notranje smernice ali merila, po katerih banka odobri posojilo. Vzpostavljeni so pred dejanskim pogajanjem o posojilnih pogojih in pred dejansko odločitvijo o odobritvi/zavrnitvi posojila. Kreditni standardi opredeljujejo zahtevane značilnosti posojilojemalca (npr. bilančno stanje, dohodkovno situacijo, starost, zaposlitveni status), na podlagi katerega je mogoče pridobiti posojilo.

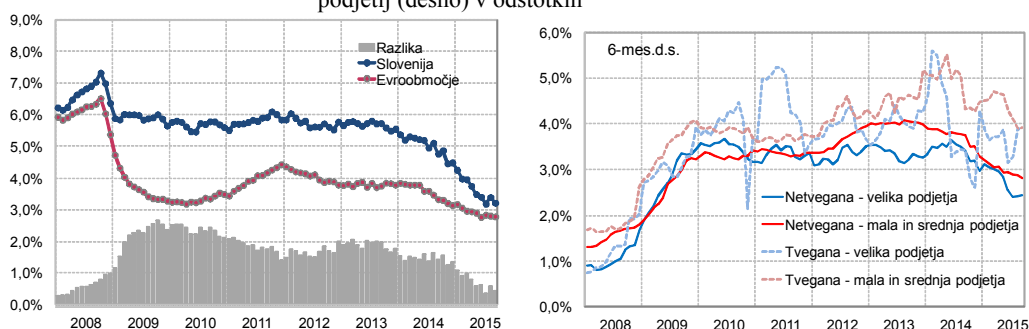
Slika 2.16: Anketno zaznani kreditni standardi za posojila podjetjem (levo) in dejavniki, ki vplivajo na gibanje kreditnih standardov (desno)

Krajšanje ročnosti virov lahko omejuje ponudbo posojil, vendar so na razpolago tudi bolj dolgoročni viri pri ECB.

Krajšanje ročnosti virov financiranja bank, predvsem vlog prebivalstva, je lahko omejitveni dejavnik za financiranje dolgoročnih projektov podjetij. Vendar pa je na drugi strani v ponudbi ECB financiranja več možnosti za dolgoročno financiranje bank, ki so namenjene spodbujanju financiranja podjetij. Banke so te vire do zdaj izkoriščale za potrebe likvidnosti oziroma jih v zadnjem obdobju ob presežni likvidnosti uporabljajo bolj izjemoma. Dostop do virov financiranja tako ni omejitveni dejavnik večji kreditni rasti.

Slika 2.17: Obrestne mere za posojila podjetjem do 1 mio EUR, primerjava z evroobmočjem (levo) in pribitek na referenčno obrestno mero glede na tveganost posojil za novoodobrena dolgoročna posojila po velikosti podjetij (desno) v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Visoke obrestne mere niso več omejitveni dejavnik na strani ponudbe.

Med dejavniki ponudbe posojil izstopajo v letu 2015 močno znižane posojilne obrestne mere. Obrestne mere za novoodobrena posojila podjetjem do 1 mio EUR so se do septembra znižale za 1,6 odstotne točke in se približale povprečju evroobmočja z le 0,4 odstotne točke razlike, kar je najmanj od leta 2008. Konkurenčnost slovenskih bank v primerjavi s tujino se je s tem močno izboljšala, kar bi lahko pritegnilo del komitentov, ki so se do zdaj zaradi razlike v obrestnih merah odločali za financiranje v tujini. K procesu zniževanja aktivnih obrestnih mer je veliko prispevalo zniževanje pasivnih obrestnih mer bank.

Razlika v višini obrestnih mer posojil malim in srednjim podjetjem proti velikim podjetjem se povečuje.

Banke ohranjajo strožje kreditne standarde pri kreditiranju bolj tveganih komitentov, tako glede na bonitetno oceno komitenta kot glede na velikost podjetja. Razlika v pribitkih na referenčno obrestno mero za nova netvegana dolgoročna posojila med MSP in velikimi podjetji se je po padcu na začetku 2015 ponovno začela povečevati in v tretjem četrtletju 2015 znaša 0,4 odstotne točke. Sprememba je predvsem na račun hitrejšega zmanjševanja pribitkov za velika podjetja.

Pribitki na dolgoročna posojila za tvegane posle glede na velikost podjetja so v povprečju večji v primerjavi z netveganimi, vendar zaradi velike volatilnosti časovne serije kvantitativnih zaključkov ni mogoče izpeljati. Kvalitativno lahko pridemo do enakega sklepa kot pri netveganih poslih, saj je mogoče opaziti v povprečju nekoliko višje pribitke za mala in srednja podjetja v primerjavi z velikimi.

Povpraševanje podjetij po posojilih se povečuje.

Po podatkih ankete ECB se povpraševanje podjetij po posojilih povečuje od začetka 2014, podoben trend pa lahko zaznamo tudi v evroobmočju. Po anketi o povpraševanju nefinančnih podjetij po posojilih (okvir v tem poglavju) se predvsem krepi povpraševanje po posojilih za investicije, ob manjšem povpraševanju po posojilih za prestrukturiranje,

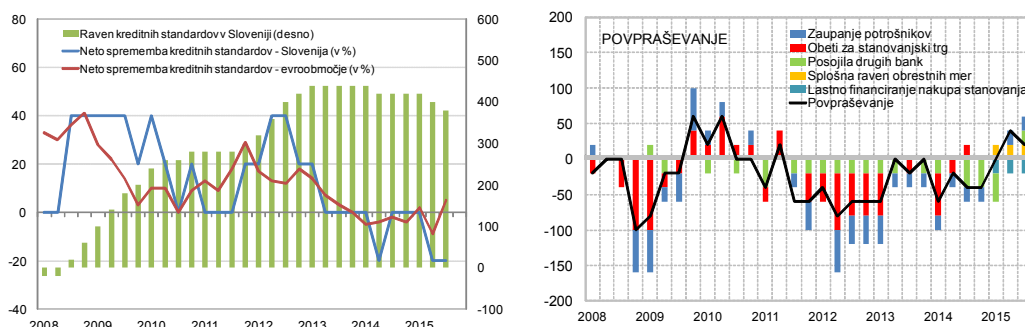
kar je v skladu z izboljševanjem gospodarskega okolja in večje sposobnosti ter potreb podjetij po investicijah.

Na povpraševanje po posojilih pozitivno vpliva manjša zadolženost podjetij po večletnem procesu razdolževanja. Številna podjetja so znižala svojo zadolženost na raven pred začetkom obdobja hitrega zadolževanja v letih 2005–2007, kar polovica podjetij pa je brez finančnih obveznosti do bank. Ob nižji zadolženosti je nujen pogoj za zdravo kreditno rast tudi presoja bank o sposobnosti podjetij za servisiranje dolga, posebej v pogojih rasti obrestnih mer.

Pri kreditiranju gospodinjstev se v letu 2015 pojavlja rahljanje pogojev pri stanovanjskih posojilih, kjer je ob nizkih obrestnih merah opazen porast obrestovanja po fiksni obrestni meri. Glede na dolgo ročnost stanovanjskih posojil in pričakovan porast EURIBORJA v prihodnje je s tem pomembno znižano obrestno tveganje gospodinjstev, banke pa zadolževanje spodbujajo tudi z zmanjševanjem razlike med fiksnimi in variabilnimi obrestnimi merami.

Pri posojilih gospodinjstvom se kreditni standardi od leta 2013 dodatno ne zaostrujejo, v nekaterih četrtletjih pa lahko zaznamo rahlo ublažitev. Podobno dinamiko gibanja kreditnih standardov lahko opazimo pri stanovanjskih in potrošniških posojilih, s to razliko, da je bila zaostritev kreditnih standardov pri potrošniških posojilih, primerjalno z evroobmočjem, precej večja.

Slika 2.18: Kreditni standardi za stanovanjska posojila gospodinjstvom (levo) in dejavniki, ki vplivajo na povpraševanje po stanovanjskih posojilih (desno)

Vir: Banka Slovenije, ECB

Povprečne obrestne mere za stanovanjska posojila so znašale septembra 2015 2,3% in nadaljujejo počasen trend upadanja in približevanja povprečju evroobmočja, ki je 0,2 odstotne točke nižje. V gibanju povprečnih obrestnih mer dolgoročnih potrošniških posojil je med sredino 2014 in drugo polovico 2015 zaznati padec v višini 0,7 odstotne točke. Ohranja se nižja raven obrestnih mer v primerjavi s povprečjem evroobmočja.

Okvir 2.3: Rezultati ankete o povpraševanju po posojilih nefinančnih družb v letu 2015¹⁷

Krčenje kreditnega povpraševanja se je z okrevaljem gospodarske aktivnosti v letu 2014 ustavilo. Skupno povpraševanje nefinančnih družb po posojilih je znašalo 8,8 mrd EUR in se je znižalo manj kot v preteklih letih, za 66 mio EUR oziroma za 0,7% glede na predhodno leto (v letu 2013 za 1,7 mrd EUR oziroma za 15,6%). Povpraševanje po posojilih se je v enajstih bankah in hranilnicah povečalo, v osmih pa znižalo¹⁸. V prvem polletju 2015 je po prvi oceni povpraševanje po posojilih spet nekoliko upadlo, za 4,3%.

¹⁷ V anketi odgovarjajo banke in hranilnice na vprašanja o obsegu povpraševanja po posojilih in novoodobrenih posojilih nefinančnim družbam po posameznih dejavnostih, o obsegu povpraševanja po vrsti posojil in razlogih za zavrnitev posojil nefinančnim družbam. Anketa vključuje podatke za zadnji dve leti in za prvo polovico tekočega leta, v anketo pa je od leta 2013 vključenih 19 bank in hranilnic.

¹⁸ Rezultati ankete o povpraševanju nefinančnih družb po posojilih se zaradi metodoloških razlik v sestavi vzorca in metodi ocene povpraševanja nekoliko razlikujejo od rezultatov ankete BLS (poglavje Struktura in gibanje bančnih naložb).

Slika 2.19: Stopnja rasti povpraševanja in stopnja presežnega povpraševanja po posojilih v odstotkih

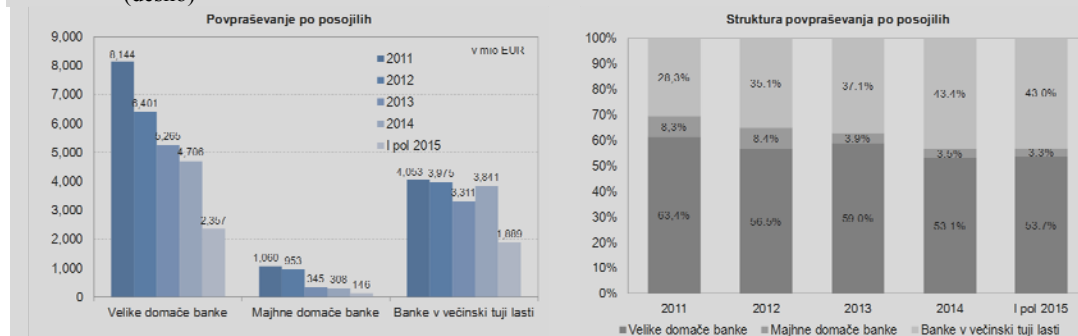

Opomba: Od leta 2013 brez Probanke in Factor banke.

Vir: Anketa BS v letih od 2011 do 2015

Nadaljeval se je trend preusmerjanja povpraševanja nefinančnih družb po posojilih od velikih domačih bank k bankam v večinski tuji lasti. Prvič v obdobju izvajanja ankete (od leta 2010) se je povpraševanje po posojilih pri tej skupini bank povečalo tudi v absolutnem obsegu, za 16% v letu 2014 in 8% v prvi polovici leta 2015. Pri velikih in majhnih domačih bankah se je povpraševanje znižalo za 11% v letu 2014 in za 12% oziroma 4% v prvi polovici leta 2015. Banke v večinski tuji lasti so v strukturi povpraševanja podjetij po posojilih dosegle že 43-odstotni delež, v primerjavi z 28% v letu 2011.

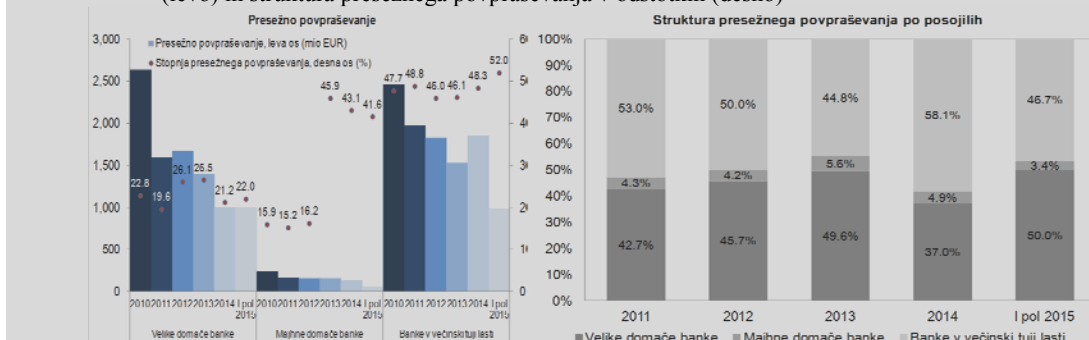
Slika 2.20: Povpraševanje po posojilih po skupinah bank v mio EUR (levo) in struktura povpraševanja v odstotkih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Banke v večinski tuji lasti se na večje povpraševanje po posojilih v letu 2014 niso odzvale enako, saj so odobrile za 11% več posojil, v prvi polovici leta 2015 pa je bila rast 12-odstotna. Banke v večinski tuji lasti so še vedno najbolj restriktivne pri kreditiranju podjetij, kar se izraža v največjem deležu presežnega povpraševanja¹⁹. Delež teh v strukturi novoodobrenih posojil je v letu 2014 znašal 34%, v strukturi povpraševanja po posojilih pa 43%. Velike domače banke so kljub nižjemu povpraševanju novoodobrena posojila znižala manj, za 4%, kar pomeni, da se je stopnja presežnega povpraševanja v letu 2014 v tej skupini bank še dodatno zmanjšala in da ostaja med skupinami bank najnižja.

Slika 2.21: Presežno povpraševanje po posojilih in stopnja presežnega povpraševanja po skupinah bank v mio EUR (levo) in struktura presežnega povpraševanja v odstotkih (desno)

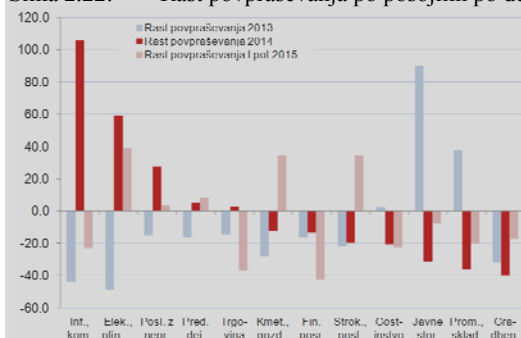
Vir: Banka Slovenije

Na povezanost med povpraševanjem po posojilih in gospodarsko rastjo kaže podatek, da se je v letu 2014 povpraševanje povečalo v tistih dejavnostih, ki so najbolj povečale dodano vrednost; pri podjetjih v predelovalnih dejavnostih in dejavnosti trgovine, za 5% oziroma 2,8% (2,4 mrd EUR oziroma 1,9 mrd EUR). Ti dve dejavnosti pomenita skoraj

¹⁹ Presežno povpraševanje je opredeljeno kot razlika med obsegom povpraševanja in obsegom novoodobrenih posojil. Stopnja presežnega povpraševanja je izračunana kot razmerje med presežnim povpraševanjem in obsegom povpraševanja, izraženo v %.

polovico vsega povpraševanja podjetij v letu 2014. V dejavnosti trgovine, kjer je bilo v zadnjih letih opaziti trend pozitivne rasti povpraševanja po posojilih, se je v prvem polletju 2015 povpraševanje močno zmanjšalo. Povpraševanje po posojilih se je povečalo v dejavnostih elektrika, plin in voda, saniranje okolja. Z naraščajočo zadolženostjo podjetij v dejavnosti gostinstva se je zmanjšalo tudi povpraševanje po posojilih, za 22% v prvem polletju 2015.

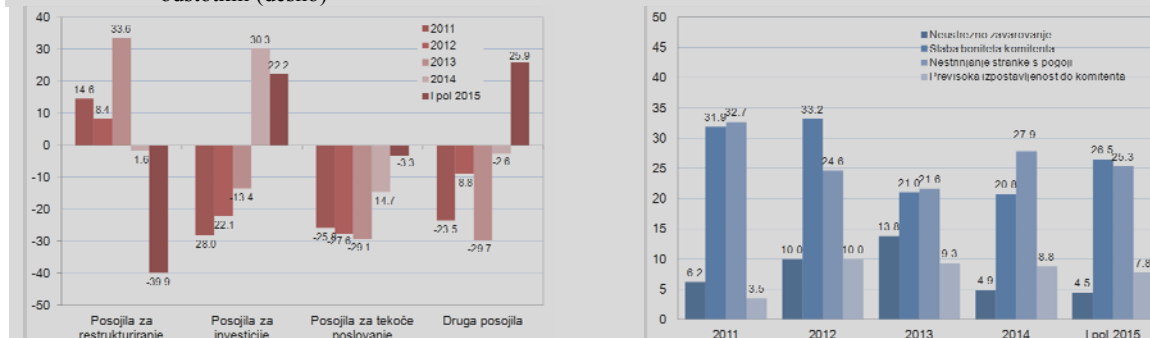
Slika 2.22: Rast povpraševanja po posojilih po dejavnostih v letih 2013 in 2014 v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

V letu 2014 in prvi polovici leta 2015 je prišlo do preobrata pri povpraševanju po posojilih glede na vrsto posojila. Podjetja so zmanjšala povpraševanje po posojilih za prestrukturiranje, za 1,6% v letu 2014 in za 39,9% v prvi polovici 2015. Z okrevanjem gospodarske aktivnosti se je povpraševanje po posojilih za investicije povečalo za 30,3% v letu 2014 in 22,2% v prvi polovici 2015. V letih gospodarskega zastoja je naraščalo le povpraševanje po posojilih za prestrukturiranje, kot pokazatelj težav podjetij z odplačevanjem dolgov. Rast povpraševanja po posojilih za investicije je bila v letu 2014 najvišja pri bankah v tuji lasti, za 43,5%, pri velikih domačih bankah je bila rast 20-odstotna. Povpraševanje nefinančnih družb po posojilih za prestrukturiranje je še vedno usmerjeno predvsem v velike domače banke, s kar 83-odstotnim deležem v letu 2014, povpraševanje po posojilih za investicije pa bolj v banke v tuji lasti, z 62-odstotnim deležem.

Slika 2.23: Rast povpraševanja po vrstah posojil v odstotkih (levo) in najpogostejši razlogi za zavrnitev posojil v odstotkih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Banke in hranilnice kot najpogostejša razloga za zavrnitev posojil praviloma navajajo slabo boniteto komitentov, nestrinjanje stranke s pogoji in previsoko izpostavljenost do komitentov; v letu 2014 s 26,5%, 25,3% oziroma 7,8%. Medtem ko je razlog "neustrezno zavarovanje" v preteklih letih pridobil pomen, so banke v letu 2014 in prvi polovici 2015 sprostile pogoje glede zavarovanja pri presojanju komitentov.

2.2 Izkaz poslovnega izida in dohodkovno tveganje

Povzetek

V prvih treh četrtletjih leta 2015 so banke poslovale z dobičkom v višini 197 mio EUR, ki je močno presegel primerljivega v letu 2014. K izboljšanju poslovnega izida so prispevali za več kot polovico nižji stroški oslabitev. Izboljšanje kakovosti kreditnega portfelja ugodno vpliva na zmanjševanje dohodkovnega tveganja v bančnem sistemu. V nasprotno smer, na zmanjševanje neto obrestnih prihodkov in bruto dohodka, pa pritiskajo znižane aktivne obrestne mere za posojila in nadaljevanje krčenja kreditne aktivnosti. Znižanje obrestnih prihodkov je posledica slabega kreditnega portfelja, kar je bil razlog za saniranje bilanc bank. Neugodna gibanja na strani obrestnih prihodkov so banke blažile z zmanjšanjem obrestnih odhodkov, ki so posledica nižjih obrestnih mer oziroma stroškov financiranja bank in povečevanja deleža vpoglednih vlog. Kljub zmanjšanju neto obresti

se je neto obrestna marža le minimalno zmanjšala zaradi sočasnega krčenja bilančne vsote.

Kljub izboljšanju stroškovne učinkovitosti bodo banke ob šibki kreditni aktivnosti zaradi pričakovanega dodatnega znižanja obrestnih prihodkov še naprej soočene z razmeroma velikim dohodkovnim tveganjem. Banke so lahko izpostavljene dodatnemu dohodkovnemu tveganju še zaradi povečanega obrestnega tveganja kot posledice povečanja razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer.

Poslovni izid in dohodkovno tveganje

Banke so lani do konca septembra poslovale z dobičkom pred obdavčitvijo v višini 197 mio EUR.

Banke so v prvih treh četrtletjih lani medletno zmanjšale neto obrestne prihodke za 10,5%. Zmanjšali so se obrestni odhodki in tudi obrestni prihodki, odhodki za 42%, prihodki za 23%. Banke so poslovale tudi z upadanjem neobrestnih prihodkov. Neobrestni prihodki so se zmanjšali zaradi krčenja kreditne aktivnosti in negativnega rezultata iz trgovanja. Primerjava z daljšim, 15-letnim obdobjem pokaže, da so banke lani septembra dosegale za četrtno manj neto obrestnih prihodkov, kot znaša povprečje od leta 2000, in le 60% obsega neobrestnih prihodkov²⁰. Banke v razmerah negativne kreditne rasti in v trenutnih razmerah na finančnih trgih ne morejo nadomestiti izpada neto obrestnih prihodkov s povečanimi neto neobrestnimi prihodki. Delež neto obresti v bruto dohodku bank je septembra nekoliko presegal povprečje zadnjih petnajstih let, ki je znašalo 65%. Stroški oslabitev in rezervacij so lani za predlanskimi v enakem obdobju močno zaostajali, za 56%, in odločilno prispevali k dobičku.

Tabela 2.7: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja, september 2015

	Obseg (v mio EUR)				Stopnje rasti (v %)				Delež v bruto dohodku (v %)			
	2012	2013	2014	sep. 15	2012	2013	2014	sep. 15	2012	2013	2014	sep. 15
Neto obresti	886	708	832	561	-12,9	-20,1	17,5	-10,5	56,6	64,9	67,6	65,8
Neobrestni prihodki	679	383	399	292	58,3	-43,6	4,1	-17,4	43,4	35,1	32,4	34,2
od tega neto opravnine	339	339	346	253	-2,0	0,0	2,0	-2,7	21,7	31,1	28,1	29,7
FS in obvez. nam. trg.	-2	-3	7	-14	...	...	...	...	-0,2	-0,3	0,6	-1,7
Bruto dohodek	1566	1091	1231	853	8,2	-30,3	12,8	-13,0	100	100	100	100
Operativni stroški	743	721	687	499	-4,4	-2,9	-4,7	-0,9	47,4	66,1	55,8	58,5
stroški dela	400	384	367	273	-4,0	-3,8	-4,6	-0,2	25,5	35,2	29,8	32,0
Neto dohodek	823	370	544	354	22,8	-55,0	47,0	-25,7	52,6	33,9	44,2	41,5
neto oslabitve in rezervacije	1599	3809	650	157	32,5	138,1	-82,9	-55,8	102,2	349,1	52,8	18,4
od tega osl. in rez. po odpl. v re	1201	2903	524	102	26,4	141,8	-81,9	-63,4	76,7	266,1	42,6	11,9
Poslovni izid pred obdavčitvijo	-776	-3439	-106	197	-44,7	-342,9	96,9	62,4	-49,6	-315,2	-8,6	23,1
davki iz dobička	22	-147	-8	-34	...	...	...	...	1,4	-13,4	-0,6	-4,0
Poslovni izid po obdavčitvi	-754	-3586	-114	163	...	...	...	...	-48,2	-328,6	-9,3	19,1

Vir: Banka Slovenije

Na še vedno veliko dohodkovno tveganje kaže predvsem zmanjševanje neto obrestnih prihodkov bank.

Na veliko dohodkovno tveganje v bančnem sistemu v letu 2015 vpliva nadaljevanje krčenja kreditiranja in zniževanje aktivnih obrestnih mer, kar preprečuje ustvarjanje stabilnejšega bančnega dohodka. Lani se je nadaljevalo zniževanje pasivnih obrestnih mer, vendar se postopoma ustavlja. Obrestne mere za vloge nebančnega sektorja za nove posle so na kratkoročnem segmentu nižje od povprečja evroobmočja, na dolgoročnem pa z njim izenačene, zato se prostor za dodatno znižanje obrestnih odhodkov postopoma zmanjšuje. Dodatne ugodne učinke na gibanje neto obrestnega dohodka bank lahko pričakujemo le še ob dodatnem povečanju vpoglednih vlog, vendar z neugodnim vplivom na stabilnost virov financiranja.

Zapadanje trenutnega portfelja vrednostnih papirjev bank in njihovo nadomeščanje z manj donosnimi v prihodnosti.

V portfelju bank je razmeroma velik delež dolžniških vrednostnih papirjev, ki predstavljajo četrtno bilančne vsote bank. Ti vrednostni papirji imajo še razmeroma visoke donosnosti. Do konca leta 2017 zapade polovica trenutnega portfelja vrednostnih papirjev bank. Njihovo nadomeščanje z manj donosnimi bo pomenilo določeno izgubo dohodka, ki jo v okolju nizkih obrestnih mer ne bo mogoče zamenjati z naložbami enake donosnosti in stopnje tveganja. V iskanju visokih donosov se lahko banke v prihodnje soočijo s povečanim kreditnim tveganjem.

Za obvladovanje dohodkovnega tveganja v bankah bosta ob dodatnem pritisku na neto obrestne prihodke bank, ki bo prisoten ob vztrajanju okolja nizkih obrestnih mer, ključna predvsem večja posojilna aktivnost bank in hkratno obvladovanje kreditnega tveganja.

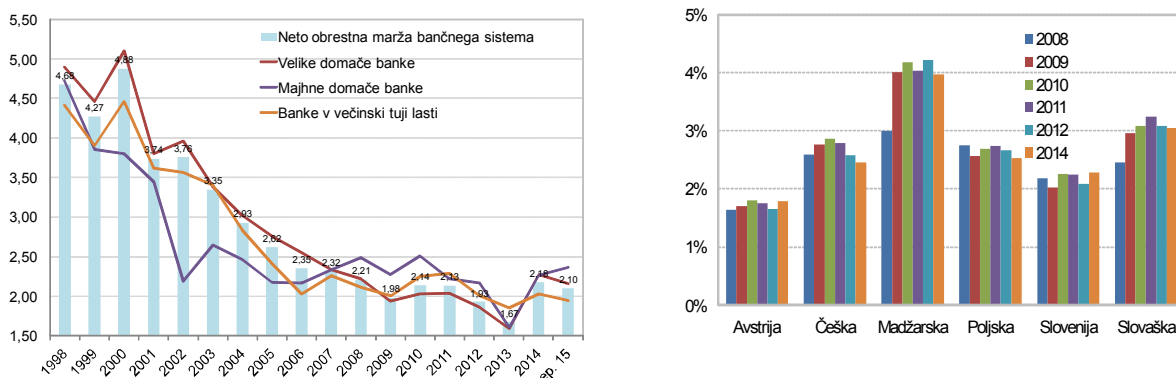
Neto obrestna marža

Po zvišanju neto obrestne marže v letu 2014, ki je bilo posledica kombinacije enkratnih institucionalnih vzrokov, znižanja pasivnih obrestnih mer in krčenja bilančne vsote, se je

²⁰ Gre za primerjavo vrednosti posameznih let z letom 2015, pri kateri je upoštevana rast cen v tem obdobju. Za leto 2015 je zajet tok zadnjih dvanajstih mesecev do konca septembra.

ta v letu 2015 stabilizirala. V prvih treh četrtletjih lanskega leta je z vrednostjo 2,1% le za desetinko odstotne točke zaostajala za predlansko.

Slika 2.24: Neto obrestna marža na obrestonosno aktivo po skupinah bank v Sloveniji (levo) in neto obrestna marža v nekaterih državah srednje Evrope v odstotkih

Opombi: ¹ Vrednosti neto obrestne marže na sliki levo na obrestonosno aktivo septembra 2015 so izračunane za obdobje zadnjih 12 mesecev. ² Izračunane vrednosti neto obrestne marže na sliki desno so na osnovi konsolidiranih podatkov bank (CBD poročanje), zato se nekoliko razlikujejo od tistih za slovenski bančni sistem na solo osnovi (prikazi na drugih slikah in v tabelah).

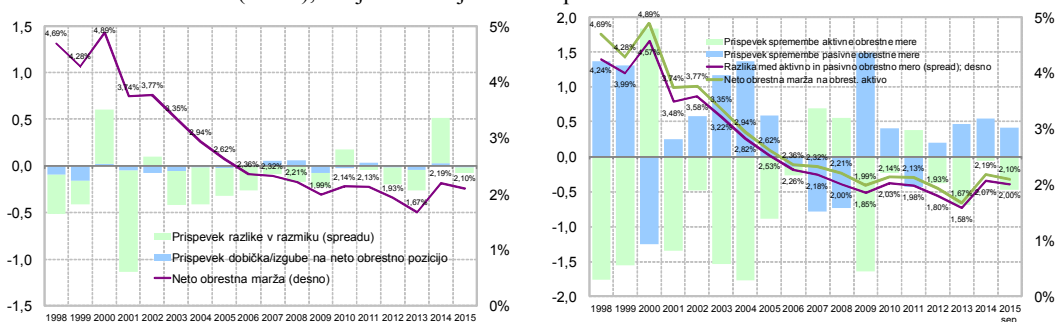
Vir: Banka Slovenije, ECB (SDW, CBD podatki)

Neto obrestna marža je bila v slovenskem bančnem sistemu v letu 2014 z 2,3% za 0,7 odstotne točke nižja od povprečja marž za srednjeevropske države; povprečna neto obrestna marža za Poljsko, Češko, Slovaško in Madžarsko je leta 2014 znašala 3%. Raven neto obrestne marže bo zaradi zmanjševanja donosov oziroma aktivnih obrestnih mer v prihodnosti vse bolj pod pritiskom, kar lahko vpliva, da bodo nekatere banke še dodatno krčile obseg poslovanja, ker ne bodo dosegale dovolj visoke donosnosti na kapital. Hkrati obstaja vse večja verjetnost, da bi nekatere banke lahko v iskanju večjih donosov v naložbe usmerjale v manj kakovostne dolžniške vrednostne papirje bank in podjetij.

Gibanje neto obrestne marže po glavnih komponentah (DuPontova metoda)

Če neto obrestno maržo razčlenimo na njene glavne komponente (DuPontova metoda), lahko pojasnimo njeno spreminjanje v času.²¹ Neto obrestna marža je za obdobje med letom 1998 in prvim polletjem leta 2015 razčlenjena na obrestni razmik in dobiček/izgubo iz naslova neto obrestne pozicije bank.

Slika 2.25: Gibanje neto obrestne marže in prispevek spremembe kategorij "razmika med obrestnimi merami" in "dobička/izgube na neto obrestno pozicijo" (levo) te gibanje obrestnega razmika in neto obrestne marže ter prispevek spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer na gibanje obrestnega razmika (desno), oboje v obdobju 1998–september 2015

Opombi: ¹ V izračunu kategorij v slikah se vsakokrat upoštevajo 12-mesečne drseče vsote obrestnih prihodkov/odhodkov, obrestonosne aktive/pasive, tudi neto obrestna marža je vsakokrat izračunana za obdobje zadnjih 12 mesecev.

²¹ Za več o tem glej članek FED z naslovom "Net Interest margin Performance" (Federal Reserve Bank of Atlanta, 2012), kjer je prikazana shema razčlenitve neto obrestne marže na njene glavne komponente in njihov prispevek k spremembi te. V ta namen smo za naš primer definirali kategorije: obrestni prihodki na obrestonosno aktivo, obrestni odhodki na obrestno pasivo, razmik med njima (YCS), neto obrestno pozicijo in dobiček/izgubo iz naslova neto obrestne pozicije (GLNIP). Kategorije so izračunane na podlagi 12 mesečnih drsečih sredin.

² Sprememba pasivnih obrestnih mer je pomnožena z vrednostjo -1 , saj povečanje pasivnih obrestnih mer vpliva na zmanjšanje razmika, zmanjšanje teh pa na povečanje razmika.

Vir: Banka Slovenije

Sprememba razmika med aktivnimi in pasivnimi obrestnimi merami najbolj vpliva na spremembo neto obrestne marže.

Gibanje komponent neto obrestne marže v preteklih letih pokaže, da so banke predvsem s spremembo obrestnega razmika vplivale na spremembo neto obrestne marže. V letu 2014 se je ta npr. zvišala z 1,7% na 2,2%, skoraj v celoti zaradi spremembe razmika, in le minimalno zaradi dobička na neto obrestno pozicijo. Podobno velja za preostala leta. Spremembo neto obrestne marže pojasnjuje predvsem sprememba razmika, tj. gibanje aktivnih in pasivnih efektivnih obrestnih mer oziroma razlike med njima.

Operativni stroški, neto dohodek bank in stroški oslabitev in rezervacij

Neto dohodek bank zaostaja za tistim pred krizo.

Neto dohodek bank, torej dohodek pred oslabitvami in rezervacijami, je v devetih mesecih 2015 znašal 42% bruto dohodka in nekoliko presegal deleže pred krizo. Neto dohodek bank v bančnem sistemu je po nominalnem obsegu septembra, izračunan za obdobje zadnjih dvanajst mesecev, za tistim pred krizo²² zaostajal za 18%. Neto dohodek je bil po nominalnem obsegu primerljiv z letom 2005. Banke se bodo v okolju nizkih obrestnih mer soočale z dodatnim pritiskom na znižanje neto dohodka ter bodo prisiljene dodatno zmanjševati operativne stroške in optimizirati procese poslovanja oziroma spreminjati poslovne modele, ki bodo dajali večji poudarek ustvarjanju večjih neto obrestnih prihodkov.

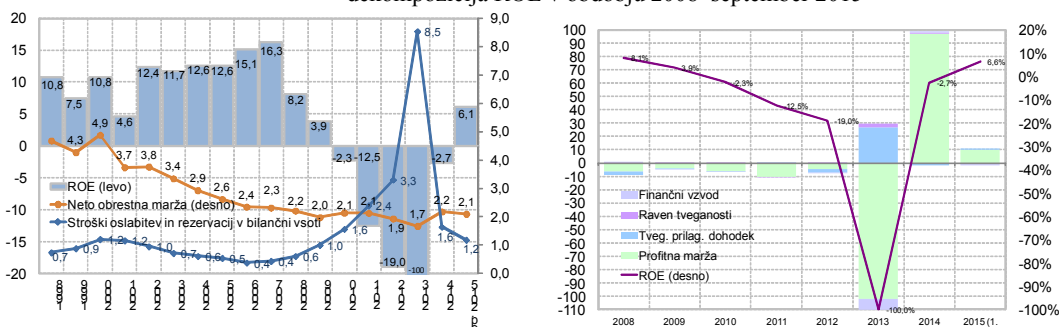
Zmanjševanje obsega operativnih stroškov v bančnem sistemu.

Nadaljuje se tudi zniževanje operativnih stroškov, ki je prisotno že peto leto zapored. Operativni stroški pri bankah se znižujejo kljub dodatnim regulatornim obremenitvam za banke, septembra 2015 medletno za 0,9%, kar kaže uspešno obvladovanje teh stroškov. Po vrednosti kazalnika, ki kaže razmerje med operativnimi stroški in bruto dohodkom, septembra lani, ko je za bančni sistem znašal 58,5%, so navzdol izstopale velike domače banke s 53%.

Nadaljuje se trend zniževanja stroškov oslabitev in rezervacij.

Z izboljševanjem kakovosti portfelja so se znižali tudi stroški oslabitev in rezervacij v izkazu poslovnega izida bank. V prvih devetih mesecih 2015 so stroški oslabitev za predlanskimi v enakem obdobju zaostajali za 56% in predstavljali manj kot petino bruto dohodka bank oziroma 18%, kar je primerljivo s predkriznim obdobjem.

Slika 2.26: Gibanje donosnosti na kapital (ROE), neto obrestne marže na obrestonosno aktivo ter stroškov oslabitev in rezervacij na bilančno vsoto v obdobju 1998–2015 v odstotkih (levo) ter gibanje in vplivi štirih dejavnikov na smer spreminjanja donosnosti na kapital bank; dekompozicija ROE v obdobju 2008–september 2015

Opombi: 1 Neto obrestna marža septembra 2015 je izračunana na obrestonosno aktivo za obdobje zadnjih 12 mesecev, enako stroški oslabitev in rezervacij v bilančni vsoti. ROE septembra 2015 je izračunan za obdobje prvih devetih mesecev leta. 2 Podatki, potrebni za izračun dekompozicije ROE, so zaradi postavk, ki se nanašajo na tveganju prilagojen dohodek oziroma kapitalske zahteve, razpoložljivi le do junija 2015.

Vir: Banka Slovenije

Dekompozicija ROE: na izboljšanje dobičkonosnosti v bančnem sistemu vpliva predvsem zvišanje profitne marže.

Analiza gibanja dobička bank na kapital z razčlenitvijo donosnosti (slika zgoraj desno) na štiri komponente oziroma količnike: profitno maržo, tveganju prilagojeni dohodek, prevzeto tveganje in finančni vzvod, pokaže, da sta v prvem polletju 2015²³ v smeri povečanja dobičkonosnosti prispevali profitna marža in tveganju prilagojen dohodek, preostali dve komponenti, raven tveganosti in finančni vzvod, pa ne. Profitna marža

²² Primerjano z obdobjem 2004–2008. Primerjava neto dohodka v letu 2015 s povprečjem vrednosti tega obdobja, pri čemer je upoštevana rast cen do leta 2015, pokaže zaostajanje za skoraj 44%.

²³ Podatki o obsegu tvegane aktive oziroma kapitalskih zahtev bank so med pisanjem poročila na razpolago do junija 2015. Podatki o obsegu kapitalskih zahtev so od vključno leta 2014 izračunani na podlagi nove uredbe CRR.

oziroma razmerje med dobičkom in bruto dohodkom je bila lani zaradi realiziranega dobička v bančnem sistemu pozitivna. Že drugo leto zapored močno prispeva k izboljševanju donosnosti, saj so banke v tem obdobju zmanjšale izgube oziroma povečale dobiček. Tveganju prilagojeni dohodek, ki kaže razmerje med bruto dohodkom bank in tveganju prilagojeno aktivo, se povečuje, saj se je zaradi krčenja posojil tveganju prilagojena aktiva zmanjšala bolj kot bruto dohodek bank, vendar je prispevek k izboljšanju dobičkonosnosti minimalen. Raven tveganosti, ki kaže razmerje med tvegano aktivo in bilančno vsoto, se je nekoliko zmanjšala zaradi hitrejšega krčenja posojil v primerjavi z bilančno vsoto. Ponovno se je zmanjšal tudi finančni vzvod; obseg kapitala v bančnem sistemu v prvem polletju lani se je še povečal, ob krčenju bilančne vsote.

2.3 Obrestno tveganje

Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se še vedno povečuje, s tem pa narašča izpostavljenost bank obrestnemu tveganju brez upoštevanja instrumentov zavarovanja. Septembra 2015 je razlika znašala 9,8 meseca in se je od decembra 2014 podaljšala za 1,4 meseca. Banke ostajajo bolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer. Razkorak se povečuje predvsem zaradi podaljšanja povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer, manj pa tudi zaradi krajšanja povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer. Na aktivni bilanc se je nekoliko podaljšalo povprečno obdobje spremembe obrestnih mer za vrednostne papirje, na pasivi pa se je povečal delež prejetih vlog, ki imajo krajše ročnosti od najetih kreditov. V letu 2015 se je obrestno tveganje najbolj povečalo pri bankah v večinski tuji lasti ter pri majhnih domačih bankah, ki so tudi najbolj izpostavljene tveganju zvišanja obrestnih mer.

Obrestno tveganje se je v preteklosti povečalo zaradi zamenjave slabih terjatev z obveznicami DUTB oziroma krajših obdobjih sprememb v ročnosti kreditov od vrednostnih papirjev. Izpostavljenost obrestnemu tveganju se povečuje oziroma zaradi nizkih obrestnih mer ostaja večje tveganje reinvestiranja. Nekatere banke se pred obrestnim tveganjem zavarujejo z obrestnimi izvedenimi finančnimi instrumenti.

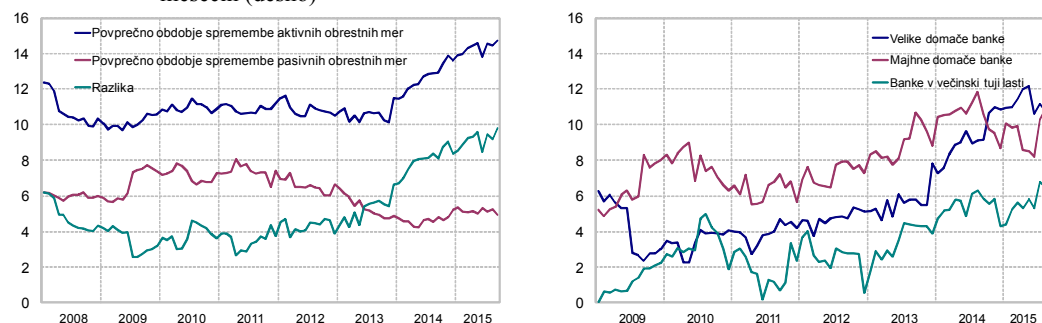
V obdobju od decembra 2014 do septembra 2015 se je kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami povečala za 0,1 mrd EUR, na –3 mrd EUR. Vse skupine bank so imele negativno obrestno vrzel.

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Kazalnik obrestnega tveganja, izračunan kot razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, je konec leta 2014 znašal 8,4 meseca, septembra 2015 pa 9,8 meseca. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer je decembra 2014 znašalo 13,6 meseca in se je do septembra 2015 povečalo na 14,8 meseca, medtem ko se je povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer s 5,2 meseca do septembra znižalo na 4,9 meseca. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se je tako v letu 2015 podaljšala za 1,4 meseca. Glavni vzrok, ki je vplival na podaljšanje na aktivni strani za 1,1 meseca, je bil podaljšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za dolžniške vrednostne papirje. Struktura naložb bank se v letu 2015 ni občutno spremenila. Ključni razlog, ki je vplival na skrajšanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer za 0,3 meseca, je bil hkratno skrajšanje povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za prejete vloge zaradi krajšanja njihove ročnosti in povečanje njihovega deleža v strukturi pasive.

Povečanje razlike med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer.

Slika 2.27: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih (levo) in razlika med povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer za skupine bank v mesecih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Povečanje obrestnega tveganja pri vseh skupinah bank.

Od začetka leta se je obrestno tveganje povečalo pri vseh skupinah bank. Najbolj se je razlika povečala pri skupini majhnih domačih bank, in sicer za tri mesece, in pri bankah v večinski tuji lasti, za 2,9 meseca. Razlogi za to izvirajo predvsem iz naložb, kjer se je povečal delež dolžniških vrednostnih papirjev z daljšimi ročnostmi na račun zmanjšanja danih kreditov. Nasprotno se je na pasivni strani povečal delež prejetih vlog s krajšimi povprečnimi ročnostmi od najetih kreditov, katerih delež se je zmanjšal. Pri velikih domačih bankah se je razlika povečala za 0,4 meseca. Vzrok lahko tukaj iščemo na pasivni strani zaradi enakih razlogov kot pri majhnih domačih bankah in bankah v večinski tuji lasti.

Tveganju zvišanja obrestnih mer so bolj izpostavljene majhne in velike domače banke, manj pa banke v večinski tuji lasti, ki obrestno izpostavljenost zmanjšujejo tudi s sklepanjem poslov z matično banko. Domače banke so imele septembra 2015 večjo razliko med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, 11,7 meseca oziroma 11,2 meseca, kot tuje banke, 7,2 meseca.

Neugoden vpliv okolja nizkih obrestnih mer na obrestno tveganje.

Obdobje nizkih obrestnih mer lahko vpliva tudi na izpostavljenost bank obrestnemu tveganju. Posledica daljšega obdobja nizkih obrestnih mer je lahko spremenjena struktura vlog nebančnega sektorja glede na ročnost in tako skrajševanje povprečnega obdobja spremembe pasivnih obrestnih mer. Prav tako bodo banke zaradi nizkih obrestnih mer iskale večje donose. To bo vplivalo na strukturo naložb in potencialno podaljšalo povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer, saj banke lahko povečajo donos s podaljševanjem ročnosti kreditov. Donos lahko povečajo tudi z nakupom vrednostnih papirjev z večjimi donosi, kar jih izpostavlja tržnemu tveganju. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer se bo tako še povečala. V primeru dviga obrestnih mer bodo banke izpostavljene pritiskom zaradi hitrejšega povečanja odhodkov kratkoročnega financiranja od prihodkov iz dolgoročnih naložb.

Obrestno tveganje se povečuje tudi zaradi povečanja števila naložb s fiksno obrestno mero, nezavarovanih na pasivi.

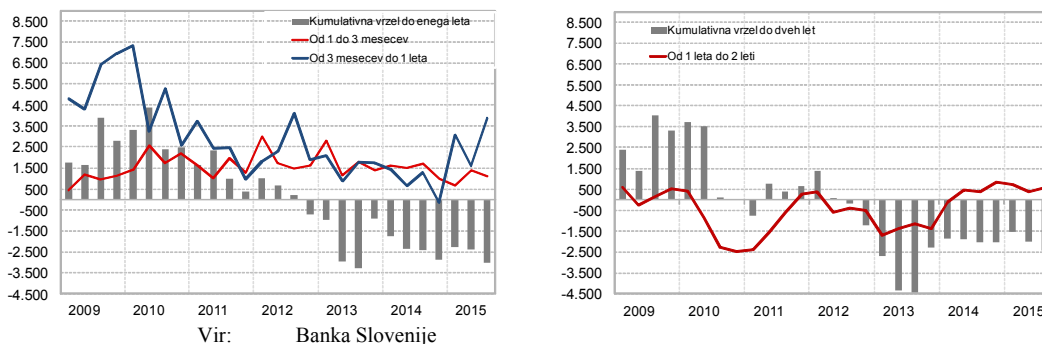
Zaradi povečevanja števila novih stanovanjskih poslov s fiksno obrestno mero je v prihodnosti mogoče pričakovati dodatno podaljšanje povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. Banke se po razpoložljivih informacijah le delno zavarujejo na pasivni strani, zato se utegne obrestno tveganje v prihodnje še povečati. Stanovanjska posojila na aktivni sistema zavzemajo 16%, pri posameznih bankah pa se ta delež poveča tudi nad 30%. V zadnjem času naraščajo novoodobrena stanovanjska posojila gospodinjstvom s fiksno obrestno mero, predvsem pri bankah v večinski tuji lasti. Novoodobrena stanovanjska posojila s fiksno obrestno mero so septembra obsegala 28% vseh novoodobrenih posojil.

Obrestna vrzel

Vse skupine bank imajo negativno kumulativno obrestno vrzel.

V prvih treh četrtletjih 2015 je znašala kumulativna obrestna vrzel do enega leta med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami -3,0 mrd EUR, medtem ko je decembra 2014 znašala -2,9 mrd EUR. Vse skupine bank so imele negativno obrestno vrzel pred upoštevanjem bančnih aktivnosti za zavarovanje pred obrestnim tveganjem. Najnižjo vrzel je imela skupina bank v večinski tuji lasti, komaj -81 mio EUR, najvišjo pa velike domače banke, -2 mrd EUR.

Slika 2.28: Vrzel med aktivnimi in pasivnimi obrestno občutljivimi postavkami po posameznih razredih v mio EUR

Kumulativna vrzel do dveh let se je od decembra 2014, ko je znašala -2 mrd EUR, septembra 2015 zvišala na -2,5 mrd EUR. Vse skupine bank so imele negativno vrzel. Najnižjo vrzel je ponovno imela skupina bank v večinski tuji lasti, -424 mio EUR, najvišjo pa velike domače banke, -1,2 mrd EUR.

2.4 Tveganje financiranja bank

Povzetek

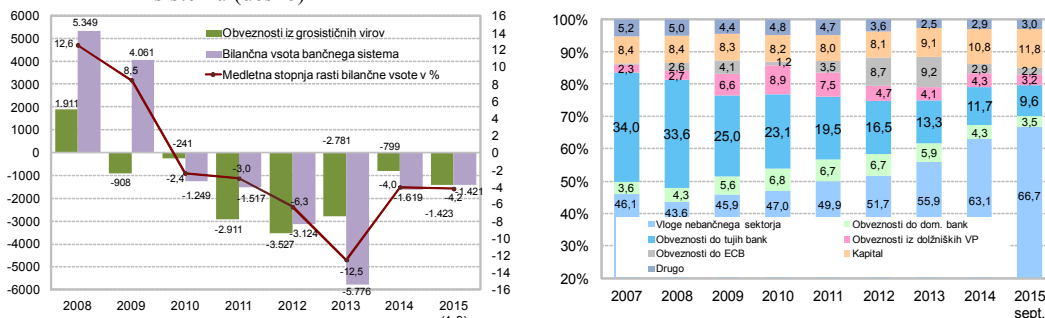
Tveganje refinanciranja, ki se je v zadnjih letih po obsežnem razdolževanju bank na grosističnih trgih zmanjšalo, v letu 2015 ostaja nespremenjeno. Potencialni vir nestabilnosti predstavlja krajšanje ročnosti vlog. Močno znižane ravni obrestnih mer gospodinjstev ne spodbujajo k varčevanju daljših ročnosti, kar lahko v spremenjenih razmerah vpliva na večjo nestabilnost financiranja bank. Banke nadaljujejo razdolževanje na grosističnih trgih, vendar je to manjše kot v preteklosti. Na tveganje financiranja sicer ugodno vplivata visoka presežna likvidnost in razpoložljivost virov likvidnosti prek nestandardnih ukrepov ECB. Kljub temu pa postaja s skrajševanjem ročnosti virov oziroma povečevanjem deleža vpoglednih vlog zadosten obseg sekundarne likvidnosti vse pomembnejši. Vloge nebančnega sektorja in zlasti gospodinjstev postajajo vse pomembnejši vir financiranja bank.

2.4.1 Nadaljevanje procesa razdolževanja bank na grosističnih trgih

Razdolževanje bank na grosističnih trgih se nadaljuje. V letu 2015 se je nekoliko okrepil v primerjavi z letom 2014, vendar ostaja pod dinamiko v obdobju 2011–2013. V obdobju od konca leta 2008 do konca tretjega četrtletja 2015 se je bančni sistem do tujih bank razdolžil za 12,5 mrd EUR oziroma tretjino slovenskega BDP. Delež grosističnega financiranja, ki je pred krizo znašal 36% vseh virov bank v Sloveniji, se je do konca septembra 2015 zmanjšal pod 13% bilančne vsote.

Razdolževanje bank na grosističnih trgih se nadaljuje, vendar sta dinamika in obseg tega razdolževanja manjša kot v letih krize.

Slika 2.29: Spremembe v obsegu bilančne vsote in grosističnega financiranja v mio EUR (levo) in struktura virov financiranja bank v slovenskem bančnem sistemu (desno)

Opomba: Med obveznostmi do tujine so upoštevani tudi izdani dolžniški vrednostni papirji.

Vir: Banka Slovenije

Pritisk na refinanciranje se je po obsežni razdolžitvi bank v preteklih letih močno zmanjšal. Zmanjšal se je delež obveznosti, ki zapade v obdobju do enega leta. Do konca septembra 2016 bankam zapade v plačilo le še za 1 mrd EUR oziroma 23% celotnega dolga do tujine, medtem ko je pred enim letom ta delež znašal 33%, kar je predstavljalo 1,9 mrd EUR dolga do tujih bank.

Septembra 2015 je bil delež dolga do tujine, ki zapade v obdobju do enega leta nižji kot pred enim letom.

Banke v večinski tuji lasti so v preteklih letih najbolj radikalno spremenile strukturo financiranja. Proces prestrukturiranja virov je pri tej skupini intenziven in traja že več let. Že več let se ta skupina bank sočasno z razdolževanjem v tujini osredotoča na pridobivanje vlog nebančnega sektorja na slovenskem trgu.

Banke v večinski tuji lasti se vse bolj osredotočajo na lokalne vire financiranja.

2.4.2 Vloge nebančnega sektorja

Umirjanje rasti vlog nebančnega sektorja in gospodinjstev

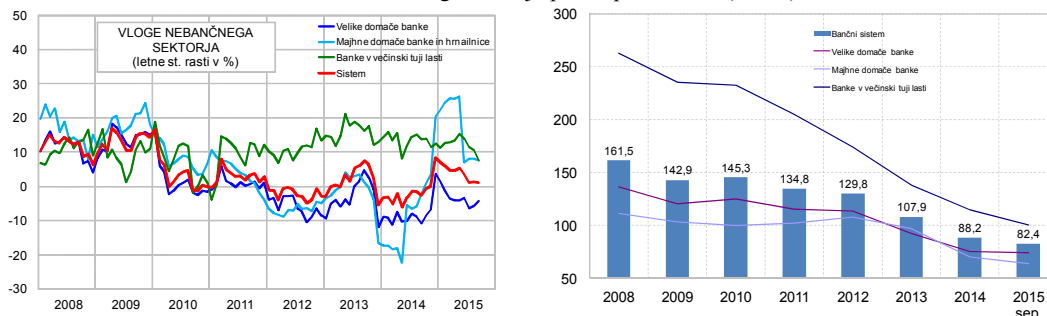
Rast vlog nebančnega sektorja se je do septembra postopoma zniževala. Konec tretjega četrtletja 2015 se je znižala na 1,1%. Lani do septembra so se v nominalnem obsegu povečale vloge vseh sektorjev, razen vloge drugih finančnih organizacij in tujcev. Vloge nebančnega sektorja so v zadnjih letih najpomembnejši in najstabilnejši vir za banke. Njihov delež v strukturi financiranja bank je ponovno podoben deležu iz leta 2005.

Delež vlog v bančnih bilancah se povečuje.

Zaradi pozitivne rasti vlog in krčenja kreditne aktivnosti se že sedmo leto zapored zmanjšuje razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja. Zniževanje kazalnika vzdržnosti financiranja je bilo najhitreje v prvih letih intenzivnega razdolževanja bank na

grosističnih trgih. Razmerje se je postopoma stabiliziralo, raven se je konec tretjega četrtertja 2015 približala 80%, kar je primerljivo s sredino leta 2005.

Slika 2.30: Rast vlog nebančnega sektorja (levo) ter razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja po skupinah bank (desno) v odstotkih

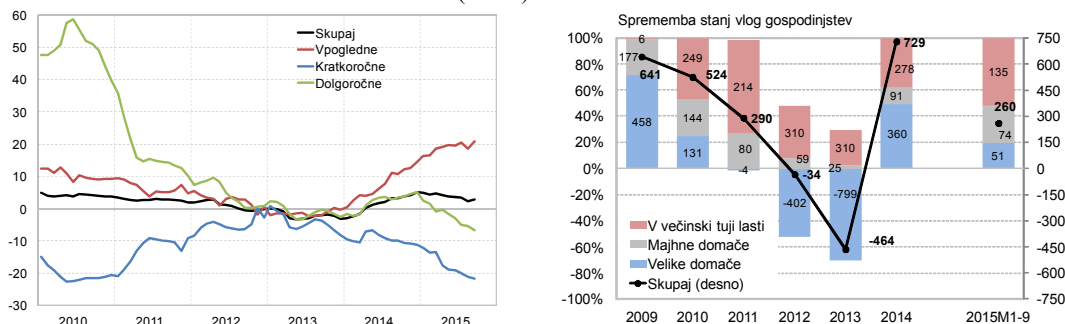

Vir: Banka Slovenije

Vloge gospodinjstev pri bankah so se v prvih treh četrtertjih 2015 dodatno povečale, kljub nizkim in padajočim obrestnim meram.

Medletna rast vlog gospodinjstev je septembra 2015 dosegala solidnih 2,8%. Vloge gospodinjstev so se v treh četrtertjih 2015 povečale za 260 mio EUR, kljub nizkim in padajočim obrestnim meram. Vloge so se povečale predvsem pri bankah v večinski tuji lasti in hranilnicah, ki imajo nekoliko višje obrestne mere od velikih domačih bank. Padajoča povprečna obrestna mera vlog nad enim letom je na začetku leta 2015 dosegla raven evroobmočja. Obrestne mere za vloge do enega leta se počasi stabilizirajo, vendar ostajajo na zgodovinsko nizkih ravneh okoli 0,3%, kar je 0,4 odstotne točke pod povprečjem evroobmočja.

Slika 2.31: Letne stopnje rasti vlog gospodinjstev v odstotkih (levo) ter struktura spremembe stanj vlog gospodinjstev glede na skupine bank v odstotkih in mio EUR (desno)

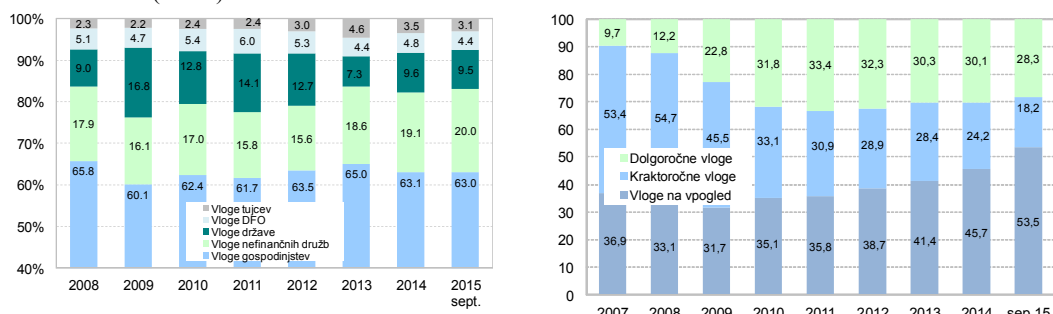
Vir: Banka Slovenije

Povečevanje deleža vpoglednih vlog – potencialna nestabilnost virov financiranja

Povečevanje deleža vpoglednih vlog se je pospešilo predvsem v zadnjih dveh letih kot posledica močnega znižanja pasivnih obrestnih mer.

Ob močnem znižanju ravni obrestnih mer se sočasno spreminja tudi ročnostna struktura vlog nebančnega sektorja, v zadnjih dveh letih izraziteje v smeri naraščanja deleža vpoglednih vlog. Tako se je njihov delež septembra 2015 v primerjavi s koncem 2014 povečal za 8 odstotnih točk, na slabih 54%. Poleg obrestnih mer, ki ne stimulirajo varčevanja gospodinjstev, k povečevanju vpoglednih vlog pri bankah prispeva tudi možnost premika v alternativne oblike naložb v vzajemnih skladih, pri podjetjih pa tudi dejstvo, da vse več tekočih potreb financirajo sama in zato hranijo večji obseg likvidnih sredstev pri bankah.

Slika 2.32: Struktura vlog nebančnega sektorja po sektorjih (levo) in po ročnostih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Vloge gospodinjstev so se v letu 2015 do septembra povečale za 0,3 mrd EUR, pri čemer so se vpogledne vloge gospodinjstev povečale za 1,2 mrd EUR, medtem ko se je nominalni obseg kratko- in dolgoročnih vlog gospodinjstev zmanjšal. V okolju vztrajanja nizkih ravni obrestnih mer lahko še naprej pričakujemo ohranjanje velikih deležev vpoglednih vlog ali celo njihovo povečevanje. Stabilnost vpoglednih vlog, predvsem gospodinjstev, je bila doslej razmeroma visoka, vendar so napovedi prihodnjega gibanja v okolju zgodovinsko nizkih obrestnih mer nezanesljive. Naraščanje vpoglednih vlog ob upadanju donosnosti varčevanja v bankah nakazuje možnost večje mobilnosti dela vlog.

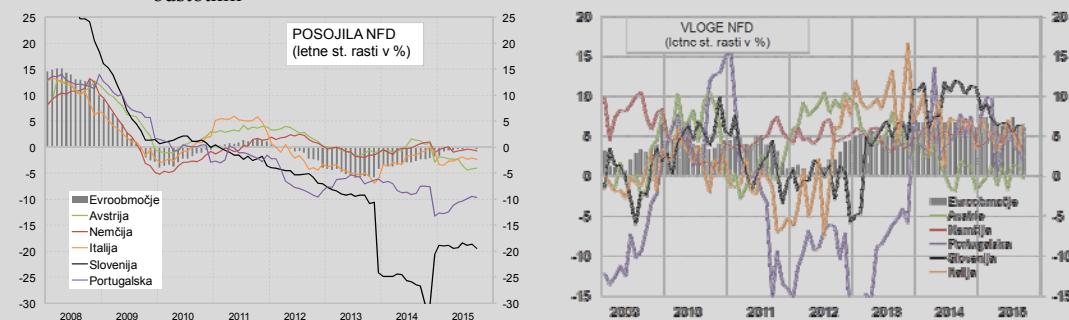
Vloge podjetij pri bankah se v zadnjih treh letih povečujejo, septembra 2015 so bile za 19% večje v primerjavi s koncem leta 2013, saj se pri podjetjih ob upadanju financiranja s posojili povečuje pomen lastnih prihrankov. Tudi pri podjetjih se podobno kot pri gospodinjstvih povečujejo le vpogledne vloge, medtem ko se kratko- in dolgoročne vloge zmanjšujejo. Delež vpoglednih vlog v strukturi ročnosti vlog podjetij se je do konca septembra 2015 približal že 70%, v primerjavi z začetkom krize se je ta delež podvojil. Povečevanje deleža vpoglednih vlog podjetij pri bankah kaže, da podjetja vse več tekočih potreb financirajo sama in da se zaradi negotovih pogojev financiranja manj odločajo za investicije.

Blizu 70% vseh vlog nefinančnih družb pri bankah je vpoglednih.

Okvir 2.4: Likvidnostno premoženje pri nefinančnih podjetjih

Od leta 2009 je gospodarstvo evroobmočja manj odvisno od bančnega financiranja ter veliko bolj od notranjega financiranja, financiranja prek kapitalnih trgov (izdaj lastniških in dolžniških vrednostnih papirjev) in medpodjetniškega financiranja. Bančna posojila nefinančnim podjetjem so se zniževala tri zaporedna leta od 2012 do 2014, v letu 2015 pa je mogoče opaziti izboljšanje. Razdolževanje podjetij je bilo hitrejše in močnejše v državah, kjer so ta akumulirala več dolga pred krizo, kot je primer v Sloveniji ali na Portugalskem. Dobičkonosnost podjetij je od začetka krize precej omejena, vendar se kažejo znaki okrevanja. Pričakovati je, da se bo dobičkonosnost podjetij začela izboljševati z nadaljnjim okrevanjem gospodarstva evroobmočja. Z letom 2015 se je zunanje financiranje nefinančnih podjetij, predvsem prek izdaj dolžniških vrednostnih papirjev, precej umirilo tudi kot posledica okrepitve zadržanih dobičkov podjetij, ki zmanjšujejo potrebo po zunanjem financiranju.

Slika 2.33: Letne rasti posojil (levo) in vlog (desno) nefinančnim družbam v izbranih državah evroobmočja v odstotkih

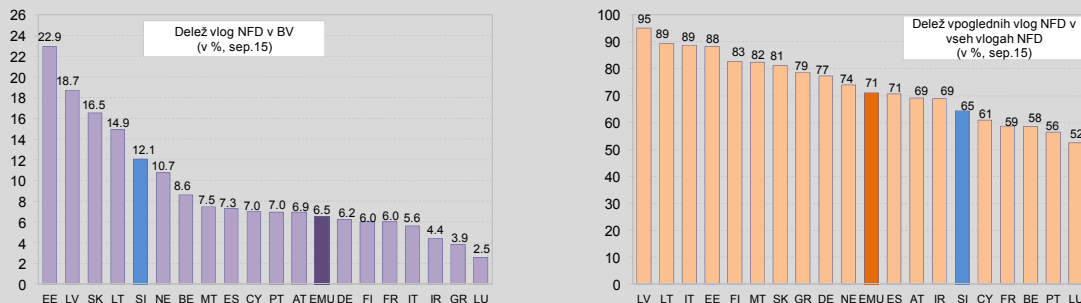

Vir: ECB

Nefinančna podjetja evroobmočja imajo precej velike deleže likvidnega premoženja glede na zgodovino, ki pomembno vplivajo na zmanjševanje dolga ali/in financiranje gospodarskega okrevanja. Glede na finančne račune imajo nefinančna podjetja evroobmočja 10,4% vlog v strukturi finančnih sredstev – pred krizo je bil delež za odstotno točko manjši. Med državami so precejšnje razlike, na primer v zadnjih letih je opazna rast predvsem v Italiji, na Portugalskem, v Sloveniji. Od konca leta 2013 se vloge nefinančnih podjetij evroobmočja povečujejo z več kot 6-odstotno letno stopnjo rasti, pri čemer izstopajo tudi našete tri države. Predvsem v Italiji, kar z 90% prevladujejo vpogledne vloge, medtem ko je v

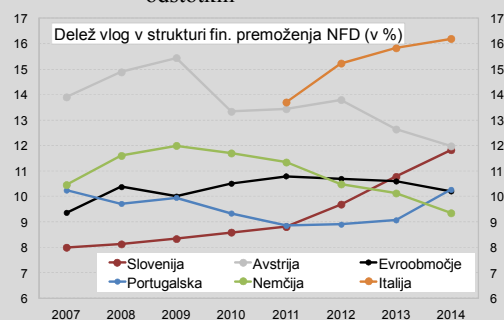
Sloveniji in na Portugalskem delež manjši. Velik delež v strukturi finančnega premoženja s čez 15% so imela avstrijska nefinančna podjetja, vendar je njihov delež od leta 2009 upadel na 12%. Slovenska podjetja imajo prav tako dobrih 12% likvidnega premoženja v strukturi finančnega premoženja, vendar se pri njih delež od začetka krize povečuje. Likvidnost nefinančnih podjetij evroobmočja je visoka zaradi v zadnjem obdobju nizkih oportunitetnih stroškov držanja likvidnega premoženja in tudi negotovosti glede stabilnega okrevanja gospodarstva v prihodnje.

Slika 2.34: Delež vlog nefinančnih podjetij v bilančni vsoti bank (levo) in delež vpoglednih vlog med vsemi vlogami nefinančnih podjetij pri bankah (desno) v odstotkih

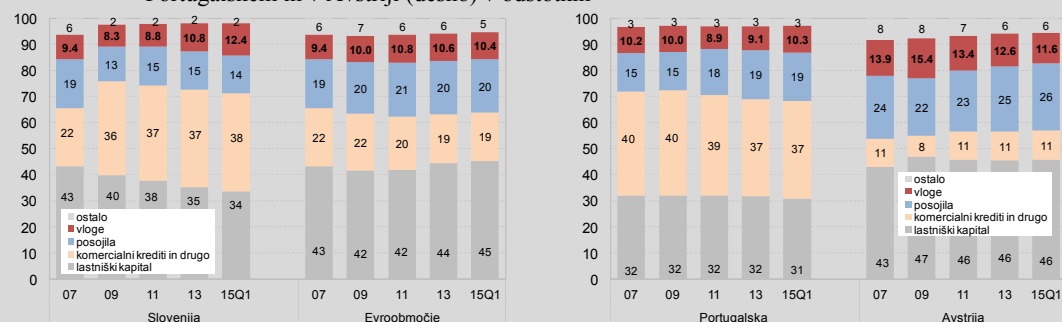
Vir: ECB

Slika 2.35: Delež vlog v strukturi finančnega premoženja nefinančnih podjetij v izbranih državah evroobmočja v odstotkih

Vir: ECB

Slika 2.36: Struktura finančnega premoženja nefinančnih podjetij v Sloveniji in evroobmočju (levo) ter na Portugalskem in v Avstriji (desno) v odstotkih

Vir: ECB

Podjetja povečujejo likvidna sredstva zaradi nedostopnosti do posojil, neusklajenosti med plačili in izplačili ter zaradi negotovosti prihodnjih denarnih pritokov, kar lahko vodi do nezmožnosti plačila oziroma v nelikvidnost. Z večjim deležem likvidnih sredstev se podjetja izognejo prodaji premoženja pod pritiskom ter s tem po nižji ceni in hkrati zavarujejo prihodnje investicije v primeru omejitev na kreditnem trgu. Z začetkom krize so podjetja evroobmočja težje prihajala do bančnih posojil in tudi drugih sredstev ter so zato povečevala varnostno varčevanje. Pričakovati je, da imajo bolj zadolžena podjetja manjši delež gotovine in vlog, saj je zanje strošek držanja likvidnih sredstev večji.

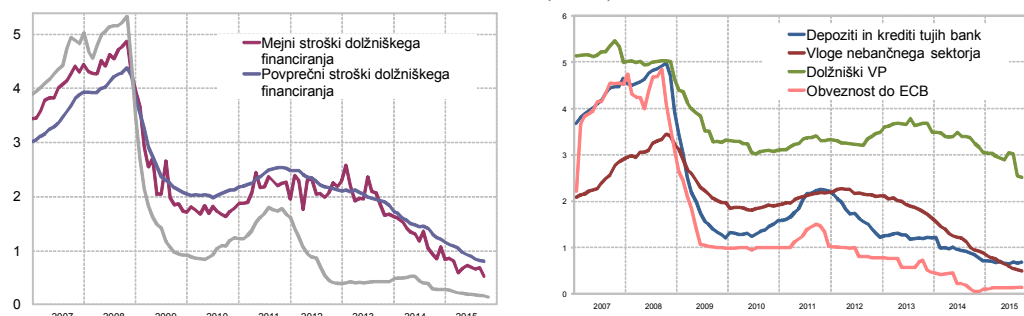
Stroški dolžniškega financiranja bank

Stroški dolžniškega financiranja so se v letu 2015 še dodatno znižali.

Povprečni stroški dolžniškega financiranja bank se znižujejo četrto leto zapored, v največji meri zaradi zniževanja obrestnih mer za vloge nebančnega sektorja. Že konec leta 2014 so se ti stroški znižali pod en odstotek, v prvih treh četrtletjih 2015 še za dodatne 0,4 odstotne točke, na 0,60%. Od decembra 2013 do septembra 2015 je to znižanje

znašalo 0,92 odstotne točke. V tem obdobju se je zlasti močno znižala povprečna obrestna mera za vloge nebančnega sektorja, za 1,1 odstotne točke, na 0,50%.

Slika 2.37: Povprečni stroški dolžniških virov bank in gibanje 3-mesečnega euriborja (levo) ter povprečni stroški dolžniškega financiranja bank po glavnih oblikah virov-instrumentov v odstotkih (desno)

Vir: Banka Slovenije

Cena virov, najetih pri bankah v tujini v obliki posojil in vlog, se je v tem obdobju v primerjavi s ceno za vloge nebančnega sektorja znižala manj, le za 0,51 odstotne točke, na 0,69%. Najbolj se je pocenilo financiranje prek izdanih dolžniških vrednostnih papirjev, za 0,98 odstotne točke, na 2,5%. Vse skupine bank znižujejo stroške dolžniškega financiranja. Skupina bank v večinski tuji lasti med vsemi skupinami bank ohranja najnižje stroške dolžniškega financiranja, septembra na 0,54%, sledijo ji velike domače banke z 0,60% in majhne domače banke z 0,87%.

Skupina bank v večinski tuji lasti ima najnižje stroške dolžniškega financiranja.

2.4.3 Likvidnostno tveganje

Likvidnostno tveganje slovenskega bančnega sistema je v prvih treh četrtletjih 2015 ostalo majhno in stabilno, kar se izraža v visokem količniku likvidnosti prvega razreda (KL1), naraščajočem količniku likvidnosti drugega razreda (KL2), velikem deležu prostega sklada finančnega premoženja za zavarovanje pri Evrosistemu in stabilnem obsegu tržne sekundarne likvidnosti. Kljub temu možnosti upravljanja presežne likvidnosti na mednarodnih finančnih trgih za slovenske banke ostajajo omejene, še naprej pa ostaja neaktiven slovenski medbančni trg. Na večje likvidnostne zahteve bi lahko v prihodnje vplivalo povečanje deleža vpoglednih vlog v obveznostih bank. Hkrati postaja zadosten obseg sekundarne likvidnosti vse pomembnejši tudi zaradi podaljševanja povprečne ročnosti naložb in skrajševanja ročnosti virov.

Presežna likvidnost bančnega sistema se izraža v visokem in relativno stabilnem KL1, ki je v povprečju devetih mesecev leta 2015 znašal 1,57, kar je podobno povprečni ravni predhodnega leta. Na nadaljnje umirjeno, a konstantno zviševanje KL2 je vplivalo zmanjševanje financiranja na grosističnih trgih in pri Evrosistemu. Njegova vrednost je v povprečju devetih mesecev leta 2015 znašala 1,17 oziroma 0,12 več od predhodnega leta in je že presegla raven pred začetkom finančne krize.

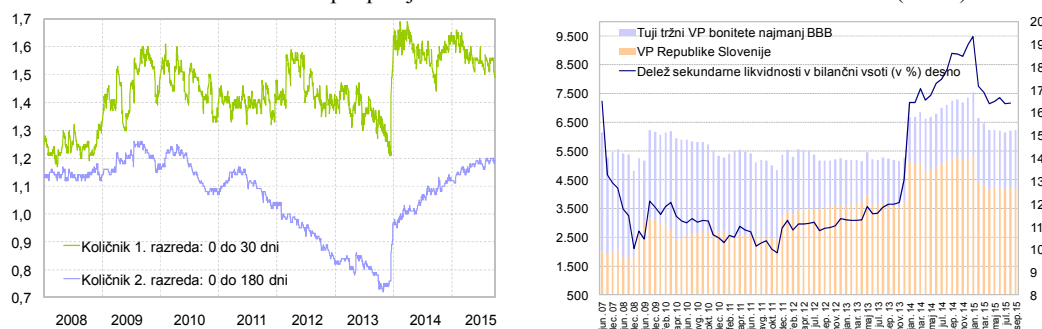
KL1 je ohranil visoko raven, zvišal se je KL2.

Delež tržne sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti se je po izločitvi obveznic DUTB iz likvidnostne lestvice²⁴, torej od februarja do septembra 2015, ohranjal v povprečju pri 16,6%, kar je enako ravni pred začetkom finančne krize. Obseg tržne sekundarne likvidnosti je septembra dosegel 6,2 mrd EUR. Nespremenjena je ostala tudi struktura tržne sekundarne likvidnosti, v kateri slovenski državni vrednostni papirji predstavljajo dobri dve tretjini celotnega obsega. S tako koncentracijo banke ostajajo izpostavljene likvidnostnemu tveganju zaradi morebitnega poslabšanja bonitetne ocene države. To še zlasti velja za majhne domače banke z 90-odstotnim deležem slovenskih državnih vrednostnih papirjev v strukturi njihove tržne sekundarne likvidnosti. Zaradi razpršenosti portfelja in zmanjšanja omenjene koncentracije bodo nekatere banke sredstva ob zapadlosti teh papirjev predvidoma plasirale v bančne in državne vrednostne papirje, primerne za zastavo pri Evrosistemu.

Koncentracija sekundarne likvidnosti ostaja največja pri majhnih domačih bankah.

²⁴ O tem smo poročali v prejšnjem Poročilu o finančni stabilnosti, maj 2015.

Slika 2.38: Dnevni količniki likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice v odstotkih (levo) ter obseg tržne sekundarne likvidnosti, mesečna povprečja v mio EUR in delež v bilančni vsoti v odstotkih (desno)

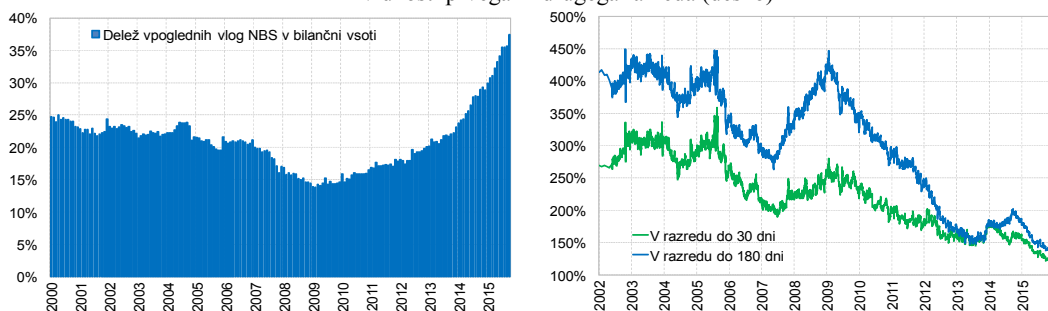

Opomba: Sekundarna likvidnost je izračunana iz podatkov likvidnostne lestvice kot seštevke mesečnega povprečja vrednostnih papirjev Republike Slovenije in tujih tržnih vrednostnih papirjev, bonitete najmanj BBB.

Vir: Banka Slovenije

Stabilnost vpoglednih vlog je lahko v okolju nizkih obrestnih mer nižja kot v preteklosti, kar banke izpostavlja likvidnostnemu tveganju. Z velikim deležem vpoglednih vlog in minimalnimi obrestnimi merami, ki so na enaki ravni ali nižje kot v sosednjih državah, so banke bolj izpostavljene tveganju odliva vlog, ki bi se lahko usmerile v potrošnjo, na kapitalni trg ali v tujino.

Slika 2.39: Delež vpoglednih vlog v bilančni vsoti bančnega sistema (levo) ter pokritost vpoglednih vlog z likvidnimi naložbami za izračun količnikov likvidnosti prvega in drugega razreda (desno)

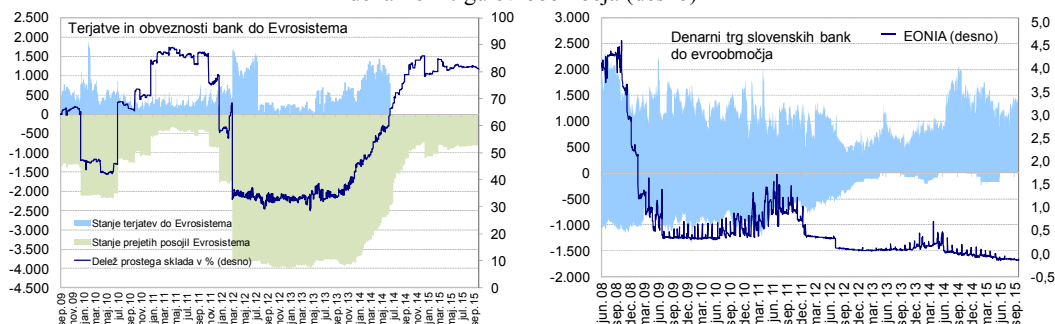

Vir: Banka Slovenije

**Delež prostega sklada
finančnega premoženja za
zavarovanje pri Evrosistemu
ostaja velik, 81%.**

Obveznosti do Evrosistema so bile od marca do septembra 2015 stabilne in so se ohranjale na ravni okoli 800 mio EUR. Zadostna presežna likvidnost bančnega sistema se je izražala v nizki udeležbi slovenskih bank na rednih operacijah Evrosistema. Hkrati se banke zaradi še trajajoče nizke kreditne aktivnosti skoraj niso odzivale na ciljno usmerjene operacije dolgoročnejšega refinanciranja (TLTRO). S tem se je ohranil velik delež prostega sklada finančnega premoženja, primerne za zastavo pri Evrosistemu, in je v povprečju obravnavanega obdobja znašal 81%. Ob večjem kreditnem preobratu lahko pričakujemo večje zanimanje bank za sredstva Evrosistema, saj ta pomenijo stroškovno ugoden vir financiranja.

Slika 2.40: Terjatve in obveznosti bank do Evrosistema v mio EUR in delež prostega sklada primerne finančnega premoženja (levo) ter stanje danih in prejetih nezavarovanih posojil slovenskih bank na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja (desno)

Vir: Banka Slovenije

Na nezavarovanem denarnem trgu evroobmočja slovenske banke vzdržujejo pozicijo neto upnic. Obseg neto terjatev je v povprečju septembra 2015 znašal 1,4 mrd EUR, kar je le 86 mio EUR manj v primerjavi z marcem. Pri tem imajo vodilno vlogo banke v večinski tuji lasti, ki presežna sredstva kratkoročno plasirajo matičnim bankam v tujino. Domače banke ostajajo omejene pri upravljanju presežne likvidnosti na tem trgu in ob veliki presežni likvidnosti celotnega Evrosistema ne pričakujemo, da se bo to v bližnji prihodnosti izboljšalo. Prav tako ne pričakujemo oživitve slovenskega medbančnega trga. Obseg stanja prejetih in danih depozitov na tem trgu je konec tretjega četrtletja znašal skromnih 131 mio EUR.

Domače banke so omejene pri upravljanju likvidnosti na mednarodnih finančnih trgih.

2.5 Solventnost bank

Povzetek

Solventnost slovenskega bančnega sistema se je v prvih devetih mesecih 2015 izboljšala, vendar razlike med skupinami bank ostajajo precejšnje. Tveganju solventnosti ostajajo, kljub rahlemu izboljšanju količnikov kapitalne ustreznosti, najbolj izpostavljene majhne domače banke. Na ravni slovenskega bančnega sistema se je rast količnikov kapitalne ustreznosti pričakovano upočasnila, ostajajo pa ti nad razpoložljivim povprečjem držav evroobmočja. Kakovostna struktura kapitala ostaja visoka, hkrati so banke kapitalno ustreznost uspele izboljšati ne samo z dokapitalizacijami, temveč tudi z ustvarjanjem notranjega kapitala prek pozitivnega poslovnega rezultata.

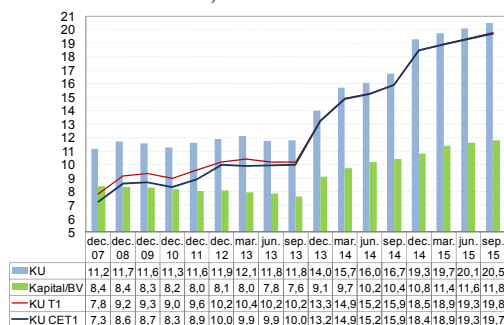
V obdobju šibke kreditne aktivnosti in nizkih aktivnih obrestnih mer je ustvarjanje dobička in s tem kapitala razmeroma omejeno. Pri vzdrževanju kapitalne ustreznosti ima zato še naprej pomembno vlogo optimalna poraba obstoječega kapitala. K njej bo pomembno prispevalo hitrejša in učinkovitejša zmanjševanje obsega nedonosnih terjatev. Banke morajo svoje poslovne modele prilagoditi tako, da bodo lahko izpolnile novo bančno regulativo in s tem uspele ohraniti stabilno kapitalno ustreznost.

1.1.1 Kapitalna ustreznost

Izboljševanje količnikov kapitalne ustreznosti slovenskega bančnega sistema se je v prvih devetih mesecih 2015 nadaljevalo, vendar manj intenzivno kot v letu 2014. Na rast količnikov sta vplivala povečanje kapitala zaradi pozitivnega poslovnega rezultata in dokapitalizacije nekaterih bank ter krčenje kapitalskih zahtev. Skupni količnik kapitalne ustreznosti (v nadaljevanju: KU) se je povečal za 1,2 odstotne točke, na 20,5%. Majhne razlike med ravnmi količnikov kažejo visoko kakovostno strukturo kapitala.

Rast količnikov kapitalne ustreznosti se je v prvih devetih mesecih 2015 upočasnila.

Slika 2.41: Osnovni kazalniki kapitalne ustreznosti bančnega sistema, na posamični osnovi, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Kapitalna ustreznost se je v prvih devetih mesecih 2015 izboljšala pri vseh skupinah bank, vendar razlike med njimi ostajajo precejšnje. Z visokimi količniki kapitalne ustreznosti še naprej izstopajo velike domače banke, se je pa rast njihove kapitalne ustreznosti pričakovano močno upočasnila. KU, ki je konec septembra dosegla 23,6%, se je v letu 2015 dodatno izboljšala z rastjo obsega kapitala, ki se je povečal zaradi pozitivnega poslovnega rezultata in ne z dokapitalizacijami kot minula leta. Hkrati so nadaljevale z zniževanjem kapitalskih zahtev, predvsem na račun še trajajočega krčenja kreditne aktivnosti. Upočasnila se je dinamika rasti kapitalne ustreznosti tudi pri bankah v večinski tuji lasti in je konec junija dosegla 17,2%.

Razlike v KU med skupinami bank ostajajo precejšnje. Velike domače banke izstopajo z visokimi količniki KU.

Med skupinami bank ostajajo kapitalno najranjlivejše majhne domače banke in hranilnice. Njihova KU se je sicer v prvih treh četrtletjih 2015 povišala za 0,8 odstotne točke, na 12,5%, še vedno pa močno zaostaja za povprečjem slovenskega bančnega

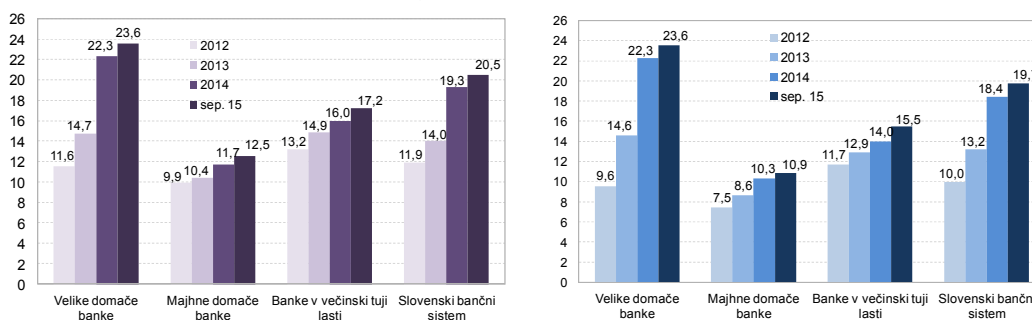
Majhne domače banke ostajajo kapitalno najranjlivejše.

sistema. Za razliko od drugih dveh skupin bank je rast njihove KU v letu 2015 posledica relativno večjega prirasta kapitala zaradi dokapitalizacij v primerjavi z rastjo kapitalskih zahtev. Te so bile večje predvsem na račun pozitivne kreditne aktivnosti hranilnic. Ranljivost te skupine bank je ob nižji kapitalski ustreznosti povečana zaradi večje izpostavljenosti kreditnemu tveganju. Majhne domače banke so v prvih devetih mesecih 2015 uspele rahlo izboljšati kakovost kreditnega portfelja, merjenega z deležem razvrščenih terjatev, z zamudami nad 90 dni, toda ta kljub temu z 11,7% ostaja nad povprečjem bančnega sistema. Hkrati ta skupina bank ohranja majhen delež kapitala v bilančni vsoti, kar jo še dodatno izpostavlja večjemu tveganju solventnosti.

Banke, še zlasti majhne domače, so izpostavljene regulatornemu tveganju.

Majhne domače banke so zaradi svoje majhnosti – še bolj kot drugi dve skupini bank – izpostavljene tudi regulatornemu tveganju. Izpolnjevanje vseh zahtev in novih makrobonitetnih instrumentov, ki sta jih prinesli novi evropski bančni regulativi CRR in CRDIV, pomeni za banke velik izziv. Poslovne modele morajo prilagajati tako, da bodo lahko sledile novim zahtevam in zagotavljale dovolj kakovostnega kapitala.

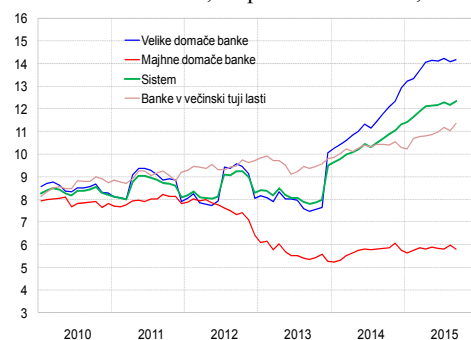
Slika 2.42: Kapitalna ustreznost (levo) in kapitalna ustreznost navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) po skupinah bank, na posamični osnovi, v odstotkih

Opomba: Podatki za bančni sistem ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije od leta 2014, podatki za skupino majhnih domačih bank pa od leta 2013.

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.43: Razmerje med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto po skupinah bank, na posamični osnovi, v odstotkih, mesečni podatki

Opomba: Podatki za bančni sistem ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije od leta 2014, podatki za skupino majhnih domačih bank pa od leta 2013.

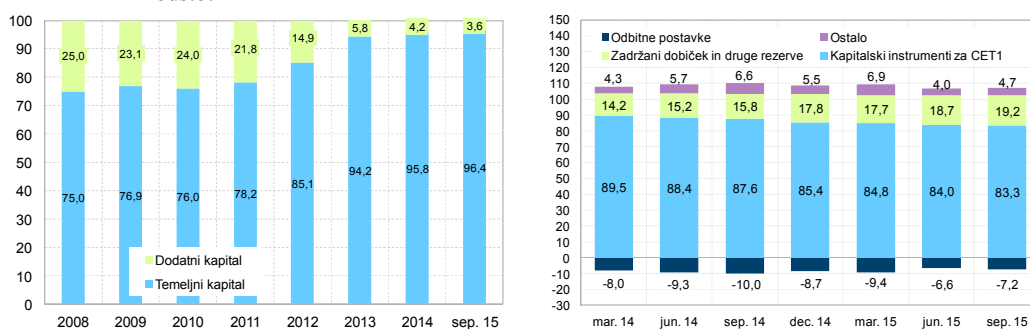
Vir: Banka Slovenije

Struktura kapitala

Banke so kapital povečale s pozitivnim poslovnim rezultatom in dokapitalizacijami.

Obseg regulatornega kapitala slovenskega bančnega sistema se je v devetih mesecih 2015 povečal za 103 mio EUR, na 4.084 mio EUR. Banke so za razliko od predhodnih let začele krepiti obseg svojega kapitala s pozitivnim poslovnim rezultatom, kar se je izrazilo tudi v povečanju deleža postavk dobička v strukturi navadnega lastniškega temeljnega kapitala. V strukturi kapitala se je ponovno povečal delež temeljnega kapitala, na 96,4%, kar potrjuje visoko stopnjo kakovosti kapitala slovenskih bank.

Slika 2.44: Struktura regulatornega kapitala (levo) in struktura navadnega lastniškega temeljnega kapitala (desno) za bančni sistem, na posamični osnovi, v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

Ustvarjanje dobička je za banke v obdobju nizke kreditne aktivnosti, zniževanja posojilnih obrestnih mer in velikega dohodkovnega tveganja relativno omejeno. Za vzdrževanje in krepitev kapitalske ustreznosti je zato poleg ustvarjanja notranjega kapitala pomembna tudi njegova optimizirana poraba.

Kapitalske zahteve

Krčenje kapitalskih zahtev se je v prvih devetih mesecih 2015 upočasnilo. V tem obdobju se je njihov obseg zmanjšal za 3,5% oziroma 57 mio EUR, na 1.595 mio EUR. Glavni razlog za zmanjševanje kapitalskih zahtev ostaja krčenje kreditiranja nebančnega sektorja, ki se je nekoliko umirilo.

Kapitalske zahteve za kreditno tveganje so se v devetih mesecih 2015 zmanjšale za 55 mio EUR, na 1.419 mio EUR, kar je 3,8% bilančne vsote. Spremembe v njihovi strukturi ne izražajo izrazitejšega izboljšanja porabe kapitala. Kapitalske zahteve za izpostavljenosti do podjetij in bančništva na drobno so se v obravnavanem obdobju zmanjšale zaradi krčenja kreditne aktivnosti. Kljub temu ti dve kategoriji skupaj ohranjata visok, 62-odstotni delež v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje in sta tako zaradi visokih uteži pomembno breme kapitala. Hkrati se je ohranil razmeroma majhen delež kapitalskih zahtev za izpostavljenosti, zavarovane z nepremičninami, ki bankam omogočajo uporabo nižjih uteži tveganosti. Obseg teh kapitalskih zahtev se je v polletnem obdobju povečal le za 5,6 mio EUR, na 88 mio EUR.

Zmanjšanje kapitalskih zahtev zaradi krčenja kreditne aktivnosti.

Spremembe v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje ne izražajo boljše optimizacije kapitala.

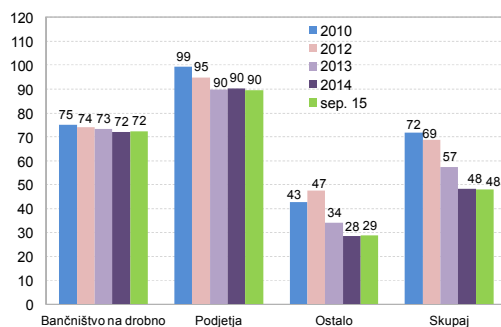
Tabela 2.8: Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih

	Stara metodologija				Nova uredba CRR							
	2013				2014				sep. 15			
	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj	Velike domače banke	Majhne domače banke	Banke v večinski tuji lasti	Skupaj
Kapitalske zahteve za kreditno tveganje v mio EUR	1085	167	632	1883	809	87	578	1474	775	88	556	1419
Struktura kapitalskih zahtev za kreditno tveganje v odstotkih												
Širša država, mednarodne org.	0,7	1,6	1,0	0,9	1,4	2,7	2,1	1,7	1,4	3,6	2,5	2,0
Institucije	13,1	1,9	2,7	8,6	10,0	1,6	3,6	6,6	9,4	1,3	3,2	6,5
Podjetja	38,3	28,7	45,5	39,9	33,5	19,5	40,5	33,1	31,3	18,9	40,0	34,0
Bančništvo na drobno	21,5	23,9	33,8	25,7	25,4	35,5	30,4	27,9	25,5	34,1	30,6	28,0
Zavarovane z nepremičninam	2,6	8,3	4,9	3,9	3,5	13,0	7,4	5,6	3,9	15,3	8,0	6,2
Neplačane izpostavljenosti	4,4	7,6	4,1	4,6	13,8	16,9	10,8	12,7	15,6	13,2	10,7	13,5
Izpostavljenosti, povezane z zelo velikim tveganjem	9,6	21,9	4,0	9,0	4,1	1,6	1,6	2,9	3,9	1,8	1,1	2,6
Drugo	9,9	6,2	4,0	7,5	8,3	9,2	3,5	9,4	9,0	11,9	3,8	7,2

Vir: Banka Slovenije

Pri ohranjanju stabilne kapitalske ustreznosti bosta ob novih potrebah po kapitalu pomembno vlogo imela optimalna poraba obstoječega kapitala ter pospešeno in učinkovito čiščenje bančnih bilanc oziroma zmanjševanja slabih posojil.

Slika 2.45: Uteži tveganja po vrstah kreditne izpostavljenosti, na posamični osnovi, v odstotkih

Opomba: Utež tveganja je izračunana kot razmerje med tvegano prilagojeno aktivno za kreditno tveganje in celotno kreditno izpostavljenostjo po posamezni vrsti kreditne izpostavljenosti, izraženo v odstotkih.

Vir: Banka Slovenije

Visoke uteži tveganosti otežujejo optimizacijo kapitala.

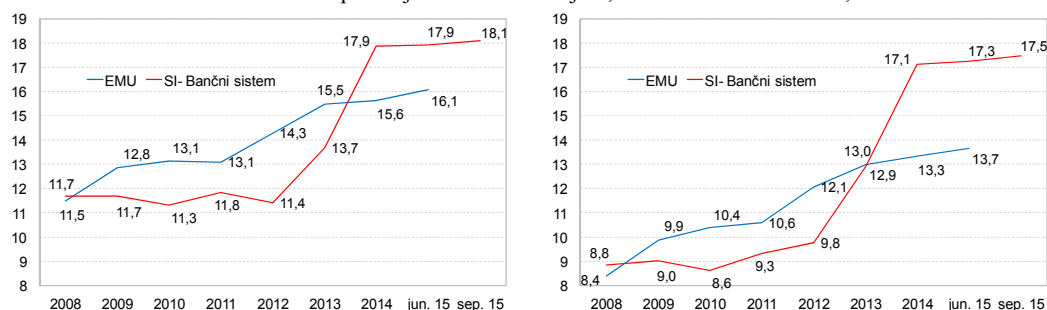
Banke se pri optimizaciji kapitala soočajo z visokimi utežmi tveganosti, ki so posledica več dejavnikov. Prvič, skoraj vse banke uporabljajo standardiziran pristop ocenjevanja tveganja, ki omejuje uporabo nižjih uteži tveganosti. Drugič, v strukturi kreditnega portfelja imajo banke velik delež izpostavljenosti do podjetij in bančništva na drobno, katerih uteži tveganosti so konec septembra 2015 znašale visokih 90% oziroma 72%. Tretjič, banke bi lahko uporabile na primer nižje uteži tveganosti pri terjatvah, zavarovanih z nepremičninami, a so pri tem omejene z neizpolnjevanjem pogojev in resursi za vzpostavitev sistema ocenjevanja in spremljanja vrednosti nepremičnin. Četrto, banke imajo v strukturi kapitalskih zahtev za kreditno tveganje 16% kapitalskih zahtev za neplačane oziroma visoko tvegane izpostavljenosti, ki so jim dodeljene najvišje uteži. Konec septembra so povprečne uteži tveganosti za te izpostavljenosti znašale 120%. Čiščenje kreditnega portfelja, s katerim bi se lahko razbremenil kapital, je razmeroma počasno. K hitrejšemu zmanjševanju obsega slabih terjatev, ki pomeni tudi ključno podporo kreditni rasti, bi med drugim pripomogli učinkovitejši stečajni postopki. To bi olajšalo izterjavo dolgov in s tem zmanjšalo stroške unovčitve kreditnih zavarovanj.

1.1.2 Primerjava kapitalске ustreznosti z EU – konsolidirani podatki

Količnika solventnosti bančnega sistema ostajata nad zadnjim razpoložljivim povprečjem evroobmočja.

Skupna kapitalska ustreznost (KU) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (KU T1) slovenskega bančnega sistema na konsolidirani osnovi sta se v prvih devetih mesecih 2015 izboljšali in tako ostali nad povprečjem držav evroobmočja²⁵. Prvi količnik se je povečal za 0,2 odstotni točki, na 18,1%, medtem ko se je KU T1 izboljšal za 0,4 odstotne točke, na 17,5%. Majhen razmik med količnikoma KU in T1 KU pri slovenskih bankah v primerjavi z razmikom pri državah evroobmočja kaže kakovostnejšo strukturo kapitala naših bank.

Slika 2.46: Gibanje količnika kapitalске ustreznosti (levo) in količnika kapitalске ustreznosti temeljnega kapitala (desno) slovenskega bančnega sistema v primerjavi z evroobmočjem, na konsolidirani osnovi, v odstotkih

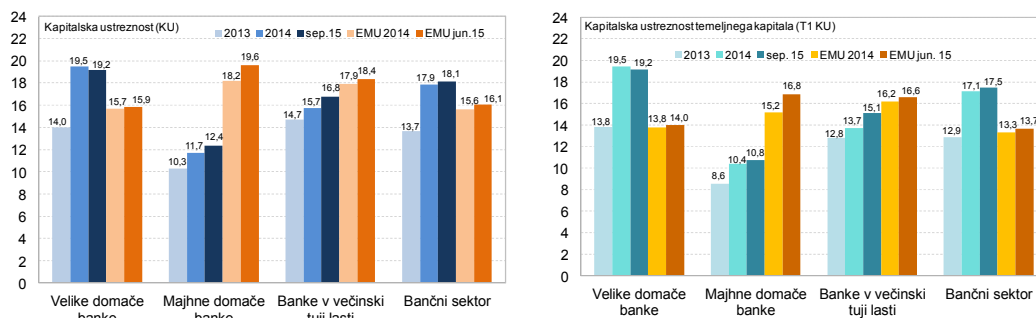

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Z visoko kapitalsko ustreznostjo tako kot pri posamičnem izkazu izstopajo velike domače banke, medtem ko kapitalsko najranljivejše ostajajo majhne domače banke. Te kljub rahlemu izboljšanju kapitalске ustreznosti v obravnavanem obdobju najbolj zaostajajo za primerljivimi bankami držav evroobmočja. Medtem so banke v večinski tuji lasti s ponovnim izboljšanjem KU ta zaostanek v tem obdobju zmanjšale.

²⁵ Zadnji razpoložljivi podatek za povprečje držav evroobmočja je za junij 2015.

Slika 2.47: Kapitalska ustreznost (levo) in kapitalska ustreznost temeljnega kapitala (desno) v primerjavi z evroobmočjem po skupinah bank, na konsolidirani osnovi, v odstotkih

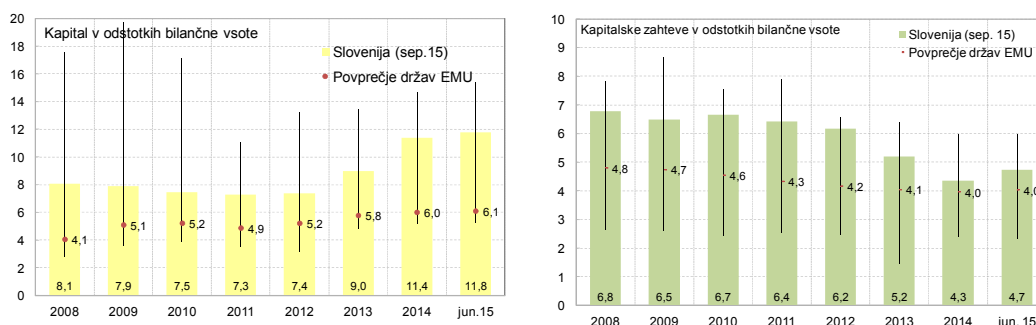
Opomba: Podatki za skupino majhnih domačih bank od vključno leta 2013 ne vključujejo dveh bank v postopku nadzorovane likvidacije.

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

Zmanjšanje tveganja solventnosti slovenskega bančnega sistema se izraža ne samo v višjih kapitalskih količnikih, temveč tudi v večjem deležu knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti. Ta se je ob povečanju kapitala in nadaljnjem krčenju bilančne vsote v prvih devetih mesecih 2015 povečal na 11,8%, kar je precej nad povprečjem držav evroobmočja. Na drugi strani slovenske banke kljub krčenju kreditiranja ohranjajo s 4,7% razmeroma velik delež kapitalskih zahtev v bilančni vsoti, v primerjavi z državami evroobmočja. Glavni razlog ostajajo visoke uteži tveganosti slovenskih bank, ki jih omejujejo pri učinkovitejši porabi kapitala, o čemer smo že pisali.

Delež knjigovodskega kapitala v bilančni vsoti ostaja nad povprečjem evroobmočja.

Slika 2.48: Porazdelitev razmerja med knjigovodskim kapitalom in bilančno vsoto za države EMU (levo) ter razmerja med kapitalskimi zahtevami in bilančno vsoto (desno) za države EMU, podatki na konsolidirani osnovi, v odstotkih

Vir: ECB (SDW), Banka Slovenije

3. NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

3.1 Lizinške družbe

Povzetek

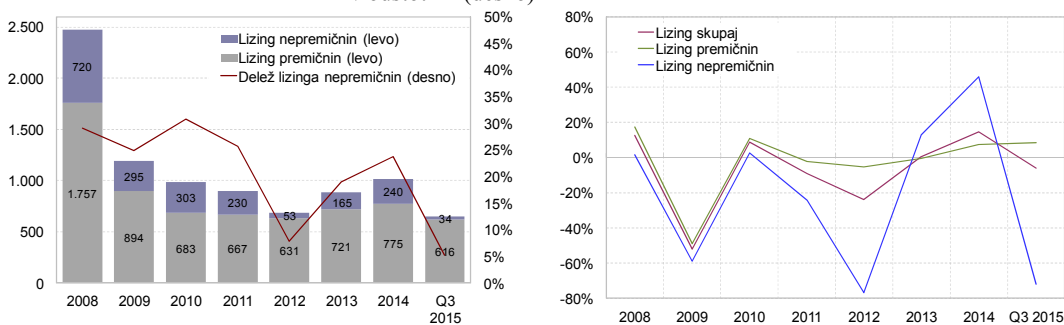
Ugodno gospodarsko okolje se v poslovanju lizingov izraža predvsem v povečani aktivnosti na področju premičninskih poslov. Povečevanje deleža zamud pri plačilih v celotnem stanju poslov se umirja. Uspešnost poslovanja lizinških družb se izboljšuje, saj so v vseh treh četrtletjih leta 2015 dosegle čisti dobiček.

Konsolidacijski proces, ki se je začel v letu 2015, se kaže v likvidaciji posameznih lizinških družb, katerih posle prevzemajo matične družbe (najpogosteje komercialne banke), in v prodaji posameznih lizinških družb/poslov drugim podjetjem, ki ne izvajajo dejavnost najema. Za lizinške družbe se s krčenjem posojil doma in tudi v tujini povečuje likvidnostno tveganje.

Obseg poslovanja lizinških družb

V prvih devetih mesecih 2015 je bilo za 6% manj novih poslov kot v enakem obdobju leta 2014. Na manjši obseg novih poslov je vplivalo krčenje poslov z nepremičninami. Aktivnosti na področju nepremičnin so v zadnjih dveh letih narekovali predvsem posli s predhodno zaseženimi nepremičninami iz finančnega in poslovnega lizinga.

Slika 3.1: Obseg novoodobrenih lizinških²⁶ poslov v mio EUR, delež lizinga nepremičnin v odstotkih (levo) in letne stopnje rasti novoodobrenih poslov v odstotkih (desno)

Pozitiven trend pri novih poslih s premičninami in negativen pri novih poslih z nepremičninami.

Na področju premičnin se je pozitiven trend nadaljeval tudi v letu 2015. V prvih devetih mesecih so se posli s premičninami medletno povečali za 8,3%, na 615,9 mio EUR. Pogodbe so se sklepale predvsem za osebna ter za komercialna in tovorna vozila. Razmerje med zneskom odobritve financiranja in vrednostjo premičnine (LTV) je ostalo stabilno na ravni 79,4%. Na področju nepremičnin so lizinške družbe sklenile le za 34,1 mio EUR novih poslov oziroma medletno za 72% manj. Glavnina poslov je bila izvedena na podlagi predhodno zaseženih poslovnih zgradb, kar nakazuje, da gre za obnavljanje obstoječih pogodb. Razmerje med zneskom odobritve financiranja in vrednostjo nepremičnine (LTV) ostaja visoko, 97,1%.

Krčenje stanja lizinških poslov se nadaljuje. Nekoliko se je izboljšal delež terjatev v zamudi nad 90 dni.

Umikanje lizinških družb iz nepremičninskega trga se je najbolj izrazilo pri stanju vseh lizinških poslov. To se je septembra 2015 medletno skrčilo za 8,5%, na 2,9 mrd EUR. Stanje pri lizingu nepremičnin se je skrčilo za 17,9%, na 1,2 mrd EUR, stanje lizinga premičnin pa za 0,9%, na 1,7 mrd EUR. Do septembra 2015 se je delež terjatev v zamudi nad 90 dni medletno zmanjšal za 0,3 odstotne točke, na 10,3%. Tržna vrednost pogodbenih predmetov, zasežena zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, se je znižala za 5,1%.

Financiranje drugih institucionalnih sektorjev

Največji komitenti lizinških družb ostajajo nefinančne družbe in gospodinjstva. Njihov delež je konec septembra 2015 obsegal 61,9% in 38,0% celotnega stanja poslov.

Stanje poslov z gospodinjstvi se je v tretjem četrtletju 2015 medletno skrčilo za 0,4%, na 1,1 mrd EUR. Tveganost sektorja gospodinjstev je z vidika nepravočasnega poravnavanja obveznosti ostala nizka. Delež terjatev do gospodinjstev v zamudi nad 90 dni se je v prvih

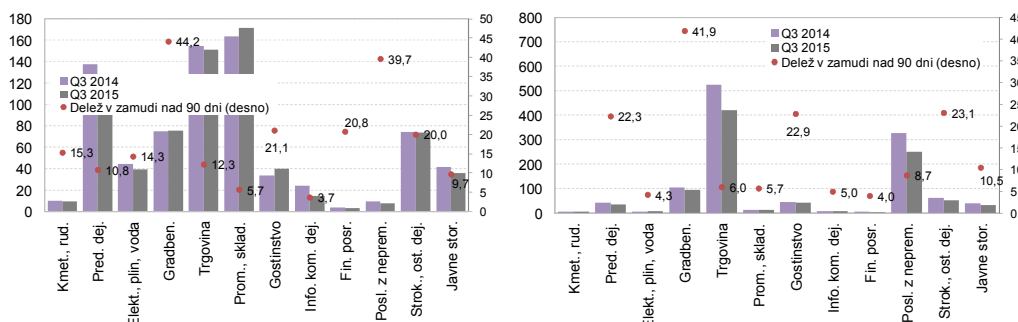
²⁶ Zaradi razpoložljivosti podatkov so v celotnem poglavju lizinški posli vrednoteni po nabavni vrednosti do leta 2008, naprej po financirani vrednosti; od leta 2010 tudi brez financiranja zalog.

devetih mesecih 2015 povečal za 0,9 odstotne točke, na 5,2%. K temu je prispevalo poslabšanje stanja na področju nepremičnin.

Stanje poslov z nefinančnimi družbami se je v obravnavanem obdobju skrčilo za 12,9%, na 1,7 mrd EUR. Na krčenje je vplivalo predvsem krčenje stanja poslov z nepremičninami, ki izvira iz pomanjkanja aktivnosti pri financiranju gradnje poslovnih in stanovanjskih objektov. Zaradi pomanjkanja interesa za sklepanje novih nepremičninskih poslov pričakujemo, da se bo trend krčenja novih in tudi že obstoječih poslov nadaljeval. Nefinančne družbe ostajajo bolj naklonjene lizingu premičnin, čeprav so se tudi te medletno zmanjšale za 4,1%, na 740,9 mio EUR. Zanimanje za komercialna in tovorna vozila ter za osebna vozila se je kljub temu okrepilo za 8,1%, na 260,6 mio EUR, in za 1,4%, na 201,2 mio EUR.

Krčenje stanja poslov z nefinančnimi družbami se nadaljuje zaradi krčenja nepremičninskih poslov.

Slika 3.2: Stanje liziških poslov nefinančnih družb po dejavnostih pri premičninah (levo) in nepremičninah (desno) v mio EUR in delež stanja v zamudi nad 90 dni

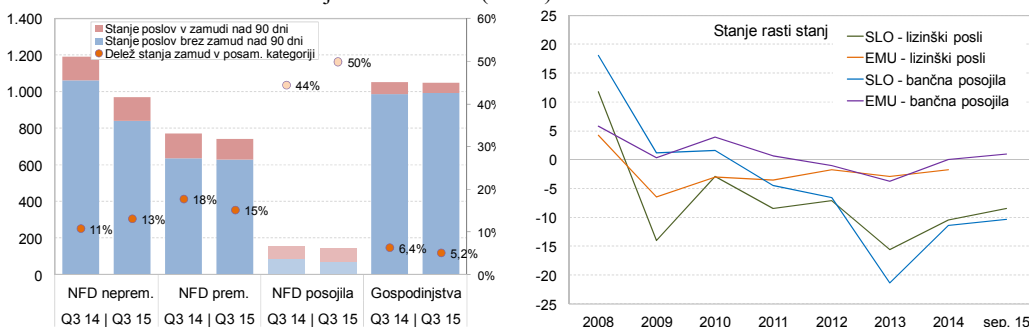
Opomba: Delež v zamudi nad 90 dni pri nepremičninah v kmetijstvu in rudarstvu je bil 95%.

Vir: Banka Slovenije

Nefinančne družbe so za liziške družbe največje kreditno tveganje zaradi razmeroma večje izpostavljenosti in zaradi večjega deleža nedonosnih terjatev v tej skupini dolžnikov. V prvih devetih mesecih leta 2015 se je delež terjatev v zamudi nad 90 dni povečal za 0,9 odstotne točke, na 14,0%. Obseg terjatev v zamudi nad 90 dni se je zmanjšal pri nepremičninah in tudi pri premičninah, povečanje deleža pa je posledica hitrejšega zmanjševanja obsega vseh poslov.

Delež terjatev v zamudi nad 90 dni se je pri nefinančnih družbah povečal na 14% kot posledica krčenja stanja poslov.

Slika 3.3: Stanje in delež liziških poslov v zamudi nad 90 dni v mio EUR in v odstotkih (levo) ter stopnje rasti stanj liziških poslov in bančnih posojil nebančnim sektorjem v odstotkih (desno)

Vir: Leaseurope, ZBS, ECB, Banka Slovenije, lastni izračuni.

Vrsta posla, ki prevladuje pri nefinančnih družbah, je finančni najem in predstavlja 60,2% oziroma 1.029,7 mio EUR celotnega stanja vseh poslov z nefinančnimi družbami. Struktura poslov se v zadnjem letu ni bistveno spremenila. Pri finančnem najemu se je delež zamud povečal za 0,5 odstotne točke, na 15,8%, in sicer predvsem zaradi krčenja stanja poslov.

Uspešnost liziških družb

Poslovni rezultat je bil v prvih devetih mesecih 2015 pozitiven. Odpisi so se v primerjavi z enakim obdobjem 2014 povečali za 160%, vendar so bili posledica nadpovprečnega odpisa, ki ga je izvedla le ena liziška družba, in sicer na račun nepremičninskih poslov. Finančni vzvod je ob hkratnem zmanjšanju kapitala in zadolženosti ostal nespremenjen pri 10,6-kratniku. Poslovanje liziških družb se v zadnjih letih osredotoča na donosnejše premičninske posle.

Poslovanje je bilo pozitivno, kljub povečanim odpisom.

V obdobju velikih nepremičninskih projektov se je lizišne družbe ustanovljalo le za financiranje tovrstnih enkratnih projektov. Danes take družbe ne ustvarjajo novih poslov, temveč ohranjajo denarni tok samo iz najemnin. V letu 2015 se je zaradi tega začel trend njihovega ukinjanja bodisi v obliki prevzemov s strani podjetij, katerih osnovna dejavnost ni povezana z lizingom, bodisi z likvidacijo družb in prenosom poslovanja na druge obstoječe družbe. Posamezne banke so tudi začele izvajati pripajanje hčerinskih liziških družb in ponujati predvsem storitve finačnega lizinga.

Tabela 3.1: Uspešnost liziških družb in viri financiranja

											Stopnje rasti (v %)									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	sep. 15	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	sep. 15
Bilančna vsota (v mio EUR)	3.555	4.748	5.620	5.663	5.427	5.088	4.842	3.826	3.461	3.093	30,3	33,5	18,4	0,8	-4,2	-6,2	-4,8	-21,0	-9,5	-10,6
Kapital (v mio EUR)	205	234	267	200	205	204	114	5	288	256	21,1	14,2	14,2	-25,2	2,4	-0,3	-43,9	-95,6		-11,3
Celotni dobiček oziroma izguba (v mio EUR)	43	47	29	-33	-30	-19	-121	-266	-50	22	17,8	8,8	-38,5	-215,3	10,9	34,8	-527,3	119,3	-81,1	
ROA – donos na sredstva (v %)	2,4	1,1	0,6	-0,6	-0,5	-0,4	-2,4	-6,9	-1,5	0,9										
ROE – donos na kapital (v %)	42,1	21,4	11,5	-14,2	-14,6	-9,4	-76,0	-5228,7	-17,5	11,0										
Finančne in poslovne obveznosti (v mio EUR)	3.330	4.486	5.314	5.427	5.179	4.843	4.681	3.729	3.061	2.702	30,7	34,7	18,5	2,1	-4,6	-6,5	-3,3	-20,4	-17,9	-11,7
obv. do bank in podjetij v skupini/bilančna vsota (v %)	94	94	95	96	95	95	97	97	88	87										
Naložbene nepremičnine	397	538	560	580	836	929	1.118	1.002	822	656		35,4	4,1	3,6	44,0	11,2	20,3	-10,3	-18,0	-20,2
naložbene nepremičnine/sredstva (v %)	11	11	10	10	15	18	23	26	24	21										
Fin. odhodki, iz oslabitev in odpisov fin. naložb. (v mio EUR)	3	2	10	120	167	127	157	192	98	97										

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo liziške družbe, vključene v poročanje Banki Slovenije (podatki BS od leta 2013, pred tem AJPES).

Vir: AJPES, BS

Glavni vir financiranja liziških družb ostajajo finančna posojila iz tujine, ki so se medletno zmanjšala za 17%. Zaradi še močnejšega trenda umikanja, predvsem domačih poslovnih bank, iz financiranja liziških družb se je delež tujih posojil povečal za 3,7 odstotne točke, na 73,5%, pri čemer so vse finančne obveznosti znašale 2,6 mrd EUR.

3.2 Zavarovalnice

Povzetek

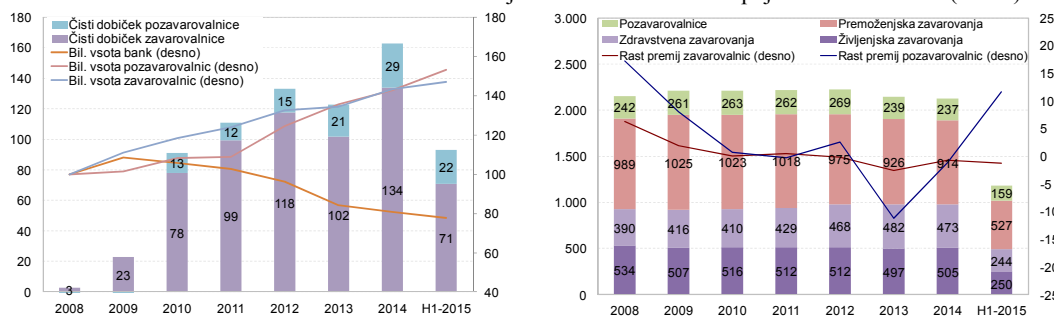
Pri zavarovalniški dejavnosti se okrevanje domačega gospodarstva ne izraža v rasti zbranih premij, medtem ko se na področju pozavarovalništva stanje izboljšuje.

Večja volatilitnost na kapitalskih trgih v povezavi z nizkimi obrestnimi merami dodatno vpliva na poslovanje celotnega zavarovalniškega sektorja. Naložbe v obveznice, delnice in vzajemne sklade obsegajo 77,6% bilančne vsote zavarovalnic in pozavarovalnic. Okolje nizkih obrestnih mer zmanjšuje donosnost glavnega naložbenega razreda zavarovalnic, obveznic, in to povečuje tveganje reinvestiranja prejetih kuponov in zapadlih obveznic.

Značilnosti poslovanja zavarovalnic

Zavarovalnice in pozavarovalnice so gospodarsko in dolžniško krizo prenesle bolj kot banke. Bilančna vsota zavarovalnic in pozavarovalnic se je v zadnjih petih letih povečevala, medtem ko se je bilančna vsota bančnega sektorja močno skrčila.

Slika 3.4: Gibanje čistega dobička v mio EUR in bilančne vsote v odstotkih (indeksirano na 2008) (levo) ter zbrana bruto premija po posameznih vrstah zavarovanj v mio EUR in letne stopnje rasti v odstotkih (desno)

Vir: AZN, Banka Slovenije

Boljše gospodarske razmere so pozitivno vplivale na rast premij pozavarovalnic, medtem ko se je pri zavarovalnicah nadaljevalo krčenje premij. Gospodarska kriza je spremenila

nakupne navade zavarovancev in zmanjšala število aktivnih gospodarskih subjektov, kar se še vedno izraža v zadržanem povpraševanju po zavarovalnih produktih. V prvi polovici leta 2015 so se premije zavarovalnic medletno skrčile za 1,3%, na 1.021 mio EUR. Ob tem so se skrčile bruto premije v vseh treh kategorijah zavarovanja.

Zavarovalnice so v prvi polovici leta 2015 medletno ustvarile za 20,5% manj čistega dobička oziroma 71,1 mio EUR. Posledično sta se tudi kazalnika rentabilnosti medletno znižala. ROE je na polletni ravni znašal 5,5%, ROA pa 1,1%. Pri pozavarovalnicah je bila slika obratna, čisti dobiček so povečale za 21,5%, na 21,8 mio EUR, kar je izboljšalo kazalnike rentabilnosti.

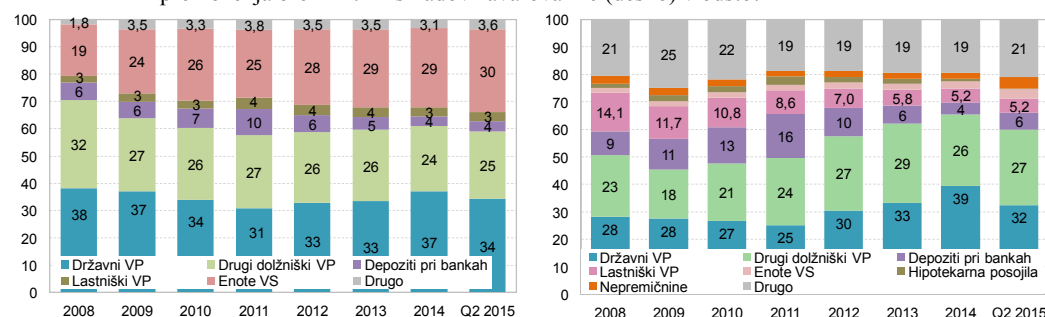
Stabilnost in tveganja zavarovalniškega sektorja

Negotovosti glede prihodnje družbene blaginje lahko v prihodnje dodatno vplivajo na nakupne navade zavarovancev, kar vpliva tudi na poslovanje zavarovalnic. Valutno tveganje ostaja skladno z naložbeno strukturo zavarovalnic in pozavarovalnic majhno, saj obsegajo naložbe v EUR 96,7% vseh naložb.

Okolje nizkih obrestnih mer pomeni večjo grožnjo za tiste zavarovalnice, ki imajo večje število produktov vezanih na zagotovljen fiksen donos. V slovenskem zavarovalniškem okolju je delež tovrstnih produktov omejen. Kljub vsemu tveganje nizkih obrestnih mer ostaja pomemben dejavnik za zavarovalnice, saj predstavljajo naložbe v dolžniške finančne instrumente pomemben delež v bilancah zavarovalnic, kar povečuje tveganje pri reinvestiranju. Poleg tega se v okolju izredno nizkih obrestnih mer povečujejo težave pri usklajevanju med obveznostmi in sredstvi.

Naložbena struktura in s tem povezana naložbena tveganja življenjskih in premoženjskih zavarovanj ostajajo kljub vsemu stabilni. V prvi polovici leta 2015 se je v strukturi kritnih skladov spremenila predvsem izpostavljenost do državnih vrednostnih papirjev kot posledica zapadanja posameznih izdaj obveznic in nizkih donosov. Na račun državnih vrednostnih papirjev se je povečala izpostavljenost do enot vzajemnih skladov in do drugih dolžniških vrednostnih papirjev. Podobna strukturalna sprememba je tudi pri naložbah kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic.

Slika 3.5: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic (levo) in naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic (desno) v odstotkih

Vir: AZN

Konec junija 2015 je znašal delež naložb zavarovalniškega sektorja vključno s pokojninskimi družbami v vrednostne papirje domačih izdajateljev 50,4% vseh naložb. V zadnjih šestih mesecih se je delež zmanjšal za 0,7 odstotne točke, zaradi nadaljevanja krčenja izpostavljenosti do domačih naložb. V prvi polovici leta so neto kupili za 277,0 mio EUR tujih obveznic in za 8,5 mio EUR tujih delnic. Zavarovalniški sektor skupaj s pokojninskimi skladi ostaja le v manjši meri izpostavljen do držav v razvoju, kjer se gospodarska aktivnost upočasnjuje bistveno hitreje od prvotnih pričakovanj.

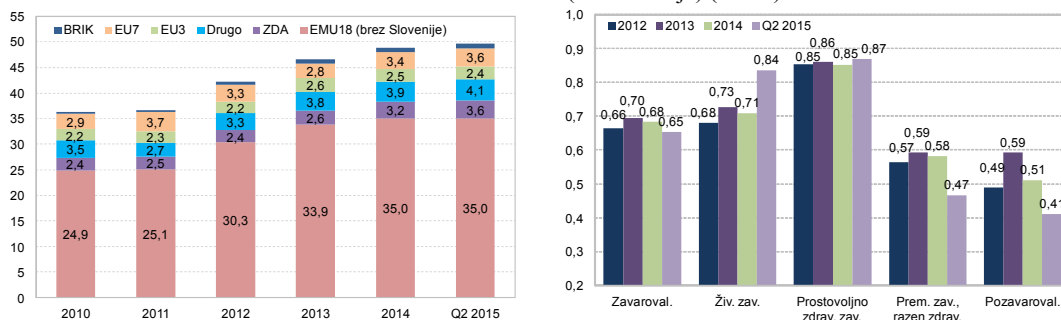
Zavarovalnice in pokojninski skladi so v letu 2015 začeli s trženjem skladov življenjskega cikla ter s tem nadgradili dosedanje ureditve dodatnega pokojninskega zavarovanja. Naložbena politika sklada življenjskega cikla omogoča, da se sredstva in vplačila zavarovanca v času varčevanja, odvisno od starosti, razporejajo med kritnimi skladi z različnimi stopnjami naložbenega tveganja. Okolje nizkih obrestnih mer in uvedba skladov življenjskega cikla bodo pomembno vplivali na strukturo naložb, ki je do začetka leta 2015 temeljila na dolžniških vrednostnih papirjih. V sklade z jamčenega donosa se samodejno razporedijo tisti zavarovanci, ki se približujejo upokojitvi, in tisti, ki niso naklonjeni tveganju. Z uvedbo skladov življenjskega cikla, se dopušča možnost zasledovanja višjih donosov, ki niso dosegljivi skladom z garantiranim donosom, vendar se s tem prenaša tudi naložbeno tveganje z upravljavca na varčevalca.

Okolje nizkih obrestnih mer povečuje naložbeno tveganje in težave pri usklajevanju med obveznostmi in sredstvi.

Nizki donosi in zapadanje državnih obveznic spodbujajo naložbe v enote vzajemnih skladov.

Delež naložb v vrednostne papirje domačih izdajateljev ostaja nad 50%.

Slika 3.6: Delež tujih naložb v vseh naložbah zavarovalniškega sektorja in pokojninskih skladov v odstotkih (levo) ter škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst (kot razmerje) (desno)

Vir: Banka Slovenije, AZN

Škodni rezultat se je poslabšal zaradi hkratnega znižanja premij in povečanja odškodnin.

Škodni rezultat zavarovalnic, merjen kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, je konec junija 2015 znašal 0,65 oziroma 0,03 indeksne točke manj kot v decembru 2014, medtem ko se je medletno poslabšal za 0,04 indeksne točke. Na poslabšanje škodnega rezultata je vplivalo dogajanje na življenjskem in prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju, medtem ko se je škodni rezultat na premoženjskem delu izboljšal. Premije so se zmanjšale pri vseh zavarovalnih vrstah kot posledica spremenjenih navad zavarovancev. Odškodnine so se zmanjšale le pri premoženjskem zavarovanju, medtem ko so se povečale pri življenjskem in prostovoljnem zdravstvenem zavarovanju zaradi postopnega dozorevanja življenjskih zavarovanj, katerih ročnost je navadno 10–15 let. Največja letna rast tovrstno sklenjenih zavarovanj je bila zaznana v letih 2005–2007.

Pozavarovalnici imata visoko geografsko razpršeno poslovanje. Na izboljšanje škodnega rezultata pozavarovalnic je vplivalo predvsem povečanje zavarovalnih premij, ki so se povečale za 11,6%. Povečale so se tudi odškodnine, vendar v manjšem obsegu, za 3,0%.

3.3 Kapitalski trg in vzajemni skladi

Povzetek

Po pozitivnem začetku leta se je trend že v drugem četrtletju 2015 obrnil v negativno smer. Na povečan prodajni pritisk je vplivalo več dejavnikov, med katerimi so izstopala pričakovanja glede skrbi o nadaljnji globalni gospodarski aktivnosti in ugibanja glede nadaljnjih ukrepov centralnih bank. Dogajanje v tujini se je izražalo tudi na domačem kapitalskem trgu, kjer so se razmere dodatno zaostriale zaradi zniževanja likvidnosti, kot posledica pomanjkanja prevzemnih aktivnosti in pomanjkanja novih uvrstitev delnic na borzo.

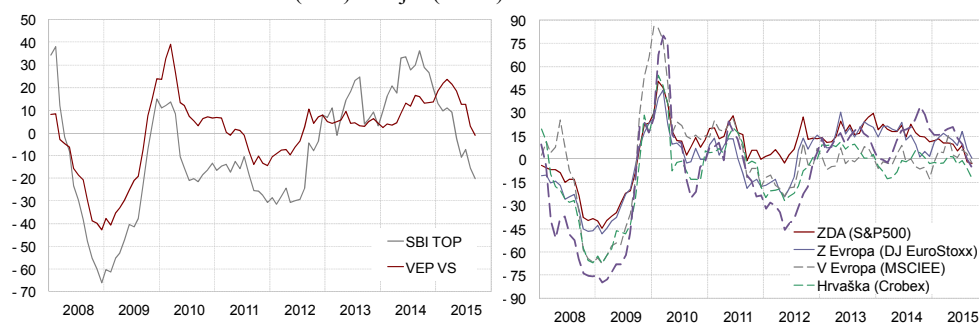
Okolje nizkih obrestnih mer spodbuja podjetja in tudi države k izdajam dolžniških vrednostnih papirjev. Dolgotrajno okolje nizkih obrestnih mer povečuje tveganje realokacije sredstev, saj morajo tržni udeleženci sprejemati vedno večja tveganja za dosego zastavljenih donosov.

Gibanja na kapitalskem trgu

Pozitivno razpoloženje tržnih udeležencev z začetka leta 2015 se je v drugem četrtletju obrnilo v negativno smer in tako povečalo tudi nihajnost na trgu. Na spremembo razpoloženja so vplivali bojazen glede ohlajanja globalne gospodarske aktivnosti ter ugibanja glede novih ukrepov ECB in o zaključku ekspanzivne politike v ZDA. Negativen učinek stimulativnih ukrepov ECB se izraža z upadom prometa na trgu obveznic, kar povečuje likvidnostno tveganje pri finančnih instrumentih.

Konec tretjega četrtletja 2015 je glavina borznih indeksov dosegla negativen medletni donos. Pri pozitivnih donosih je ostal le zahodnoevropski reprezentativni borzni indeks (DJ EuroStoxx). Slovenski borzni indeks je v primerjavi z drugimi indeksi izgubil največ. Poleg negativnih trendov na tujih borzah so na Ljubljansko borzo vplivali še slaba likvidnost in upad naklonjenosti dosedanjih večinskih lastnikov za nadaljevanje privatizacijskega procesa.

Slika 3.7: Letne rasti domačih (levo) in tujih (desno) borznih indeksov v odstotkih

Vir: BS, LJSE, Bloomberg

Zaustavitev privatizacijskega procesa je pomembno vplivala na promet na Ljubljanski borzi. Promet z delnicami in obveznicami je v letu 2015 močno upadel, kar je vplivalo na zmanjšanje koeficienta obračanja sredstev. Nizka likvidnost povečuje možnosti za manipulacijo s tečaji, kar posredno vpliva na povečanje nihajnosti na trgu in na umetno napihovanje vrednosti premoženja, ki se uporablja kot zavarovanje. Posledično se povečuje tveganje slabega zavarovanja poslov z vrednostnimi papirji.

Promet z delnicami se je skoraj prepolovil.

Tabela 3.2: Pregled slovenskega organiziranega trga kapitala

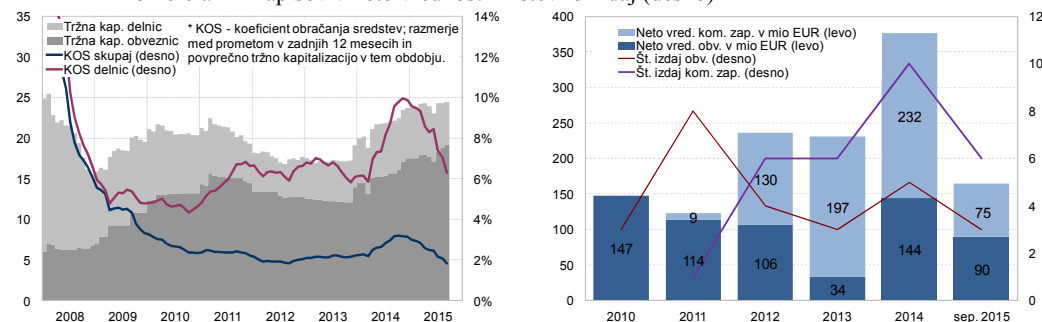
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	sep. 2015
Delnice							
Tržna kapitalizacija							
(v mrd EUR)	8,5	7,0	4,9	4,9	5,2	6,2	5,3
v % BDP	23,9	19,7	13,5	13,9	14,7	16,7	14,0
letna rast (v %)	-0,1	-17,3	-30,3	0,8	5,3	20,1	-17,9
delež tujcev (v %)	7,2	10,0	12,3	13,6	15,5	25,4	26,1
Promet							
(v mio EUR)	719,8	360,8	394,5	302,9	299,4	608,1	252,3
v % BDP	2,0	1,0	1,1	0,9	0,8	1,6	0,7
letna rast (v %)	-24,4	-49,9	9,3	-23,2	-1,1	103,1	-47,3
Letna rast SBI TOP v %	15,0	-13,5	-30,7	7,8	3,2	19,6	-20,2
P/E (prva kotacija)	19,4	43,2	93,1	16,2	19,2		20,6
Divid. donos (prva kot.) v %	2,1	2,1	3,2	3,9	4,0		4,5
Obveznice							
Tržna kapitalizacija							
(v mrd EUR)	10,8	13,2	14,5	12,7	14,5	17,5	19,2
v % BDP	30,6	37,2	40,0	36,1	41,2	47,0	50,6
letna rast (v %)	59,2	21,9	9,6	-11,9	15,6	20,7	22,3
Promet							
(v mio EUR)	156,3	108,9	59,6	55,4	86,1	69,0	38,0
v % BDP	0,4	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
letna rast (v %)	-39,2	-30,3	-45,3	-7,0	55,4	-19,8	-30,3

Opomba: Investicijske družbe, ki so kotirale, vzajemni skladi in bančne menice niso vključeni v podatkih.

Vir: LJSE, SURS

Zaradi negativnega trenda in umikov posameznih delnic z borze je tržna kapitalizacija delnic v obravnavanem obdobju upadla za 17,9%, medtem ko se je tržna kapitalizacija kot posledica novega zadolževanja predvsem države in deloma podjetij obveznic povečala za 22,3%.

Slika 3.8: Tržna kapitalizacija na Ljubljanski borzi v mrd EUR in letni koeficient obračanja sredstev (KOS) (levo) ter izdaja podjetniških obveznic in komercialnih zapisov v neto vrednosti in število izdaj (desno)

Vir: LJSE; KDD, Banka Slovenije, lastni izračuni

Izdaje podjetniških obveznic so se okrepile, medtem ko so se zmanjšale izdaje komercialnih zapisov.

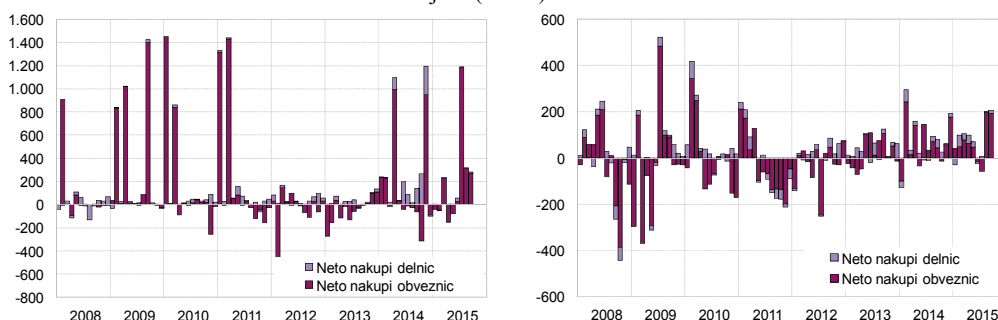
V prvih devetih mesecih 2015 so tri podjetja izdala obveznice v skupni nominalni vrednosti 89,8 mio EUR. V enakem obdobju leta 2014 je bilo izdanih za 28,5 mio EUR podjetniških obveznic, vendar se je vrednost izdaj v zadnjem trimesečju leta 2014 zaradi dveh večjih izdaj močno povečala. V letu 2015 se je šest podjetij odločilo za izdajo komercialnih zapisov v skupni višini 75,0 mio EUR. Štiri izdaje komercialnih zapisov so bile izdane na Ljubljanski borzi. Zadolževanje podjetij se je tako z izdajo komercialnih zapisov nekoliko upočasnilo, saj so v enakem obdobju leta 2014 izdala za 189,2 mio EUR komercialnih zapisov. Država²⁷ je v enakem obdobju izdala štiri obveznice s skupno nominalno vrednostjo 2,9 mrd EUR.

Okolje nizkih obrestnih mer povečuje tveganje za realokacijo sredstev, kar znižuje likvidnost na trgu.

V okolju nizkih obrestnih mer je Švici kot prvi evropski državi uspelo izdati desetletno obveznico z negativnim donosom. V razmerah, ko so vlagatelji pripravljeni sprejemati bistveno večja tveganja pri iskanju želenega donosa oziroma so pripravljeni nalagati v dolžniške instrumente z negativnim donosom izključno zaradi varnosti, se kot posledica realokacije sredstev povečuje likvidnostno tveganje. Povod za bi lahko bil zaključek ekspanzivne monetarne politike s strani ameriške centralne banke s hitrim povečevanjem ključne obrestne mere. Likvidnostno tveganje na mednarodnem sekundarnem trgu obveznic se povečuje tudi zaradi restriktivne bančne regulative in ekspanzivne monetarne politike ECB. Ponudba novih obveznic ne dohaja povpraševanja, ki ga povečuje ekspanzivna politika, kar povečuje vrednost obveznic, zahtevan donos pa upada. To sicer ustvarja dobre pogoje za izdajanje novih obveznic, vendar hkrati z upadom zahtevanega donosa sili tržne udeležence v iskanje alternativnih naložb.

Učinek realokacije sredstev se lahko izrazi tudi pri zadolževanju Slovenije, kar bi povečalo tveganja na domačem kapitalnem trgu. Že tako slaba likvidnost bi se dodatno znižala, zaostri bi se pogoji za nova zadolževanja, to pa bi negativno pritiskalo na novo zadolževanje ter na samo tržno kapitalizacijo lastniških in tudi dolžniških vrednostnih papirjev.

Slika 3.9: Mesečne neto naložbe v mio EUR nerezidentov v Slovenijo (levo) in rezidentov v tujino (desno)

Opomba: Vključene so naložbe v kotirajoče delnice in obveznice ter tiste, ki ne kotirajo na borzi.
Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni izračuni

Zanimanje nerezidentov za slovenske obveznice ostaja veliko.

Neto naložbe nerezidentov ostajajo visoke predvsem pri naložbah v obveznice, medtem ko se je skladno z upočasnitvijo privatizacijskega procesa zanimanje za slovenske delnice v letu 2015 zmanjšalo. Naložbe tujcev so izrazito pozitivno povezane z izdajo domačih državnih obveznic, kar se je pokazalo pri marčevskem in julijemskem povečanju neto naložb tujcev v domače obveznice.

Rezidenti so bili v prvih devetih mesecih 2015 bolj naklonjeni tujim obvezniškim naložbam, ki so se medletno povečale za 6,6%, na 592,2 mio EUR. Neto tok v tuje delnice se je v obravnavanem obdobju povečal za 2,1%, na 124,78 mio EUR. Pri obveznicah so bili največji neto kupci vzajemni pokojninski skladi, ki so neto kupili za 209,2 mio EUR obveznic. Največji neto kupci tujih delnic so bili investicijski skladi – kot posledica večjih vplačil v sklade s strani gospodinjstev predvsem v prvi polovici leta.

Investicijski skladi

Neto tok v sklade se je v prvih devetih mesecih leta 2015 medletno povečal za 4,4-krat, na 129,9 mio EUR. Močna rast neto denarnega toka v sklade se je od maja umirila skladno s povečanjem negotovosti na kapitalnih trgih.

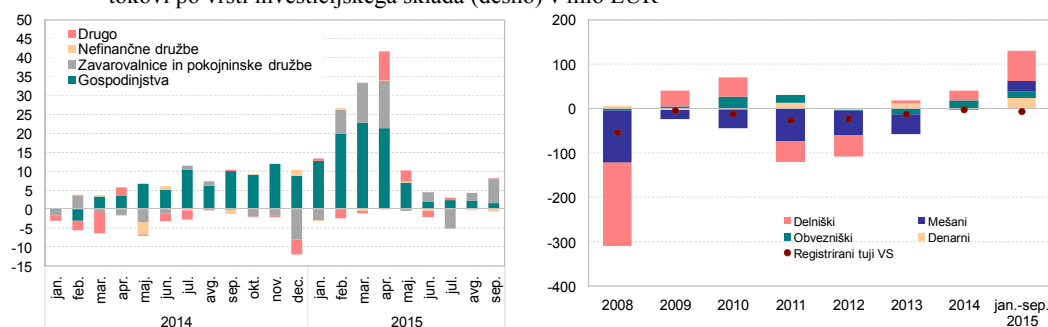
Delež sredstev gospodinjstev v investicijskih skladih se je povečal za 7,4%.

Gospodinjstva so bila največji neto vplačnik v investicijske sklade. V prvih devetih mesecih leta 2015 so vplačala za 91,8 mio EUR oziroma 70,7% vseh neto vplačil. Ob obratu trenda, maja 2015, so se tudi vplačila močno zmanjšala in preselila v varnejše

²⁷ Kot država je mišljen celoten sektor S.13, kot je definiran v Standardni klasifikaciji institucionalnih sektorjev.

oblike naložb, kot so denarni skladi. Delež sredstev gospodinjstev v investicijskih skladih se je septembra 2015 medletno povečal za 7,4%, na 1,2 mrd EUR, kar je 56,4% vseh sredstev v investicijskih skladih. Kot drugi največji vlagatelji ostajajo zavarovalnice z 31,2-odstotnim deležem.

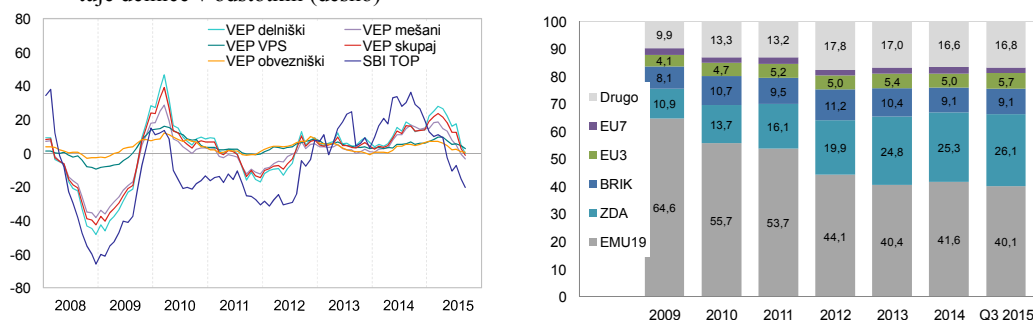
Slika 3.10: Neto denarni tokovi v investicijske sklade po sektorjih (desno) in neto denarni tokovi po vrsti investicijskega sklada (desno) v mio EUR

Vir: ATVP, Banka Slovenije

Geografska razpršenost naložb je preprečila, da bi posamezni tipi investicijskih skladov dosegli večje negativne donose. Mešani investicijski skladi so kljub svoji naravi na letni ravni imeli največji padec. VEP mešanih investicijskih skladov se je septembra na letni ravni skrčil za 3,3%.

Slika 3.11: Letna rast VEP investicijskih skladov in SBI TOP v odstotkih (levo) ter regionalna struktura naložb celotnega sektorja drugih finančnih posrednikov v tuje delnice v odstotkih (desno)

Vir: ATVP, LJSE, Banka Slovenije

4. UKREPI MAKROBONITETNEGA NADZORA

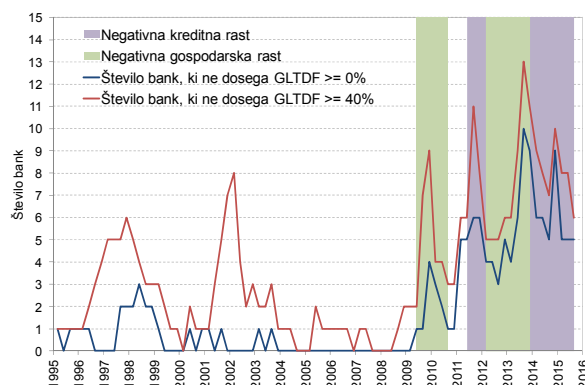
4.1 Spremljanje učinkov instrumentov makrobonitetnega nadzora

Banka Slovenije je konec junija 2014 uvedla makrobonitetni instrument GLTDF²⁸, zato da bi se upočasnilo zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja ter prispevalo k stabilizaciji strukture financiranja in zmanjšanju sistemskega likvidnostnega tveganja financiranja. V nadaljevanju sta glede na tri vnaprej opredeljene cilje instrumenta prikazana doseganje teh ciljev in gibanje spremenljivk, na katere instrument na podlagi predvidenega transmissijskega mehanizma lahko vpliva. Vendar odzivov in učinkov prikazanih spremenljivk ni mogoče pripisati le uvedbi GLTDF, saj so učinki tudi posledica prestrukturiranja bank in podjetij, gospodarskega okrevanja in nestandardnih ukrepov ECB.

4.1.1 Izpolnjevanje zahtev instrumenta v letu 2015

Konec septembra 2015 minimalnih zahtev za GLTDF ni izpolnjevalo pet bank, kar pomeni da so ob pozitivnem prirastu vlog NBS krčile kreditiranje in je bil njihov GLTDF < 0%. Število bank, ki niso izpolnjevale minimalnih zahtev, je ostalo enako skozi celotno leto 2015, čeprav se je nabor bank spreminjal. Od petih bank, ki konec septembra niso izpolnjevale minimalnih zahtev za GLTDF, morajo tri izpolnjevati ostrejšše zahteve za GLTDFq na četrtni ravni, medtem ko preostali dve višje količnike likvidnosti. Število bank, ki ne izpolnjujejo minimalnih zahtev, je razmeroma stabilno, več prilagoditev pa se dogaja na področju vlog nebančnega sektorja.

Slika 4.1: Število bank, ki ob pozitivnem letnem prirastu vlog ne dosegajo GLTDF $\geq 0\%$ in GLTDF $\geq 40\%$

Vir: Banka Slovenije

4.1.2 Upočasnitev zniževanja LTD

Zniževanje LTD se upočasnjuje. Zniževanje razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD) se tudi po uvedbi instrumenta nadaljuje, vendar s precej počasnejšo dinamiko kot v preteklih letih. V prvih devetih mesecih 2015 se je LTD znižal za slabih 6 odstotnih točk na 82,4%, kar je slabih 40% znižanja iz preteklega leta, ko se je v prvih devetih mesecih 2014 znižal za 15 odstotnih točk.

²⁸ GLTDF je razmerje med letno spremembo stanja posojil nebančnemu sektorju pred oslavitvami (bruto posojila NBS) in letno spremembo vlog nebančnega sektorja (NBS). Instrument daje banki izbiro, da bodisi izpolnjuje minimalne zahteve za GLTDF bodisi povečuje likvidnostne blažilnike. Izpolnjevanje minimalnih zahtev za banke s pozitivnim letnim prirastom vlog NBS pomeni, da ne krčijo kreditiranja (GLTDF $\geq 0\%$). Minimalne zahteve navzdol omejujejo dinamiko zniževanja razmerja med posojili in vlogami nebančnega sektorja (LTD). Ob neizpolnjevanju minimalnih zahtev za GLTDF mora banka izpolnjevati korektivne ukrepe. Prvi korektivni ukrep opredeljuje ostrejšše zahteve za GLTDFq na četrtni ravni, tj. za banke s pozitivnim četrtnim prirastom vlog pričakuje, da četrtni prirast posojil NBS dosega vsaj 40% prirasta vlog NBS oziroma GLTDFq $\geq 40\%$. Tako prvi korektivni ukrep usmerja banko k izpolnjevanju minimalnih zahtev za GLTDF. Preostali trije korektivni ukrepi se nanašajo na večje zahteve glede količnikov likvidnosti in banko usmerjajo k izpolnjevanju količnika likvidnosti drugega razreda (KL2 – to je razmerje med finančnimi sredstvi in finančnimi obveznostmi s preostalo zapadlostjo do 180 dni), ki mora v četrtem korektivnem ukrepu dosegati vrednost v višini vsaj 1. Vsi korektivni ukrepi prenehajo veljati, ko začne banka izpolnjevati minimalne zahteve za GLTDF.

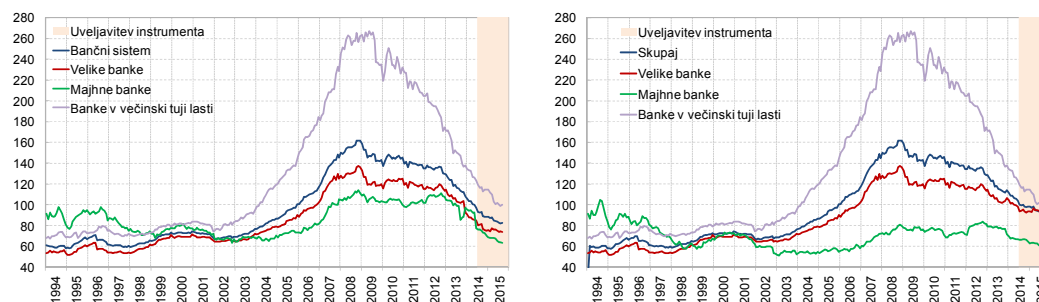
Tabela 4.1: Raven in zniževanje LTD bančnega sistema in skupin bank, osnovni kazalnik in brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja Factor banke in Probanke ter prenosa nedonosnih terjatev na DUTB

	Bančni sistem		Velike banke		Majhne banke		Banke v večinski tuji lasti
	LTD brez		LTD brez		LTD brez		
	LTD	FaPr in DUTB	LTD	DUTB	LTD	FaPr	
1997	60,3	59,9	54,2	54,2	74,9	68,8	71,9
2004	86,9	86,6	79,0	79,0	70,4	54,5	119,2
2008	161,5	161,7	136,3	136,3	111,0	79,6	262,7
2012	129,8	128,7	113,6	113,6	107,7	81,2	174,4
2013	107,9	114,2	92,4	106,7	97,0	71,6	137,9
2014	88,2	98,2	75,1	93,4	70,2	64,5	114,6
sep. 15	82,4	92,2	74,1	93,0	63,5	59,3	100,1
Razlike v odstotnih točkah							
2004-1997	26,5	26,8	24,8	24,8	-4,5	-14,3	47,2
2008-2004	74,6	75,1	57,3	57,3	40,6	25,1	143,5
2014-2008	-73,3	-63,5	-61,2	-42,9	-40,7	-15,1	-148,1
2013-2012	-21,9	-14,6	-21,2	-6,9	-10,7	-9,5	-36,5
2014-2013	-19,7	-15,9	-17,3	-13,3	-26,8	-7,1	-23,2
Odstotek zmanjšanja glede na enako obdobje leto prej	90,3%	109,5%	81,6%	191,5%	250,7%	74,6%	63,6%
V 9 mesecih							
sep. 14-dec. 13	-15,0	-14,0	-10,9	-11,6	-21,8	-4,8	-21,2
sep. 15-dec. 14	-5,8	-6,0	-1,0	-0,5	-6,7	-5,2	-14,5
Odstotek zmanjšanja glede na enako obdobje leto prej	38,6%	42,7%	9,3%	3,9%	30,9%	107,6%	68,6%

Vir: Banka Slovenije

Pri velikih domačih bankah se je LTD praktično stabiliziral. V prvih devetih mesecih leta se je znižal za 1 odstotno točko, na 74%, brez upoštevanja prenosov nedonosnih terjatev na DUTB bi znašal 93%. Pri majhnih bankah se LTD brez upoštevanja obeh bank v postopku nadzorovanega prenehanja poslovanja znižuje nekoliko hitreje kot lani, vendar je zniževanje predvsem posledica visoke rasti vlog. Pri bankah v večinski tuji lasti sta prisotna dva vpliva. Po eni strani sta dve banki napovedali prenehanje poslovanja in pospešeno krčita obseg posojil, po drugi strani pa imajo posamezne banke zelo visoke priraste vlog. Oba dejavnika pojasnita visok padec LTD v prvih 5 mesecih leta, za skoraj 14 odstotnih točk, medtem ko ostaja od maja LTD stabilen tudi pri bankah v večinski tuji lasti, na ravni 100%.

Slika 4.2: LTD bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez učinkov sanacije, to je brez upoštevanja prenosa nedonosnih terjatev na DUTB in brez upoštevanja Factor banke in Probanke (desno)

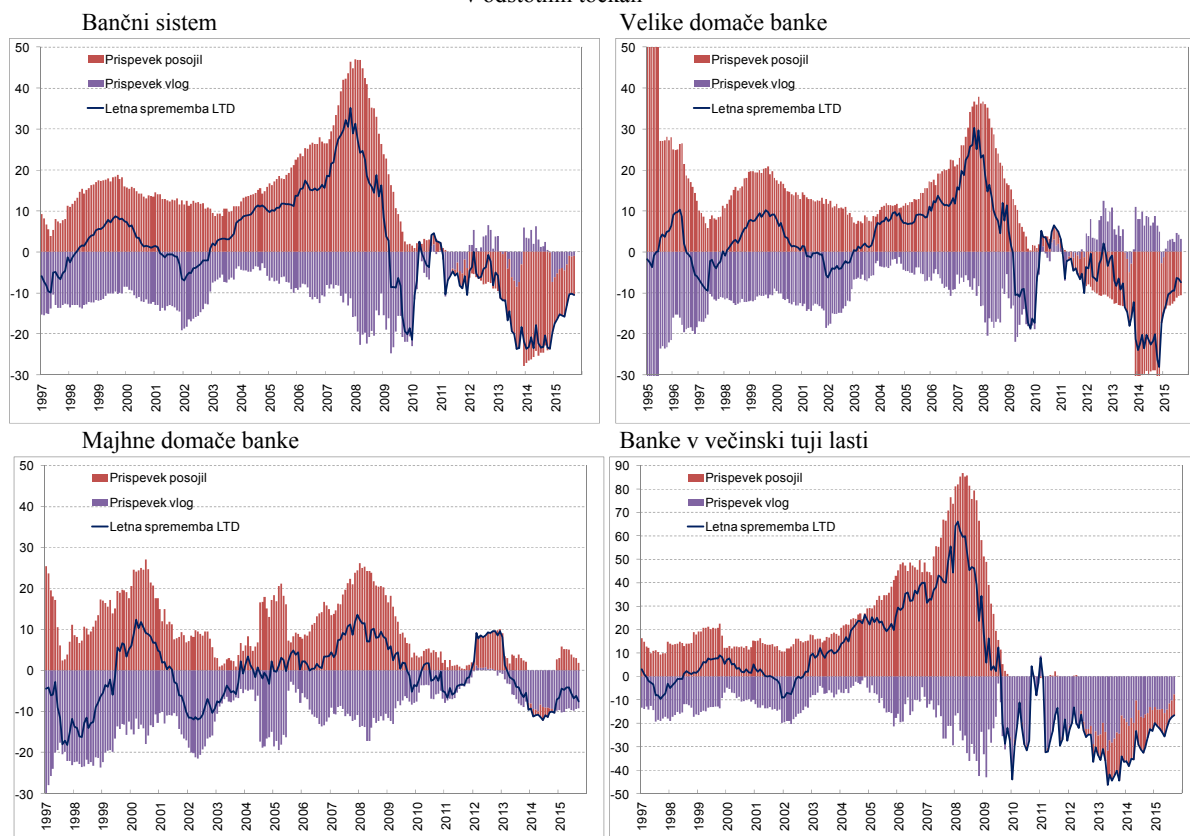
Vir: Banka Slovenije

K upočasnitvi zniževanja LTD prispeva predvsem upočasnitev krčenja kreditiranja še zlasti pri velikih domačih bankah, manj tudi pri bankah v večinski tuji lasti, medtem ko je pri majhnih bankah prispevek posojil pozitiven že od začetka leta 2015.

Prispevek vlog k letni spremembi LTD je minimalen in odraža različne pozicije bank. Na ravni bančnega sistema je prispevek vlog k letni stopnji znižanja LTD v zadnjih treh mesecih negativen na ravni 1 odstotne točke. Pri velikih bankah še ostaja pozitiven, kar odraža negativen letni prirast vlog, tudi kot posledica sanacije dveh bank v zadnjem četrtletju 2014. Majhne banke imajo v zadnjih letih zelo visoke priraste vlog in je to ključen dejavnik njihovega zniževanja LTD. V obdobju finančne krize so banke v večinski tuji lasti, čeprav so popolnoma ustavile kreditiranje nebančnega sektorja,

ohranjale zaupanje in dosegale zelo visoke priraste vlog ter tako zniževale LTD. V zadnjih letih je prispevek vlog k zniževanju LTD bank v večinski tuji lasti manjši, vendar še vedno v celoti primerljiv s prispevkom majhnih bank. Opazna sta tudi večja volatilitnost v zniževanju LTD v obdobju po uvedbi instrumenta in prilagajanje stanja vlog na datum poročanja, ki je prisotno tudi pri posameznih domačih bankah. Vendar je tako na ravni sistema in pri skupinah bank opazen obrat trenda v smeri upočasnjene zniževanja LTD (oziroma pri majhnih bankah zniževanje LTD na račun povečanja vlog), kar je bil ključni cilj instrumenta.

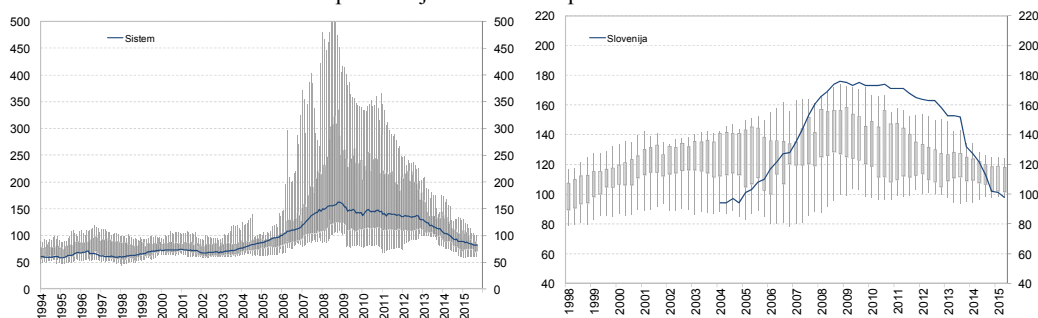
Slika 4.3: Letne spremembe LTD ter prispevek komponent posojil oziroma vlog nebančnega sektorja k spremembi LTD za bančni sistem in skupine bank v odstotnih točkah

Vir: Banka Slovenije

Porazdelitev LTD posameznih bank se je še dodatno zožila, tako da znaša razlika med 80. in 20. percentilom le 40 odstotnih točk, kar je primerljivo z začetkom leta 2005. Tudi primerjalno z evroobmočjem je LTD (definiran z upoštevanjem posojil pred oslabitvami in brez države) med najnižjimi, na ravni 20. percentila porazdelitve držav evroobmočja.

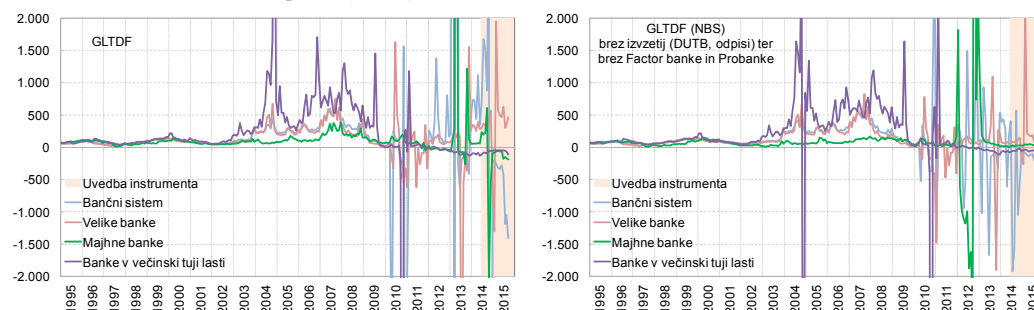
Slika 4.4: Distribucija LTD posameznih bank (levo) in primerjava LTD (posojila pred oslabitvami, brez države) z distribucijo drugih držav EMU (desno) – ob upoštevanju 20/33/66/80 percentila

Vir: Banka Slovenije

Tudi GLTDF kaže znake stabilizacije. GLTDF, očiščen učinkov prenosov nedonosnih terjatev na DUTB in brez upoštevanja obeh bank v postopku nadzorovanega prenehanja poslovanja, je postal zelo stabilen tako pri bankah v večinski tuji lasti, kjer ostaja negativen, kot pri majhnih domačih bankah, kjer ostaja šibko pozitiven. S posameznimi odkloni se znaki stabilizacije kažejo tudi pri GLTDF velikih domačih bank.

Slika 4.5: GLTDF bančnega sistema in skupin bank (levo) ter brez Factor banke in Probanke ter izvzetij, povezanih s prenosom nedonosnih terjatev na DUTB, in odpisov (desno)

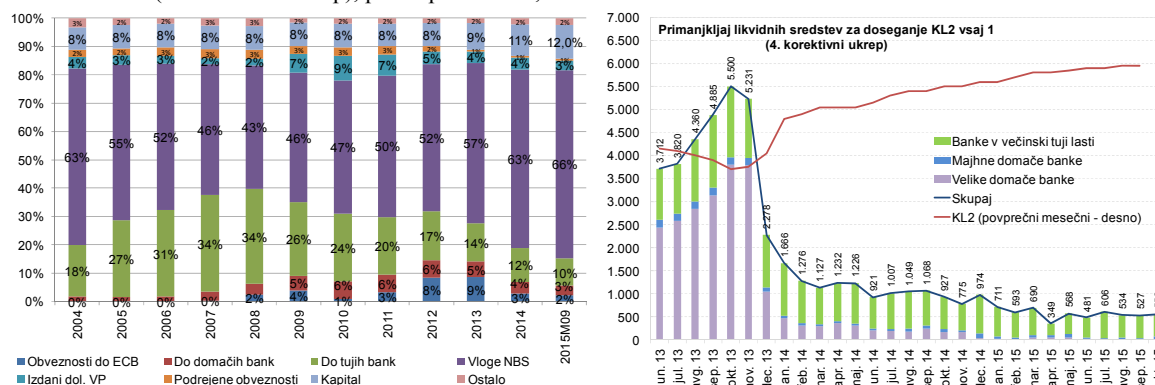

Vir: Banka Slovenije

Stabilizacija strukture financiranja in tveganje financiranja

Struktura financiranja se stabilizira v smislu manjše odvisnosti od grosističnih virov financiranja in razmer na finančnih trgih. Delež vlog nebančnega sektorja je izrazito velik in obsega 2/3 bilančne vsote, primerljivo s koncem leta 2003, medtem ko delež obveznosti do tujih bank obsega le še 10% bilančne vsote bančnega sistema. Da bo taka struktura financiranja primerna podlaga za financiranje kreditne aktivnosti bank, bodo morale banke dodatno pozornost nameniti stabilizaciji ročne strukture virov financiranja, saj prevladujejo kratkoročni viri. Med vlogami nebančnega sektorja več kot polovico obsegajo vpogledne vloge.

Slika 4.6: Struktura pasive bančnega sistema, v odstotkih (levo), in primanjkljaj likvidnih sredstev za doseganje KL2 vsaj 1 (4. korektivni ukrep), po skupinah bank, v mio EU

Vir: Banka Slovenije

Primanjkljaj primernih finančnih naložb, da bi vse banke izpolnjevale količnik KL2, se je stabiliziral na ravni dobrih 500 mio EUR, medtem ko količnik KL2 še narašča, vendar s počasnejšo dinamiko. Primanjkljaja primernih finančnih naložb, da bi vse banke izpolnjevale oba vmesna količnika likvidnosti, sta se prav tako stabilizirala. Zadnje tri mesece banke nimajo primanjkljaja za izpolnjevanje "KL1 brez pBSp", medtem ko je primanjkljaj za doseganje "KL2 s pBSp" na ravni 300 mio EUR.

Vsi trije cilji, opredeljeni pri opredelitvi instrumenta, se izpolnjujejo, pri čemer doseganja ciljev ne pripisujemo le instrumentu, ampak je ta le eden od dejavnikov, ki vplivajo na razvoj dogodkov.

4.2 Strategija makrobonitetne politike

Namen makrobonitetne politike je identificirati, spremljati in ocenjevati sistemska tveganja za finančno stabilnost, zato da se zaščiti stabilnost celotnega finančnega sistema, kar vključuje tudi povečanje odpornosti finančnega sistema ter preprečevanje in zmanjševanje kopičenja sistemskih tveganj, da se zagotovi trajnostni prispevek finančnega sektorja h gospodarski rasti.²⁹

S ciljem operacionalizirati makrobonitetno politiko je Banka Slovenije v septembru 2015 sprejela strateški dokument z naslovom "Makrobonitetna politika za bančni sektor – strateški okvir",³⁰ ki nadgrajuje na začetku leta 2015 objavljene Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije. Ustrezno zasnovana strategija makrobonitetne politike je predpogoj za uspešno vodenje makrobonitetne politike.

Strateški dokument, ki je nezavezujoč, izhaja iz institucionalnega okvira in gospodarskih okoliščin v Sloveniji ter določa podroben strateški okvir za uresničitev končnega in vmesnih ciljev makrobonitetne politike z uporabo instrumentov pod neposrednim nadzorom Banke Slovenije. Na podlagi preteklega dogajanja v gospodarstvu in finančnem sektorju identificira ranljivosti, ki so in bi lahko tudi v prihodnje ogrožale stabilnost finančnega sistema, ter opiše instrumente, s katerimi bi lahko te ranljivosti zmanjšali oziroma odpravili. Na podlagi preteklih izkušenj je mogoče sklepati, da bodo ciklični instrumenti imeli pomembnejšo vlogo kot strukturni instrumenti. Strategija nadalje natančno razdela krog vodenja makrobonitetne politike in identificira področja, v katera bo Banka Slovenije v prihodnje usmerila svoje aktivnosti. Sistem za spremljanje pojava sistemskih tveganj, ki je že vzpostavljen ali bo uveden v bližnji prihodnosti, je povezan z načeli, ki bodo usmerjala uporabo, deaktivacijo ali kalibracijo makrobonitetnih instrumentov.

4.3 Uvajanje novih makrobonitetnih instrumentov v letu 2015

Banka Slovenije je v letu 2015 razvila dva makrobonitetna instrumenta, ki sta začela veljati januarja 2016. Skladno z zahtevami Zakona o bančništvu (ZBan-2) je vzpostavljen okvir za proticiklični kapitalski blažilnik in blažilnik za druge sistemsko pomembne institucije. Ker se bo kreditiranje predvidoma začelo povečevati le na določenih segmentih trga, zlasti pri stanovanjskih posojilih, v prihodnje načrtujemo tudi razvoj nepremičninskih makrobonitetnih instrumentov.

4.3.1 Proticiklični kapitalski blažilnik

Proticiklični kapitalski blažilnik uresničuje enega od vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki ga opredeljujejo Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije – blažitev in preprečitev čezmerne rasti kreditiranja in čezmernega finančnega vzvoda. Namen instrumenta je zaščititi bančni sistem pred morebitnimi izgubami, kadar je čezmerna rast kreditiranja povezana s povečanjem tveganj v sistemu kot celoti, kar neposredno povečuje odpornost bančnega sistema. Proticiklični kapitalski blažilnik posredno prispeva k zaježitvi ekspanzivne faze kreditnega cikla, s tem da zmanjša ponudbo kreditov oziroma poveča stroške kreditiranja. Ob sprostitvi blažilnika, do katere pride ob obratu kreditnega cikla, se zmanjša tveganje, da bi zahtevani regulatorni kapital omejeval ponudbo kreditov. Vrednost proticikličnega kapitalskega blažilnika se lahko giblje med 0% in 2,5% tveganju prilagojene aktive, izjemoma tudi više. Osnovno merilo za določitev vrednosti blažilnika je zlasti odstopanje razmerja med krediti in bruto domačim proizvodom od dolgoročnega trenda, zaradi specifičnih ekonomskih značilnosti slovenskega gospodarstva pa so pomembni tudi drugi relevantni kazalniki, kot so letna stopnja rasti cen nepremičnin, letna stopnja rasti posojil domačemu zasebnemu nefinančnemu sektorju, razmerje med posojili in depoziti zasebnega nebančnega sektorja, donos na kapital (ROE) ter razmerje med krediti in bruto poslovnim presežkom. Na podlagi zgodovinskih vrednosti naštetih kazalnikov znaša stopnja blažilnika 0%.

²⁹ 2. člen Zakona o makrobonitetnem nadzoru finančnega sistema (v nadaljevanju: ZMbNFS), Ur. l. RS 100/13; ESRB: ESRB Handbook on Operationalising Macroprudential Policy in the Banking Sector, 2014.

³⁰ <https://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=6646>

4.3.2 Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke

Blažilnik za druge sistemsko pomembne banke (DSPB) je namenjen omejevanju sistemskega vpliva izkrivljajočih spodbud s ciljem zmanjšanja moralnega hazarda, kar je prav tako eden od vmesnih ciljev makrobonitetne politike, ki ga opredeljujejo Smernice makrobonitetne politike Banke Slovenije.

Razlog za posebno regulacijo sistemsko pomembnih institucij je, da lahko njihov propad ogrozi finančno stabilnost ter povzroči precej večje negativne učinke na finančni sistem in celotno gospodarstvo kot propad sistemsko nepomembne institucije. Cilj posebne regulacije je, da je pričakovana izguba ob propadu sistemsko pomembne institucije enaka pričakovani izgubi ob propadu institucije, ki ni sistemsko pomembna. Večji sistemski pomen institucije je za zagotovitev tega cilja treba kompenzirati z manjšo verjetnostjo propada te institucije (v primerjavi z banko, ki ni sistemsko pomembna). Manjšo verjetnost propada dosežemo z določitvijo dodatne kapitalske zahteve za sistemsko pomembno banko.

Pri določanju DSPB je Banka Slovenije sledila Smernicam EBA, k rabi katerih se je zavezala s Sklepom o uporabi Smernic o merilih za določitev pogojev uporabe člena 131(3) Direktive 2013/36/EU (CRD) v zvezi z oceno drugih sistemsko pomembnih institucij (DSPB), Ur. l. RS 66/15. Banke so ovrednotene glede na merila velikosti, pomena za gospodarstvo Evropske unije ali Republike Slovenije, pomena čezmejnih dejavnosti in medsebojne povezanosti banke ali skupine s finančnim sistemom. Na podlagi uporabe navedenih kazalnikov je bilo kot DSPB identificiranih osem bank.

Vrednosti kapitalskega blažilnika se ob upoštevanju pomena posamezne banke glede na prej opisana merila, vrednosti blažilnika, predvidenega za sistemsko pomembne banke v drugih članicah EU, ter nekatere druge dejavnike gibljejo med 1,00% in 0,25%.³¹

Ciklične učinke (možnost povečanega razdolževanja bank), ki jih ob uvajanju lahko imajo strukturni instrumenti, naj bi izničilo dolgo prehodno obdobje – banke bodo blažilnik morale izpolnjevati šele od 1. 1. 2019.

³¹ Več v: <<https://www.bsi.si/library/includes/datoteka.asp?DatotekaId=6738>>